

în Efes a lăsat învățător și arhieru pre Timotei, și filosofii
Asiei cei mai mulți și mai înțelepți în Efes au înflorit.

Deci, fiind-că Efesul era așa de mult dedat la religia Arte-
midet și a celor-l-alți demoni, și fiind-că era bogățit de atîtea
filosofi, pentru acesta și Pavel a întrebuintat multă osîrdie
pentru ca să scrie trimiterea acesta către credincioșii cei din
Efes, fiind-că Efesenii erau mai înainte catilisiști, pentru a-
ceastă încredințea lor și le arată noimele cele mai adânci și
este mai nouă, ci din început, și mai înainte de întemeierea lu-
mei a fost buna voiașă lui Dumnezeu, a se întrupa Christos
pentru noi, și noi a ne mântui. Pentru această scrie lor despre
chemarea neamurilor, pentru ca să le arate cum că după cu-
chemarea neamurilor, pentru ca să le arate cum că după cu-
vînta au crezut în Christos Fiul lui Dumnezeu, ca din această
om, ci prin Iisus Christos Fiul lui Dumnezeu nu s'au făcut
să înțeleagă Efesenii, cum că crezînd în Christos nu s'au făcut
slujitori de ômeni, ci s'au făcut adevărat cînstitori de Dumnezeu.
Dice însă Pavel, cum că și el de Dumnezeu s'a trînis pentru
ca să propoveduiască Evanghelia și cum că purta grijă pentru
Efeset; apoi sfătuește și pre bărbaiți și pre femei și pre copii și
pre stăpâni și pre robi și întrarîmîndu-i pre ei ca pre niște ostași,
și îndemnîndu-i ca un bun voevod de oști să se ostășească asupra
și îndemnîndu-i ca un bun voevod de oști să se ostășească asupra
diavolului și a demonilor lui, sfîrșește scrisoarea pre care o scrie
din Roma, legat fiind. Decî multă luare amînte se cuvine să
avem și noi cariî o cetim, pentru ca să înțelegem tainele cele a-
dânci și înalte ce sînt într'însa ¹⁾.

despre acesta, adecă acesta: „și nu a dîs Iisus pentru ei că nu va muri“
și acesta: „de va rămînea acesta până ce voiți veni, ce-ți pasă fie?“
(Ioan XXI, 22).

¹⁾ Însemnăz, că trimiterea acesta este a m-spre-țecea după rîndu-
iala vremilor, întru carea Pavel a scris trimiterile sale, precum dîce
Teodorit, adecă după cele două către Tesaloniceni și cele două către
Corinteni, și după cea întâia către Timotei, și după cea către Tit, și
după cea către Romani, și după cea către Galateni, și după cea că-
tre Filipiseni, și după cea către Filimon. Dice însă Teodorit pre lângă
acesta, cum că cel întâiu Pavel a propoveduit în Efes mîntuitorca pro-
poveduire și nu teologul Ioan, precum și istoria Faptelor înuță. În
Efes a aflat Pavel pre cei 12 ucenici, pre cei bolezăți numai în bolezul lui
Ioan, și i-a bolezat pre ei, după Teodorit. Doi ani a petrecut Pavel în
Efes, și mai întâiu vorovea în sinagoguri; iar fiind-că îndeu dîce: „
împrotivă, petrecea în școla tiranului. Aflîndu-se Pavel în Efes, pin-
zăturile (adecă tulpănele) și pinzăturile (adecă servețelele sau încing-
torile, după Isichie) ale lui, făceauu minuni și demonul sîrîndu asup a
fiilor lui Scheva a dîs: „pre Iisus eu cunosc, și pre Pavel îl știu, iar voi
cine sînteți?“ (Fapt. XIX, 14). Și în Efes a ars cărțile cele vrăjitoare¹⁾ și
fermecătorești, al cărora preț s'a încheiat în 50000 lei (Fapt. XIX, 18).

TĂLCUIRE LA CEA CĂTRE EFESENI

CAP. I.

A POSTOL (ADECĂ TEXTUL EPISTOLEI).

1. Pavel Apostolul lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu.

TĂLCUIRE.

Îată aicea Pavel a pus pre propunerea «prin» la Dumnezeu
Tatal; însemnăz dar acesta, o cetitorule, pentru Arieni, cari
dîc, cum că Fiul nu este de o ființă cu Tatal, ci zidire și ar-
gat al Tatălui; fiind-că Evang. Ioan la Fiul a pus nu prepune-
rea «din» ci pre cea «prin» și a dîs: «Tote printr'însul s'a făcut»
(Ioan 1, 2) pentru-că îată, că și l'avel acestași prepunere o a
pus la Dumnezeu Tatal.

Sfinților celor ce sint¹⁾ în Efes, și credincioșilor în Chri-
stos Iisus.

Veđi cătă a fost fapta bună a vechilor hristiani, pentru-că
Pavel îi numește pre ei sfinți, ômeni lumești, cari aveau femei,
și copii, și casă; iar acum nici cel ce locues în munți și prin
peșteri nu sint sfinți ca aceia.

¹⁾ Însemnăz, că, după Mar. Vasile, în ôre care prescrieri, nu se află
acesta: „în Efes“ ci numai acesta: „sfinților celor ce sint, și credincioșilor
în Christos Iisus“, că scrie sf. Părinte așu: „Fiind-că Dumnezeu
eia și adevêrul și viață, cei ce nu erau uniți cu Dumnezeu cel ce era
dupre credință, și erau împrietenii cu neestimea minciunei prin rătăci-
rea cea către idoli, potrivit, socotesc, pentru lipsirea adevêrului și pen-
tru înstreinarea de la viață, s'a numit că nu sint (că dîce, că Dumne-
deu a alus pre cele ce nu sint, adecă pre neamuri, 1 Cor. 2). Ci și E-
fesenilor scriind celor cu curățenie uniți cu cela ce este (adecă cu Dumne-
deu) prin cunoștință, i-a numit pre ei că, cu deosebire sint, dîcînd:
„Sfinților celor ce sint, și credincioșilor în Iisus Christos“. Că așa și cel
mai înainte de noi au predanisit, și noi întru cele vechi din prescrieri
am aflat“ (Cuv. II împotriva lui Evnomie) că cei ce se dîc idoli și dei
ai neamurilor nu sint, precum dîce Ieremia: „S'a jurat întru cei ce nu
sint Dumnezeu“, și Estir dîce: „Nu da Dîmne, scheptul tîu celor ce
nu sint“, și Pavel încă: „Și aș slujit celor ce firește nu sint Dumnezeu“.

2. Har vouë și pace dela Dumneșeu Părintele nostru și dela Domnul Iisus Christos.

Aicea mai întâi ție: har, apoi ție: dela Dumneșeu Părintele, pentru ca să arate cu acesta ce mare ispravă a lucrat Darul lui Dumneșeu, adecă a face Părinte al nostru pre Dumneșeu și pre stăpânul a tôte; ci și Domnul, adecă Fiul lui Dumneșeu pentru harul cel către noi s'a făcut Iisus și Christos; pentru-că după ce s'a făcut om s'a numit Iisus, asemenea s'a numit și Christos (adecă uns), pentru-că a uns pre omenire cu a sa dumneșeire, despre care vești cap. I al celei către Rom., stih 9; vești încă și stih 3 al cap. I al celei I către Corinteni.

3. Binecuvîntat e Dumneșeu și Părintele Domnului nostru Iisus Christos.

Îată aicea acestaș Apostol numește Dumneșeu și Părinte al aceluași și unuia Christos. Dumneșeu adecă al lui, fiind-că s'a făcut om, iar Părinte al lui, fiind-că este Dumneșeu Cuvînt și Fiul.

Cel ce ne-a blagoslovit pre noi într-o tötă blagoslovenia duhovnicescă.

Spre osebirea blagosloveniei Evreilor, a pus aicea Pavel numirea duhovnicescă, fiind-că blagoslovenia Evreilor era trupescă și se facea pentru bunătăți vremelnice: «Că va blagoslovi Dumneșeu, ție, pre nașterile păntecului ție» (II Lege VII, 13). «Domnul va blagoslovi tôte lucrările mânilor tale» (II Lege XXVIII, 12). Iar blagoslovenia hristianilor este tötă duhovnicescă și se face pentru bunătăți vecinice, în cât dela noi hristianii, nici un dar lipsește, fiind-că ne-am făcut nemuritori și fit ai lui Dumneșeu, și împreună moștenitori ai lui Christos; și pârğa firei noastre, într-o Christos se închină, de tôte cetele anghelilor. Deci pentru acesta cu dreptate a ție Pavel că Dumneșeu ne-a blagoslovit pre noi cu tötă blagoslovenia, fiind-că Dumneșeu a dăruit nouë tôte cele dumneșești și duhovnicești.

Intru cele cerești.

Cu acesta ție, ca cum ar talmăci Pavel, cum și în ce chip este duhovnicescă blagoslovenia hristianilor cea dela Dumneșeu, pentru aceea ție: «Intru cele cerești»; că blagoslovenia Evreilor era pre pământul acesta, și pentru acesta era trupescă; că de vești voi, ție, și me vești asculta pre mine, bunătățile pământului vești mânca» (Is. I, 19) și: «când vei intra în pământul ce va da ție Domnul, pământ care curge miere și lapte» (II Lege XXVII, 3). Iar aicea într-o Darul Evangheliilor și într-o blagoslovenia hristianilor, nu se cuprinde nici o bunătate pământescă, ci tôte sint cerești, pentru acesta și blagoslovenia noastră este duhovnicescă, că săracilor a fagăduit a li

se da împărăția cerurilor și plata celor ce se gonesc are a li se da multă în ceruri, după ceea ce este scris: «Fericiți cei săraci cu duhul, că acela este împărăția cerurilor» (Mat. V, 3); și: «bucurați-vă și vă veseliți, că plata vöstră multă este în ceruri» (tj. 12).

In Christos Iisus.

Adecă prin Christos Iisus s'a dat duhovnicescă blagoslovenie nouë hristianilor, și nu prin Moisi, precum trupescă blagoslovenie s'a dat Evreilor; drept aceea noi hristianii, nu întrecem pre Evrei numai după ceimea bunătăților ce le-am luat, ci încă și după mijlocitorul bunătăților acestora, carele este Christos Fiul lui Dumneșeu.

4. Precum ne-a ales pre noi într-o sineși mai înainte de întemeierea lumii.

Dumneșeu, ție, precum ne-a blagoslovit pre noi hristianii, prin Iisus Christos așa și prin acestaș Christos ne-a ales adecă prin credința noastră cea într-o Christos. Ne-a ales însă mai înainte de a se întemeia și a se zidi lumea, fiind-că din începutul vöcurilor s'a prohotărit chemarea și mântuirea noastră; și acesta nu este nouă, ci rânduită și hotărită din véc. Potrivit însă a ție mai înainte de întemeierea, adecă de temelia lumii, pentru ca să arate cu ție, că din puterea lui Dumneșeu ca dintr-o înălțime, s'a aruncat și s'a întemeiat lumea, compogorindu-se Dumneșeu din nemărginita înălțimea mării sale, ca să zidescă lumea. Iar ție, ne-a ales, însemnăză tot o dată și pre iubirea de omeni a lui Dumneșeu, și bunătatea omenilor celor aleși; pentru-că Dumneșeu alege, nu pre toți de obște, ci pre acela, ce îi cunoște că au să se facă bine priimiți și aleși¹⁾.

Ca să fim noi sfinți și fără prihană înainte de lui.

Pentru a nu te lenevi tu, o cetitorule, auzind că te-a ales Dumneșeu, pentru acesta Pavel după urmăre a adaus aicea, că pentru acesta ne-a ales Dumneșeu, pentru ca să fim sfinți și fără prihană, adecă nevinovați și ne prinși de nici o patimă,

¹⁾ Pentru acesta a ție sfințitul Avuștin (în Cap. XV) despre prohotăritărea sfinților, cum că alegerea celor prohotăritii prin Christos s'a făcut ca prin unul ce a pățimit, iar Christos ca prohotărit curat pentru dumneșeșca iubire de omeni. Unii însă voesc cum că și anghelii în trei feluri au luat darul prin Christos: cu deplinătate, cu pilduire și cu răspălărire; însă mai întâi au luat darul omenii pentru care Christos s'a răstignit; și după urmăre a luat și Anghelii (după Coreștie). Vești și la supținsemnarea ție, «punerea de fil nouë o a dat într-o Christos Iisus mai înainte de anii vecinici» (II Tim. I, 9). Vești și la sfințitul cărței celei sfătuitoare către sfințitul Mitropolitul Ioaninilor.

macar de cea mai mică; și pentru ca să rămănem tot-de-una în sfințenia și curățenia aceea, ce o a dăruit nouă când ne-am botezat, viețuind viață plăcută lui Dumnezeu și imbunătățită; pentru-că sfinț este cu adevărat acela ce are sfința credință a hristianilor; iar fără prihană este acela ce este neprihănit după viață; însă și sfințenia acesta a credinței și neprihănirea vieții le cere Dumnezeu să le avem, nu prost și cum s'ar întempla, ci înaintea lui, pentru-că mulți sint care înaintea oamenilor se arată sfinți și neprihăniți, precum erau fariseii, însă nu sint unii ca aceștia și înaintea lui Dumnezeu; pentru acesta și David dice: «Dupre curățenia mânilor mele» (Psalm. XIV, 25). Și prin Isaia poruncește Dumnezeu acesta: «Spălați-vă și vă curățiți, scoteți vicleșugurile din sufetele voștre, în prăjmă ochilor mei» (Cap. I, stih 16).

5. Intru dragoste prohotărindu-ne pre noi spre punerea de fi prin Iisus Christos către sine.

Fiind-că mai sus a dīs Pavel, că Dumnezeu ne-a ales pre noi, cu cuvintul acesta a dat a înțelege cine-va, cum că ne-a ales ca pre niște aleși pentru fapta bună a noastră; însă fiind-că mântuirea noastră nu se isprăvește numai din fapta bună a noastră, pentru aceea a adaus aicea, cum că ne-a prohotărit cu dragostea, adecă iubindu-ne pre noi, pentru Iubirea sa de oameni ne-a prohotărit. Și după alt chip însă se înțelege acesta; că a crede noi și a ne apropia de Christos, acesta este ispravă a proalegerii noastre (cu toate că acesta este tot o dată și ispravă a lui Dumnezeu că ne-a chemat pre noi la credință). Iar a ne invrednici să ne facem fi ai lui Dumnezeu, după ce am creșut, acesta este însușita ispravă a singurei dragostei și iubirei de oameni a lui Dumnezeu. Pentru acesta și Pavel a adaus aicea și a dīs că ne-a prohotărit spre punerea de fi. Care punere de fi? Aceea adecă care sue pre neamul oamenilor la Dumnezeu și îl face pre acesta însușit al lui Dumnezeu; însuși Darul acesta s'a făcut nouă prin Iisus Christos: că Părintele adecă ne-a prohotărit pre noi, iar Christos ne-a adus înaintea Părintelui, fiind-că prin Fiul s'a dăruit nouă toate duhovniceștile bunătăți, iar nu prin vre un rob sau slugă; și filotimia dar și darul acesta, este pentru acesta mai strălucit și mai de mare cuviință.

6. După buna voință a voei sale, spre lauda slavii darului său.

Pentru acesta, dice, Dumnezeu ne-a prohotărit pre noi spre punerea de fi, pentru-că o a voit acesta și mult o a poștit

(că acesta însemneză buna voință), ca cu acesta să se arate slava darului și a facerii de bine a sale; dar ore și Dumnezeu poștește slava, și pentru acesta grăește aicea așa Pavel? Să nu fie! Pentru-că Dumnezeu nu are trebuință de slavă, ci voește a se slăvi de către noi, pentru ca mai mult să-l iubim noi pre el, că cela ce se minunează de ore-cine, și laudă facerile de bine, ce i s'a făcut lui de către acela, se silește a nu greși făcătorului său de bine, și de câte ori cine-va își aduce aminte de facerile de bine ce a priimit, cu atâta mai mult iubeste pre acela ce i le-a făcut. Deci buna voință, după sf. Ioan Damaschinul (Cart. II, Cap. XLVI despre credință), este voea lui Dumnezeu cea înainte povățuitoare (adecă cea chiar și cu diadinsul), de pildă cea mai întâi voea a lui Dumnezeu este, de a nu peri vre un om; iar a doua și următoarea voea a lui Dumnezeu este de a peri și a se osindi la muncă cei ce de sineși se fac răi, că Dumnezeu voește, ca cel ce este drept, a se munci cei răi; deci buna voință lui Dumnezeu este voea cea chiar și cu deadinsul care este din sineși, și din bunătatea sa Iar voea cea a doua și următoarea a lui Dumnezeu se numește depărtarea, care se pricinuește din răutatea noastră, adecă din proalegerea noastră cea înreutățită.

Intru carele ne-a hărăzit pre noi intru cel iubit.

Nu a dīs că ne-a dăruit, ci că ne-a hărăzit, adecă cum că ne-a făcut pre noi mai cu har, adecă prea cu har și prea iubiți¹⁾; și precum de pildă de ar lua cine-va pre un bătrân plin de rie și de rane din care ar fi uscat și stricat, și pentru acestea toate sluțit fiind, apoi îndată l-ar face pre el tiner și frumos făcându-l pre el cu har, și împlându-l de toate darurile și bunătățile;—cu un chip ca acesta și Dumnezeu a făcut, pentru-că luându-ne pre noi oamenii cei ce eram plini de totă grozăvia și slujia și bola și de bătrânețele păcatului, ne-a arătat tineri și prea cu har, și prea frumoși, pentru acesta a dīs David despre frumșetea și podoba acesta, către Biserica, și către fișește-care suflet: «ascultă fică și veți și uită pre norodul tui și casa părintelui tui, și va poști împăratul frumșetea ta» (Psalm. XLIV, stih. 12). Ne-a hărăzit pre noi însă Părintele intru cel iubit al său, adecă prin iubitul său Fiul Iisus Christos²⁾.

¹⁾ Cu conglăsuire tâlcuește diceră acesta și Teodorit.

²⁾ Că așa l-a mărturisit Părintele său, adecă iubit, atât la Iordan dīcend: «Acesta este Fiul meu cel iubit, intru carele am bine voit» (Mat. III, 17), cât și în muntele Taborului, dīcend: «Acesta este Fiul meu cel iubit intru carele am bine-voit, pre acesta să ascultați» (Mat. VII, 5). Acest nume însă și purtătorii de Dumnezeu prorocii, Fiului lui Dumnezeu îl potrivesc, că David dice: «Cântare despre cel iubit» (asupra Psalm. XLIV),

Și buna voință dăce, acésta, și voea o a propus și o a prohotărit Dumneđeū Părintele spre iconomie și spre ocărmuirea și spre aședarea plinirei vremilor; căci plinirea vremilor, adecă vremele cele mai de pre urmă și către sfișit, cerea dela Dumneđeū osindire și pedépsă ómenilor, fiind-că se inmultiseră și neđeū osindire și pedépsă ómenilor, în locul osindirei și a pe-péseca venirea Fiulul lui Dumneđeū, în locale osindirei și a pe-depsirei, a iconomisit mántuire ómenilor în vremele cele mai de pre urmă; care acesta este lucrul unei înțelepciuni și bunătăți neînțelese.

A le încheea tóte intru Christos pre cele ce sînt în ceruri, și pre cele ce sînt pre pămęnt intru dinsul.

Că despărțite, dăce, și dezbinate erau cele cerești de cele pămęntești, și nu aveau pre unul și acelaș cap; căci măcar deși dăce cuvintul facerei totului un Dumneđeū era asupra tuturor fapturilor celor cerești și celor pămęntești, dar însă dăce cuvintul apropierei nu era la tóte acestea Dumneđeū, fiind-că în locul lui Dumneđeū se închinau ómenii fápturilor. Decî a adaus locul lui Dumneđeū se închinau pre cele cerești și cu cele pămęntești, adecă a pune asupra tuturor acestora, pre Christos męntești, adecă a pune asupra tuturor acestora, pre Christos netrupesca fire a dumneđeirei (său dăce netrupescul suflet); iar trupesca fire a dumneđeirei (său dăce trupul și a sufletului. Se dăce însă încheere, a dăce cine-va în scurt, cele ce s'au dăce cu multe și cu lungi cuvinte; decî în Christos a încheat pre tóte Dumneđeū Părintele, adecă a strins pre cele ce s'au iconomisit prin multe și îndelungate vremei, pentru ace dăce și Isaia împreună cu Apostolul a dăce: «Cuvintul cel întru dreptate lucrându-l și scurtându-l» (Is. X, 23; Rom. IX, 28)¹⁾.

¹⁾ Veđi și dăcere: „Iar când a venit plinirea vremei“ (Gal. IV, 4). Și dăcere: „Iar acum ó dată pre la sfișitul vécurilor“ (Evr. IX, 26), pentru ce se dăce plinirea vremei, vremea intru care a venit Domnul.

²⁾ Și Teodorit încă acéstași ó dăce: „Încheere numește pre punctul cel în scurt al lucrurilor; că prin iconomia cea dăce stăpânul Christos și firea ómenilor s'a deșteptat și cu nesticăciune s'a îmbrăcat, și firea celor véđuță izbăvinduse de stricăciune, va dobândi nesticăciune și glótece celor nevéđute intru veselie vor petrece, fiind-că s'a depártat duretea, intristarea și suspinarea, și acésta prin grăurile acestea ó a arátat Apostolul, că nu prost a dăce ceriul și pămęntul, ci și cele ce sînt în ceruri și cele de pre pămęnt“. Veđi și dăcere: „Că cu Darul lui Dumneđeū pentru totul să guste mórttea“ (Evr. II, 9). Iar sf. Ciriil al Al xané dăce așa tálcuește încheerea: „Pavel cel cu adevérat învét de iuge și prea sfișit, táina cea prin Christos înțelegându-o, dăce, că s'a făcut intru el încheere, și de cele ce sînt în ceriul, și de cele ce sînt pre pămęnt, intru buna voință și voea lui Dumneđeū și Părintelui îndreptare.

11. Intru carele și ne-am sortit, prohotăriți fiind dăce propunerea celuia ce pre tóte le lucréza dăce sfatul voci sale.

Maí sus a dăce Apostolul, că Dumneđeū ne-a ales pre noi, acum iarăși dăce, că ne-am sortit intru Christos, adecă prin Christos; însă fiind-că sórta este lucru al norocului (său maí bine al întemplării) și dăce întemplare urméză, și nu este lucru al faptel bune a omului, níct al proalegerei lui, pentru acésta îndreptéza dăcere acésta dăce urmare Pavel și dăce: că ne-am prohotărit dăce propunerea lui Dumneđeū; căci nu ne-ar fi hotărit, de nu ne-ar fi cunoscut vrednici, fiind-că ne-a próveđu maí înainte de a ne naște, și pentru acésta ne-a sortit și ne-a osebit luiși Dumneđeū, cela ce cunóște pre tóte. Drept aceea și alegerea nóstră, și sortirea însuși Dumneđeū, lucrându-o, nu a greșit. Însă semn și dovadá de fericare este a ne sorti noi de către Dumneđeū, fiind-că nu cu óstenéla nóstră, ci cu singur Darul lui Dumneđeū s'a făcut sortirea acésta, măcar că pentru cei vrednici s'a făcut. Iar dăce sfatul voci lui Dumneđeū, dăce, că s'a făcut la noi lucrarea cea de acest-fel și sortirea și proalegere; pentru ca să arate cu dăcere sfatului cum că nu s'a chemat neamurile ca în trecát dăce Evreii nu s'au supus, ci de sus, și dintru început, și maí înainte de vécuri s'a prohotărit chemarea lor; și chemarea lor a fost sfat și voea a lui Dumneđeū veche, pentru-că deși Christos a dăce Apostolilor: «În calea păgánilor să nu mergeți» (Mat. X, 5) și: «Nu sînt trimis fără numai către oile cele perdue ale casei lui Israil» (Mat. XV, 25), dar însă acestea le-a dăce Domnul pentru ca maí mult să indemne pre Evreii și să-i tragă către credința sa, mágulindu-i ca pre níște copii mici; fiind-că adevérul este acesta, că chemarea neamurilor la credință a fost din început și din véc prohotărită.

12. Spre a fi noi spre lauda slavei sale, care maí înainte am nădeđuit intru Christos.

Pentru acésta, dăce, ne-a chemat pre noi pre neamuri Dumneđeū Părintele, pentru ca să fim spre slava sa, pre cei ce maí înainte am nădeđuit intru Christos, adecă noi cel ce am cređu intru Christos încă maí înainte de a ajunge viitorul véc, fiind-că am nădeđuit cu adevérat bunătățile aceluia, ce vor să se dea atuncea nóuě; căci slavă și laudă este a bunătății lui Dumneđeū, a ne mántui pre noi carl eram atát de despărțiti și depártați de dinsul.

cea a tuturor, și venirea la ceea ce era din început a celor stricăți cu numirea încheerei descoperit arátându-o“ (Cart. I în care dăce de pre Adam).

Spre lauda slavei sale.

Des ȳice acest cuvint Pavel, pentru ca s'a dea nou'e incredințare cum negreșit se vor face c'ate a f'ag'aduit Dumneđeu ; c'aci dac'a pentru noi, și numai pentru bun'at'ile n'ostre, ar fi voit Dumneđeu s'a dea bun'at'ile sale nou'e, ar fi fost 6re-care indoi'ala ; dar fiind-c'a are s'a dea bun'at'ile sale nou'e, pentru a se ar'ata bun'atatea sa și a se sl'avi insuși, cine mai p'ote a se indoi, c'a nu ne va darui acestea ? Pentru ac'osta și Dumneđeu la multe p'arți f'ag'aduește a ne milui pre noi, nu și pentru alt ce-va, ci pentru slava sa și pentru numele s'eu : «Și am facut ca numele me' c'at de puțin s'a nu se spurce inaintea neamurilor.» (Iezec. XX. 9) ; și iar'asi : «Acestea ȳice Domnul, pentru voi fac eu casa lui Israil, ci pentru numele me' cel S'fint» (Iezec. XVI, 22). Și iar'asi : «Pentru mine voi' face ție, pentru-c'a numele me' s'e oc'ar'aste, și slava mea altuia nu o voi' da» (Is. XLVIII, 11). Și David ȳice : «Nu nou'e, D'omne, nu nou'e, ci numelui t'eu d'a slava» (Psalm. CXIII, stih 1).

15. Pentru ac'osta și eu auđind credința v'ost'ra cea intru Domnul Iisus, și dragostea v'ost'ra cea c'atre toți s'fintii, nu incetez a mulțami pentru voi.

Pentru ac'osta, care ? Pentru-c'a voi, ȳice, Efesenii, cređend in Christos v'ați pecetluit cu S'fintul Duh și ați luat arvuna bun'at'ilor celor viitoare, și a deplinitei izb'aviri de p'cate și de stricaciune ; și pentru-c'a aveți s'a dob'andiți bun'at'ile cele g'atite hristianilor celor care viaz'a viețuire drept'a și imbun'at'it'a ; pentru ac'osta, ȳice, nu incetez a mulțami lui Dumneđeu. Veđi, iubitele, indur'ari p'arintești ale fericitului Pavel ! Cum mulțamește lui Dumneđeu pentru toți hristianii, ca cum insuși luiși i s'ar face bine dela Dumneđeu ; c'a nu o scrie ac'osta singur Efesenilor, ci și Corintenilor, și de obște tuturor credincioșilor catre care scria. Deci, de cuviință este s'a mulțamim lui Dumneđeu pentru tote bun'at'ile de care ne-am invrednicit ; de cuviință inc'a este a mulțami, și pentru-c'a au cređut necredincioșii cei din neamuri intru Christos și pentru c'a at'at s'au luminat, in c'at s'au dep'artat cu adev'erat dela diavolul cel ce ii perdea pre ei, și s'au apropiat, și s'au unit cu crucea M'antuito'ului lor ; c'a ac'osta este insușire a iubirei de frați, a nu mulțami cine-va lui Dumneđeu numai pentru sineși, ci și pentru frații s'ei. Auđind, ȳice, credința v'ost'ra cea prin Domnul Iisus, și nu numai credința v'ost'ra, ci și dragostea v'ost'ra, adec'a milostiva și iubito'rea de frați socotinta v'ost'ra ce o aveți c'atre toți, nu numai c'atre cei de o patrie cu voi, și bog'ati, ci și c'atre s'aracii s'fintii cei str'aini, adec'a

c'atre hristiani ; ac'osta, ȳice, auđind-o, mulțamesc lui Dumneđeu.¹⁾ Veđi ins'a c'a Pavel impreun'a cu credința unește și pre dragoste care naște pre viața cea imbun'at'it'a, c'aci una far'a de ceea-l-alt'a este nelucrato'ea și mo'rt'a, adec'a credința far'a de fapte și far'a de viața, precum și viața far'a de credința.

16. Pomenire de vol fac'end intru rug'aciunile mele.

Socotește, iubite frate, c'ati 6meni avea Pavel in g'andul s'eu și de c'ata mulțime de hristiani facea pomenire intru rug'aciunile sale ; iar noi, nici de inși-ne noi, precum se cuvine, nu ne aduceam aminte, c'and ne rug'am.

17. Ca Dumneđeul Domnului nostru Iisus Christos p'arintele slavei.

Pentru ce, o fericite Pavele, rogi pre Dumneđeu pentru noi ? ar fi ȳis cine-va din Efesenii. Pentru ca s'a v'e ințelept'easca, r'aspunde Pavel, și s'a v'e lumineđe Dumneđeu, carele este Dumneđeu al Domnului nostru Iisus Christos dupre omenire, iar P'arinte al slavei, adec'a acesta este care a daruit nou'e bun'at'ile cele mari și sl'avite. Pentru-c'a Pavel obicinuește a numi pre Dumneđeu dela pricina ce-i sta inainte, precum il numește și dela indur'arile și dela ming'area ce da : «P'arintele indur'arilor, ȳic'end, și Dumneđeul a tot'a mang'area» (II Cor. I, 3). Așa și prorocul David numește pre Dumneđeu dela int'empl'arile ce le urmase, ȳic'end : «Iubite-voi' Doamne, virtutea mea, Domnul este t'aria mea, și sc'aparea, și izb'avirea mea» (Psalm. XVII, 3). Deci și aicea Pavel, fiind-c'a Dumneđeu a daruit nou'e lucruri mari și sl'avite, pentru ac'osta P'arinte al slavei l-a numit, adec'a pricinuito' al slavei n'ost're ; de vreme ce nu avea din alt ce-va a-l numi pre Dumneđeu, far'a numai din ceea ce se ar'ata mai str'elucit la 6meni, adec'a dela slav'a. Iar Teologul Grigorie slav'a a ințeles pre Dumneđeirea unuia n'ascut Fiului (in cuv. II-a despre Fiul). Drept aceea ac'ostași este Dumneđeu și P'arinte al insuși unuia Christos dupre omenirea Domnului, fi este Dumneđeu, iar dupre slava lui, adec'a Dumneđeirei lui, fi este P'arinte, ca n'asc'endu-l pre el far'a de incepere și cu pururea viețuire dupre Dumneđeire²⁾.

¹⁾ Teodorit ins'a ȳice, c'a din cuvintele acestea ale lui Pavel, 6re cari au socotit c'a el nu a v'edut pre Efesenii trupește și pentru ac'osta a scris lor epistolia ac'osta, și ȳice : «Trebuie ins'a aceea a socoti c'a și Corintenilor a scris epistolie, pentru-c'a a fost auđit de dinși lucruri intrist'ato're, și nu c'a nu i-ar fi v'edut, c'a ȳice : «Mi s'a ar'atat mie pentru voi fraților, de c'atre Hlois, c'a sint intre voi gilcevi», deci precum acelora a scris m'ahnit fiind, pentru lucrurile cele intrist'ato're ce le aflate, așa scrie și Efesenilor bucur'andu-se, pentru inștinț'arile cele pricinuito're de bucurie ce aflate despre dinși și mulțamește pentru dinși.

²⁾ Și Teodorit inc'a așa t'alcuiește, ȳic'end : «C'a slava pre dumneđeasca

Să dea vouă Duh de înțelepciune și de descoperire întru cunoștința lui, luminați ochii inimii voștre.

Adecă mă rog lui Dumnezeu pentru ca să vă dea dar, în cât să vă luminați de Duhul cel Sfânt, de vreme ce dacă Duhul cel Sfânt nu va descoperi tainele cele ascunse, cu nepuțință este după alt chip a le afla cine-va; căci nu altul cine-va, nici anghel, nici arhanghel, ci însuși singur Sfântul Duh va, și cercetă și pre înseși adâncurile lui Dumnezeu, precum aturea a dăa Apostolul: „Iar nouă ne-a descoperit Dumnezeu prin Duhul său; că Duhul toate le cercetă, și adămnedeu prin Duhul său; (I Cor. II, 10). Deci, când se descopere curile lui Dumnezeu de către Sfântul Duh, atunci și noi nouă tainele lui Dumnezeu de către Sfântul Duh, și să lumineze ochii noștri, venim spre cunoștința lui Dumnezeu, și să lumineze ochii noștri, și dacă nu ne mai indoim, nici dăcem că este cu neputință as e face acesta sau aceea, ci vedem toate precum sint, și după cuvântul firei lor (1).

18. Spre a ști voi ce este nădejdea chemării lui.

Adecă pentru acesta mă rog lui Dumnezeu, să dea vouă duh de înțelepciune și de descoperire, pentru ca să cunoșteți pentru care nădejde v'ăți chemat de Dumnezeu; că arătat este cum că noi hristianii ne-am chemat pentru ca să ne facem fi ai lui Dumnezeu, și pentru ca să dobândim bunătățile cele cerești, și pentru ca Christos să fie capul nostru; fiind însă că acestea

fire o a numit: așa și în ceea către Evrei dăce: „Carele strălucire a slavei fiind”, adecă a dumnezeiești firi. Așa și dumnezeescul lezechiil acesta o dăce: „Asemănarea slavei Domnului” (Iezec. II, 1), că de vreme ce pre dumnezeiesca fire este cu totul cu neputință a o cunoște, slavă pre acesta o numesc, dela închinarea și slavo-cuvântarea puindu-i numirea.

1) Pentru acesta vrednice de laudă sint acele ce a scris teoreticul Calist. la dăcerea acesta potrivindu-se: că dăce el: „că precum mișcarea trupului are trebuință și de ochi, și de lumina simțită afară de firea sa; așa și mișcarea minții, are trebuință de ochi și de lumina cea mai pre sus de firea sa: ochi însă ai minții, sint deschiderea inimii care se face întru credință; iar lumina este însuși Dumnezeu care lucră în inimă cu Duhul: că precum lumina cea simțită nu mișcă drept pre cela ce nu are ochi, așa și lumina cea gândită, adecă Dumnezeu nu mișcă pre mintea omului aceluia, ce nu are pre deschiderea inimii. Și iarăși precum ochii nu pot a vedea fără lumină, așa și deschiderea inimii, care este ochii sufletului, nu pot a privi fără dumnezeiesca lumină, sau mai bine a dăce: nici deschiderea inimii se pôte face, de nu va lucra Dumnezeu și nu se va arăta prin darul și prin dumnezeiesca lumina sa în inimă”. (Cap. XLIX din cele în urmă aflate, ne late la lumină). Dăce însă și Mar. Vasilie: „Precum este puterea de a vedea întru ochiul cel sănătos, așa este lucrarea duhului în sufletul cel curat; pentru care și Pavel se rogă pentru Efesenii, a fi ochii lor luminați întru duhul înțelepciunii” (Cap. XXVI despre Sfântul Duh).

sint fiitoare, pentru-că în vécul cel viitor avem a le dobândi desăvârșit, pentru acesta avem trebuință de a cunoște, precum se cuvine, descoperirea cea dela Sfântul Duh.

Și care este bogăția slavei moștenirii sale întru sfinți.

Încă și acesta fiind nouă neștiută și în viitorime, pentru acesta este trebuință de descoperirea cea dela Sfântul Duh, adecă pentru a cunoște noi care bunătăți au să moștenescă sfinții, că mari sint acestea; pentru acesta și Apostolul aicea bogăția slavei le-a numit, adecă slavă negrăită și covârșitoare; ci și moștenire le-a numit pre acestea, fiind-că au să se dea fiilor lui Dumnezeu, moștenitorilor lui, adecă sfinților 1).

19. Și ce este covârșitoare mărime a puterii sale întru noi credincioșii, după lucrarea stăpînirii țării sale.

20. Care o a lucrat întru Christos, sculându-l pre el din morți.

Câte a dăa mai sus Apostolul, a fost despre lucruri viitoare, iar acesta ce o dăce aicea, este lucru trecut și făcut; il pomeneste însă, pentru ca să încredințeze din acestea și pre acelea. Deci, care este acesta? adecă de a crede noi cei din neamuri întru Christos fiind-că și acesta, dăce, are trebuință de descoperire, pentru ca să o înțelegeți bine și să o pricepeți. Deci ce? Și nu stia Efesenii că au creșut, și avea trebuință de a o înțelege acesta? Așa, o stia, dar nu o stia atăta de bine, precum dăce aicea acum Pavel, pentru-că nu este lesne a o înțelege cine-va, fiind-că a încredința cine-va pre sufletul omului și a-l strămuta pre el din rătăcirea lui acesta cu adevărat are trebuință de mai mare putere, decât de a învia morții. Pentru căci vedem că Domnul, cu un singur cuvânt a învia morții, iar pre Iudei cu atâtea lungi cuvinte și învățături ale sale nu i-a înduplecat, și cu atâtea prea slavite lucrări și minuni ce a făcut. Deci, dăce Pavel, că și ca să o înțelegem acesta avem trebuință de descoperirea cea dela Sfântul Duh, adecă pentru a ne învăța, că a crede noi neamurile întru Christos, a fost lucruri și ispravă a singurei puteri celei mari a lui Dumnezeu și a lucrării lui; căci precum Dumnezeu a întrebunțat mare putere pentru a scula pre Christos din morți, așa asemenea a întrebunțat mare putere, și a ne scula pre noi care eram morți cu necredința. Pentru acesta, covârșitoare mărime a puterii lui

1) Iar Teodorit așa tâlcuște dăcerea cele de mai sus, dăcend: „Cu limbă trupescă vorovind Apostolul și neputend precum voeste a lauda pre stăpînul și mărirea darurilor a o arăta, multe numiri adună la acesta, si-lindu-se a le arăta acestea după putere, pentru acesta, nădejde de chemare și bogăție de moșterea slavei și mărirea covârșitoare de putere, și buna voință de vrere, și cele-l'alte câte ca acestea, împreună le-a adunat.

Dumnezeu a numit prelucrarea acésta și stăpînire a tării lui; caci într'o vreme în care tótă legea și prorocii nimica au isprăvit, într'o vreme întru care tótă văduta făptură nimica a făcut, învătându-ne pre noi cu buna regula sa a cunoște pre Făcătorul ei, și într'o vreme cea nevăduta făptură a anghelilor nu a putut a ne îndrepta pre noi; și atuncea cu mirare și afară de tótă nădejdea ne-am mintuit prin credința lui Christos¹⁾. Iar dîcerea, a lucrat întru Christos, se înțelege că o a dîș Pavel pentru omenirea lui Christos, pentru-că cel ce s'a sculat era om, cu tóte că era unit cu Dumnezeu Cuvîntul; caci după dumnezeire și însuși Christos s'a sculat pre sine-și: «Că stricați, dîce, biserica acésta, și în trei dîile o voți ridica pre ea» (Ioan II, 19).

Și l-a pus a ședea de-a drépta sa întru cele cerești.

21. Mai pre sus de tótă începătoria, și stăpînirea, și puterea, și domnia.

Nu a dîș Apostolul: sus, ci: mai pre sus, pentru ca să arate înălțimea cea prea nemărginită la care s'a suit Christos decăt carele mai pre sus nu se află; fiind-că din trépta cea mai de jos Dumnezeu și Părintele a suit la trépta și locul cel prea înalt pre firea cea omenescă întru Christos; și fiind-că Pavel aicea, pentru omenesca firea lui Christos vorovește, ce s'a făcut nemuritoare, și a înviat, și s'a înălțat, și s'a prea înălțat, fiind-că firea dumnezeirei nici a fost murit, nici a înviat, nici s'a înălțat, nici s'a prea înălțat, care tot-de-una se află mai pre sus de tótă înălțimea. Decî mai pre sus de tótă puterea anghelicăscă a ședut firea omenilor ceea ce mai înainte era spurcată și urită²⁾.

Și mai pre sus de tot numele ce se numește, nu numai în vécul acesta, ci și în cel viitor.

Orî-ce lucru, dîce, și făptură nematerialnică se află în cerú, aceea este mai josită decăt omul cel luat și înălțat de Dumnezeu Cuvîntul; că acésta este mai pre sus de tóte; din acest

¹⁾ Fotie însă prea covîrșitorea mărire a puterei lui Dumnezeu, așa o tâlcuște: mărirea cea după covîrșire a negrăitei puteri lui Dumnezeu s'a arătat și la noi, cei ce credem. Cum? Căci tóte simțurile noastre omorite avîndu-le de patîmi, și pre înseși cugetarea omorită de dinsele, și împreună îngropată, le-a ridicat și le-a înviat spre a priimi noi pre luminarea credinței sale și strălucirea; acésta cu adevărat este stăpînirea tării lui; pentru acésta și o rógă acésta (Pavel) ca să o înțelegă ei prin înțelțuina duhului; că de vom înțelege lucru cu care ni s'a făcut bine, și mai mult vom îmbrățîșa darul și ne vom afla petrecînd cu bună mulțămire înaintea Făcătorului de bine.

²⁾ Ce însă însemnăză drépta, veđi la dîcerea: „Carele este de-a drépta lui Dumnezeu” (Rom. VIII, 34).

cuvînt al Apostolului însă ne învătăm, cum sînt și alte puteri ale anghelilor, ale cărora numiri acum nu le știm, atuncea însă în vécul viitor au să se descopere noué și să le știm.

22. Tóte le-a supus sub piciórele lui.

Audîd tu, o cetitorule, că Christos a ședut mai pre sus de tóte rînduile anghelilor, pentru ca să nu socotesti, că s'a promîțimit Christos numai după asemănare mai mult decăt anghelii și că alt nimica a luat, pentru acésta Pavel arată aicea, cum că Dumnezeu și Părintele pre Christos l-a făcut Domn și stăpînitor preste tóte cetele anghelicești, după ceea ce este om¹⁾ și pre tóte zidirile și fapturile védute și nevădute le-a făcut róbe supuse lui: «Că tóte. dîce, le-a supus lui», și nu prost le-a supus, ci cu o cea mai de pre urmă robie și supunere, decăt care mai josită alta nu este; că acésta însemnăză dîcerea: «sub piciórele lui». Drept aceea, aicea cu dreptate se cuvine a glăsuî cine-va, minunatele cuvintele acelea, ce le-a dîș dumnezeescul Chrisostom la tâlcuirea dîcerei acestea: «Dacă tóte neamurile sînt ca o picătură, un om, ore, câtă parte din picătură este? Ci pre acesta l-a făcut mai pre sus de toți și

¹⁾ Vrednică de laudă cu adevărat este și tâlcuirea fericitului Teodorit ceea ce s'a făcut la aceste dîceri, scriînd așa: „Arătat însă este că tóte acestea ca pentru un om le-a pus: că acésta l-a făcut lui și uimirea. Că cel ce este Dumnezeu a împreună ședea cu Dumnezeu, și fiî fiind împreună a împărăi cu Părintele, nici o mirare este; că aceeași fire și împărășirea stăpînirii sînt însoțite; iar firea cea din noi luată, a se împărăși de aceeași cinste cu cea ce o a luat, în cât a nu se arata nici o osebite de închinăciune, ci prin firea cea védută a se închina Dumnezeirea cea nevădută, acésta este mai pre sus de tótă minunea. Pentru acésta și dumnezeescul Apostol forte bucurându-se, mai întău cu adevărat laudă pre covîrșitorea mărirea puterei, apoi pre lucrarea stăpînirii tării, și caută numiri cari ar putea să arate pre deșănțarea lucrului; că mai întău dîce: că l-a sculat pre el din morți: arătat că, ca pre un om; apoi că l-a pus să șadă, și arătând mărimea cinstei, a adaus: de-a drépta sa, arată însă și curțile cele împărătești, dîcînd: întru cele cerești; apoi și pre supușii ascultători, dîcînd: mai pre sus decăt tótă începătoria și stăpînirea. Și dîcîndu-le tóte, câte le-am audît, numirile celor nevădute, a adaus că și de nu știm unele din acestea, în urmă le vom cunoște în viitorea viață și acestea tóte i se supun și prorocescă mărturie o a adaus dîcînd: „Că tóte le-a supus sub piciórele lui”, și prorocul acésta încă ca pentru om a dîș. Precum dîce aicea înțelept. Teodorit cum că osebite de închinăciune între Dumnezeu Cuvîntul, și între omenirea cea de dînsul luată nu este, că una este închinăciunea a amîndurora. Pentru acésta a dîș dumnezeescul Chiril al Alexandriei, în anatematismul al 8-lea asupra lui Nestorie, celui ce dîce că cel înălțat, adecă omul cel luat de Dumnezeu Cuvîntul, trebuie împreună a se închina cu Dumnezeu Cuvîntul, și împreună a se slăvi ca altul întru închina cu Dumnezeu Cuvîntul, și împreună a se slăvi pre Emanoil, cu altul, și cel ce nu cinstește cu o închinăciune și slavă pre Emanoil, cu care numire s'a făcut Cuvîntul trup, anatema fie.

lucrat Dumneșu, a strămuta și a scula pre sufletele văstre din rătăcirile necredinței și a idolo-slujirei, decât a scula pre morți, precum am șis mai sus. Deci totă înțelegerea șicerei acestia: acest-fel este: și să dă această mică cuprindere, jos la șicerea: «Impreună v'a înviat cu Christos», că multe alte cuvinte s'a pus în mijloc, și poftorire s'a făcut a cuprinderii în șicerea: «Iar Dumneșu bogat fiind intru milă», și mai ales poftorirea s'a făcut în șicerea: «Și fiind noi morți cu greșalele». Deci dupre ce a arătat Apostolul cum că Efesenii și toți cei din neamurile erau morți de greșale și de păcate, apoi îi mîngăie cu două chipuri; cu unul adecă șicend: «Intru care ore când umblați» și nu că dór acum umblați în păcatele acelea intru care întru o vreme ați umblat, iar cu alt chip șicend că păcătuați cu adevérat însă, stăpânii și tiranișii de diavolul; pentru această totul păcatelor nu a fost al șocotiniței văstre, ci al ajutorului păcatelor, al diavolului, carele atât de tare vë stăpănea. Ați păcătuit dar, șice, voi neamurile, fiind-că umblați dupre vécul rile cele vremelnice, și réu întrebuintați vécul acesta, fiind-că vécul de sineși nu este réu, ci réua întrebuintare a vécului, că vécul acesta, fiind-că este stricăcios și vremelnic, s'a dat ca un povățuitor nóuê dela Dumneșu, pentru ca să ne indemne și să ne desțepe spre a iubi noi cele nestricăcioșe și vecnince; noi însă fiind-că ne-am aflat intru stricăciunea vécului acestuia l'am făcut pre el, nu povățuitor al nostru, spre nestricăciune, ci împedecător. Iar Domn al stăpânirii aerului (a decă al vëzduhului) Pavel a numit pre diavolul și nu pre Făcătorul tuturor, prea hulesc blestemaii Maniheii. Deci domn pre el il numește, pentru că ómenii acestia de sine-și s'aú supus lui, și cel mai mult slujesc lui ca lui Dumneșu; însă în singur vécul acesta este și fine și domnește și stăpănește diavolul și are stăpânire în aer și nu mai pre sus de aer, fiind-că în cerú nu are încăpere și loc diavolul, ci de desuptul cerului unde este și aerul; pentru această și Pavel, domn al stăpânirii aerului il șice pre diavolul, nu căci stăpănește pre aer, saú il iconomisește pre el, să nu fie hula această! ci căci în aer se zăbovește și petrece; pentru-că duh fiind el, pentru această în aer petrece, duh fiind și aerul și până în aer are el puterea și stăpânirea, ca un stăpânitor asupra celor ce de bună voe se supun lui¹⁾. Iar unii, precum

¹⁾ Unii însă stăpânitori ai aerului aú înțeles pre diavolul, căci totă puterea lui cu care amăgește pre ómeni sint osebitele și mult infelitatele năluciri care le plămulește și le închipuiește în aer, atât când sint ómeni deștepți, cât și când dorm; pentru această și părinții pre diavolul il numesc zugrav pandomimicesc și începător; iar nălucirea o nu

este și dumneșeescul Chrisostom și sfințul Chiril, stăpânitor al aerului, adecă al puterilor celor din aer, înțeleg. Pentru această și dupre urmare șice Pavel, al duhului, adecă dupre Domnul și stăpânitorul al tot duhul celui din aer; fiind-că diavolul s'a fost făcut din început de Dumneșu începător al anghelilor, se vede că și dupre căderea lui, nu a cădú din începătoria și ștăpânirea, ci stăpănește pre toți demonii, cei ce împreună cu dinsul aú cădú din ceruri²⁾.

Celui ce acum lucrăzá intru fiii neascultării. Nu a șis că diavolul șilește pre ómeni, ci că lucrăzá intru fiii nesupunerii³⁾. Din această dar este arătat, că il stăpănește pre ei cu voea lor; căci, de ne-ar stăpáni pre noi șilnicește, negreșit și ne-ar șili; încă și din următorul cuvint ce șice Pavel, este arătat, că diavolul nu șilește pre nimeni: «Că lucrăzá, șice, intru fiii nesupunerii», adecă intru cei ce

mesc pod cu carea trecend demonii împreună se mestecă cu sufletul și il fac pre el lăcaș al neroditoarelor și pămașelor înțelegere, precum șice dumneșeescul Calist (Cap LXIV din flocație).

Iar Cuv. părinte Simeon făcătorul de minuni, domn și stăpânitor al aerului a înțeles pre diavolul, căci el în aer stând, oștește sufletele dupre mórte de a nu se sui la cerú, că așa șice anume: «Dumneșeescul Apostol învață șicend, că diavolul acesta este ca un judecător ce șede mai sus în văzduh; dupre domnul stăpânirii aerului cel ce acum lucrează intru fiii nesupunerii; că acestă Apostol șicend, când s'a rápit, ori în trup, ori afară de trup, până la al treilea cerú, și vëdend în aer pre luptătorul sufletelor, a povestit acestia. Și dupre urmare șice sfințul, că demonii cei ce zăpcuiesc asupra fișește-căreia patimii, aceia cercetédă pe fișește-carele suflet ce să sue, și il judecă pre el, stând înaintea ușilor cerúrilor. Acestă șocotiniță o adeveresc și viața M. Antonie și a M. Macarie cum că oșbite văm ale demonilor sint în aer, care cercetéză pre sufletele cele ce se sue. Citește și Cuv. XXXII al cuv. Nicon în tom I al lui și vei afla că aduce mărturie pre larg la această pricină, între care și acest înfricoșat cuvint il vei afla, carele il șicea dumneșeescul Simeon cel mai sus pomenit: eú știu pre un om intru neamul acesta că este încredințat cum că acum puțin se află cari își daú sufletele lor în mánile anghelilor, că s'a înmulți fără de legea și nedreptatea, și demonii sint cari primesc sufletele. Întreba însă pe Dumneșu (sfințul cel mai sus numit) ca să afle ce-va despre graful acesta și s'a descoperit lui prin Duhul cel Sfinț cum-că din șeș mii abia un suflet se află în vremile acestea a se da în mánile anghelilor eșind din trup. O! milostiu, milostiu fie nóuê Dumneșu!

²⁾ Însemnézá însă, că cu tóte că demonii acum se supun diavolului însă în șicua cea mai de pre urmă a judecății aú să-l ocărășă și să-l blesteme, vëdend că nu aú luat nici un bine din supunerea lui, ci mai ales muncă desfășată, precum șice Tolog. Grigorie în cuv. VI la cele nedumere.

³⁾ Cari sint fiii nesupunerii veđi la șicerea: pentru care vine urgia lui Dumneșu preste fiii nesupunerii (Col. III, 6).

trupești; iar fapte ale gândurilor, pre pizmă, pre pomenirea de rău și pre cele-l-alte patimi, ce se numesc sufletești!).

Și eram fiu firești al urgiei ca și cel-l-alti.

Eram, dice, toți omenii, atât Iudeii cât și neamurile fiu al urgiei, in loc de: am fost întăratat pre Dumneșeu, și alt-ce-va nu eram fără numai însăși urgia clar, și materie și pricină de a se mânia Dumneșeu asupra noastră pentru multe păcatele noastre și precum un fiu al unui om, firește este om, așa și noi firește eram fiu al urgiei lui Dumneșeu.

Și precum se șic fiu al gheenii și fiu al peirei aceia, cari lucrăda fapte vrednice de gheena și de peire, cu asemenea chip se șic și fiu al urgiei cel ce fac fapte vrednice de urgia și întăratărea lui Dumneșeu. Iar șicerea: firește, aicea se înțelege in loc de: duple adevăr și duple faptă; a adaus însă Apostolul acăsta: «Ca și cel-l-alti», fiind-că nici un om nu era slobod de păcat: «Că toți au păcătuit, precum aceștia Pavel șicere afurea și se lipsese de slava lui Dumneșeu, in dar indreptându-se cu Darul său» (Rom. III, 23) *).

4 Iar Dumneșeu bogat fiind intru milă.

*) Mai acăștia tălcuire la șicerea acăsta o face și Mar. Vasilie (Holtăr, pe scurt 269) șicend: „Voleu trupului, pre care le numără Apostolul la altă parte (Gal. V. 19), iar voile gândurilor le șicere pre cuge-tări adevă, despre care a șis acăștia Pavel, cugetări curățind și totă înălțarea ce se ridică asupra cunoștinței de Dumneșeu și înțelegerile ce nu se robesc intru ascultărea lui Christos; pentru care de nevoie este și sigur pururea și pretutindinea a păși acea șisă de David: „Și sfaturile mele, indreptările tale“. Vești și supținsemnarea șicerei: „Că trupul poștește împotriva duhului“ (Gal. V. 17). Iar Mar. Athanasie in trei imparte voile, șicend: „Voa dumneșeșcă sint poruncile lui Dumneșeu; voea ce fireșcă a firei ceii cuvintărești este lucrărea dumneșeștei voi; iar voe trupescă este neascultărea dumneșeștei legi. Ci și Anastasie Sinaitul șicere: „In trei feluri aflăm in Scriptură că se șicere: „Voa dumneșeșcă, fireșcă și trupescă, care însemnă cea trupescă pre diabolășca voe; iar fireșcă voe de Dumneșeu este zidită mișcare gândită a părții sufletului ceii poșitōre, care împinge pre om către ceea ce poștește; însă voe fireșcă la omenii este sila gânditei poșitei ceii in om înființate din cea afară de fire la cea duple fire: voe trupescă împătimașă este abaterea sufletului cea duple fire către cea afară de fire (La Tom. I al cuv. Nicon).

*) Iar cum că fiu al nesupunerei se șicere și fiu al urgiei, vești la Colas. III, 6, in supținsemnare. Și Teodorit încă tălcuește așa: „Iar fiu al urgiei, a șis, in loc de vrednic de urgie și de cea mai de pre urmă muncă. Așa pre Antihrist, fiu al peirei l-a numit, in loc de vrednic de peire“ Și Dumneșeșcul Chiril al Alexandr. șicere: „Fiu firești al urgiei, in loc al cu adevărat fiu al urgiei, s'a tălcuit intru deslegărea anatematismului al treilea asupra lui Nestorie; și intru desvinoșăția către împotriva șicerei răsăritenilor și intru desvinoșăția către supărea lui Teodorit; într'un glas adevă cu sf. Teofilact.

Noi adevă, șicere, am fost făcut fapte vrednice de Dumneșeșca urgie și de neimpăcată miniere, Dumneșeu însă din protivă fiind-că este nu prost milostiv, ci bogat intru milă, împreună ne-a invioșat pre noi cu Christos, precum șicere mai jos:

Pentru multa sa dragoste cu care ne-a iubit pre noi.

Și dragostea lui Dumneșeu, șicere, din multa sa milă s'a pricinuit, căci cum era cu puțință noi a ne iubi de Dumneșeu, cel ce eram fiu al urgiei, de nu s'ar fi indurat Dumneșeu asupra noastră și de nu s'ar fi pornit de o bogată milă a sa?

5. Și fiind noi morți cu păcatul împreună ne-a inviat cu Christos.

Aicea se face încheere și sfirșitul a tōtei înțelegerei ce o a început Apostolul de la cap. al doilea, iar cele-l-alte cuvinte s'au pus in mijloc. Și fiind-că cuprinderea s'a făcut lungă, pentru acăsta Apostolul a poșorit aicea iarăși duple legea ritorice spre desvleirea șicerei: «Și fiind noi morți cu greșalele» care acăsta o a șis și la începutul capului (măcar că șicerea pre noi o a poșorit nu in fața a două precum a fost acolo, ci intru cea întâia sau pentru-că poșoriturile nu tot-de-una se fac asemenea și ne schimbă cu cele mai înainte șicere, ale cărora sint poșorituri duple ritorii; sau pentru că întâia față care a șis pomenind «intru care și noi toți petreceam», la împreună și pre fața a două și acăsta covirșește intru cuprindere duple dascălit gramaticești). Vești însă, o cetitorile, că aicea iarăși Christos se afla mijlocitor al facerei noastre de vii. Și lucrul se vede vrednic de creșdare, căci dacă începătura și pirga noastră a omenilor viață intru Christos, arătat este că și noi, intru cari este pirga acăsta viem intru însuși Christos; că Părintele a făcut viu pre Christos duple omenire și pre noi; pre Christos adevă cu lucrărea și cu fapta, iar pre noi ne-a făcut vii cu puterea și cu credința de o cam dată, iar mai la urmă ne va face vii și cu lucrărea și cu fapte. Iată acăsta este covirșitōre mărre a puterei lui Dumneșeu, care o a șis la începutul Epistoliei. Iată acăsta este nădejdea chemărei noastre, despre care a șis in întâiul capitol.

(Cu darul sintești mintuiți).

Acest cuvint l'a pus in mijloc Pavel și la glășuit din o înspălmântare din lăuntru și mirare; că s'a mirat cu acăsta de negrăitul și covirșitorul dar și dăruire a lui Dumneșeu. De vreme ce voi cel din neamuri, șicere, v'ați mintuit nu cu ostenele și lucrările vōstre, ci cu singur Darul lui Dumneșeu; căci atăta din faptele vōstre erați vrednic de muncă și de urgie și nu de mântuire.

6. Și împreună ne-a sculat și ne-a pus de a ședea împreună intru cele cerești în Christos Iisus.

Precum Dumnezeu și Părintele a sculat pre Christos dupre omenire, pre pîrga și pre capul nostru al omenilor, așa prin acesta împreună ne-a sculat și pre noi. Și precum l'a pus să șadă pre Christos, pre capul nostru dupre omenire, de-a drépta sa, așa împreună cu capul nostru și pre noi, cari sintem trupul lui, ne-a pus împreună; pentru acésta și a đis «in Christos Iisus», adecă fiind-că a ședut Christos intru cele cerești, pentru acésta și noi ședem ¹⁾. Ori đicerea: «impreună ne-a sculat» se cuvine să o înțelegem nu la înviere cea ce va să fie a trupurilor noastre, ci la înviosarea sufletelor noastre, pre care acum o am luat prin Sîntul Botez. Decî, de se va înțelege đicerea «impreună ne-a sculat» la înviosarea sufletelor, cum pôte a se înțelege la acéstași și đicerea: «impreună ne-a pus?» Decî așa vei înțelege: că de vom suferi necazurile și ispitele care vin asupra noastră pentru Christos (va fi așa). Că de le vom răbda acestea cu mulțămire și vom birui patimile, avem să ședem împreună cu Christos și împreună să împărățim, precum aiurea acéstași Apostol scrie: «De vom răbda vom și împărățî împreună (a două către Timot. II, 12). Și însuși Christos făgăduște acésta in sfințita Apocalipsis: «Cela ce biruește, voi da lui a ședea împreună cu mine in scaunul meu, precum și eu am biruit și am ședut cu părintele meu in scaunul lui» (Cap. III, 21). Și iarăși: «Voi veți ședea pre două-spră-dece scaune» (Mat XIX, 28). Și iarăși: «Iar a ședea de-a drépta mea și de-a stînga mea, nu este lucru al meu a-l da, ci celora ce li s'a gătit» (Mat. X, 40). Drept aceea gătit este a ședea împreună cu Christos, cel ce pentru Christos a suferit patimile.

7. Ca să arate in vécurile cele viitoare covișitorea bogăția Darului său intru bunătate asupra noastră in Iisus Christos.

¹⁾ Asemenea tălcuește și Teodorit đicend: „Că acesta sculându-se (din morți adecă) și noi cu nădejdea ne-am sculat; și el cu Părintele împreună ședend, ne împărțăsim și noi de cînste, căci cap al nostru este acela ce împreună șede. Incepătura și pîrga a noastră este acela ce împreună împărțește, că cu firea noastră s'a imbrăcat.” Iar Mar. Macarie Eghipt. đice: „De îți vei ridica ochii către sóre, așli in ceriuri țîrcul (discul) lui, iar lumina și razele pre pământ aruncate, și totă puterea luminei și strălucirea către pământ se aduce; așa și Domnul de-a drépta Părintelu este, mai pre sus de totă inceptoră și stăpănia șede, iar ochiul său îl are in inimile omenilor celor de pre pământ întins, ca să dea ajutor celor ce îl așteptă dela dînsul, unde se află el fiind-că đice: „Urde sint eu acolo va fi și sluga mea” (Ioan XII, 26). Și iarăși Pavel đice:

Pentru a nu se îndoi și a nu crede cine-va de darurile cele ce le-a đis mai sus Pavel că are să le dea Dumnezeu nouse hristianilor, pentru acésta aicea face cuvîntul induplecătór și đice, că deși nu ar da Dumnezeu darurile acestea pentru dragostea ce are către noi, le va da însă noue măcar pentru-că voește a-și arăta bogăția dumnezeestei sale bunătăți; căci acum mulți nu cred că are să dărulască bunătățile cele de acest-fel Dumnezeu, iar atunce in vécul viitor vedend pre sfinți hristiani aflându-se in nepovestita slava, vor cunoste toți care bunătăți și daruri a dărui Dumnezeu omenilor¹⁾. Iar đicerea: «In Christos Iisus» insemnéză cum că bunătățile acestea nu se vor da numai lui Christos (dupre omenire adecă, nici numai până la Christos au să stea acestea, ci prin Christos vor veni acestea și la noi ca dela pîrga și incepătura la totul și ca dela cap la trup; și ne vom scula și noi și împreună cu Christos vom ședea. Așa tălcuește đicerea acésta și Mar. Ioan Chrisostomul la trimiterea acésta către Efesenî. Insa in tălcuirea Evangeliei lui Matei đice, cum că nimenea va ședea atunce la judecata lui Christos, in cât avem trebuința noi de descoperirea Sfîntului Duh, pentru ca să înțelegem adăncul tainelor acestora. Pôte însă a đice cine-va la acésta, că precum noi cei ce credem in Christos ne đicem că sintem închinați de angheli, nu că dór însuși in persoane sintem închinați de dînsii, ci pentru-că firea noastră se închină de angheli, cea unită dupre ipostas cu Dumnezeu Cuvîntul, și dupre urmare prin aceea trece și la noi închinăcîunea și slava; cu un chip ca acesta ne đicem și că vom ședea împreună cu Christos, fiind-că acela ședend in scaun și de-a drépta Părintelui, și noi intru dînsul vom ședea; prin acela șederea și slava trece și la noi. Insa de vreme ce Domnul făgăduște a ne pune pre scaune, precum am đis, și dumnezeescul Chrisostom anume le scrie acestea, acésta dar đice (Pavel adecă) că și noi vom ședea. Pentru acésta de urmare este să đicem aicea minunătorele cuvintele marelui acestuia Chrisostom, pentru covișitorul dar și hărăzirea, ce are a ne dărui noue Dumnezeu; că đice așa: «Și bine intru bunătate la noi, intru bunătatea lui Iisus»; că a ne pune pre noi a ședea de-a drépta, lucru de cînste este mai pre sus de totă cînstea și dupre care alta nu mai este cu adevérat covișitorea bogăție! Cu adevérat covișitorea este mărirea puterii sale, a pune de a ședea cu Christos! Măcar decîrui de mil de

„Că împreună ne-a sculat și împreună ne-a pus a ședea de-a drépta sa intru cele cerești”. Vor. 45, Cap. VI).

¹⁾ Veți și suptinsemnarea đicerei: „La care au ajuns sfîrșiturile vécurilor” (I Cor. X, 11).

intru altă vreme pentru-că sînt rînduiri de Dumneșeu ca să le facem. Nu a ȳis însă unatic: zidindu-ne spre faptă bună, ci pluralnic: spre fapte bune, pentru ca să arate că tóte lucrurile cele bune trebuie să le facem noi hristianii; căci un singur lucru bun de va lipsi dela noi, nu este¹⁾ fapta bună a noastră lucrul bun de va lipsi dela noi, nu este¹⁾ fapta bună a noastră cerea: „Zidindu-ne spre fapte bune” nu a înțeles pentru a dóua zidire cea intru sîntul botez, ci pentru cea dintău zidire și din început, fiind-că Dumneșeu ne-a zidit nu pentru ca să rămănem nelucrători, ci pentru ca să lucrăm tóte faptele cele bune¹⁾.

11. Pentru aceea aduceți-vă aminte că voi óre-când neamurile in trup cei ce vė ȳiceți netăere imprejur, de către cei ce se ȳictăere imprejur, făcută de mână in trup, că intru acea vreme erați fără de Christos.

După ce a ȳis Apostolul că Dumneșeu ne-a sculat pre noi care eram morți, acum are să spuе cu care are să ne facă a-semenea și impreună mostenitori, adecă pre noi neamurile ne-a făcut întocmai cu Israiliteni, fiind-că dreptul Israilitenilor era mare. Deci, ȳice: pentru aceșta aduceți-vă aminte; pentru care? Pentru-că ne-am zidit ca să facem fapte bune, fiind-că singura aceșta este indestulă a ne indupleca să ne silim și să facem fapta bună, aducėndu-ne aminte că pentru aceșta ne-am zidit, pentru ca să lucrăm cele bune și plăcute lui Dumneșeu; aduceți-vă aminte însă, a ȳis Efesenilor celor din neamuri, pentru-că este obiceiul la cei ce din multă prostime și din necinste sė sue la înălțime de slavă și de cinste, a nu și aduce aminte de starea lor cea de mai înainte sărăcească și a se smeri; și ce să vė aduceți aminte? că erați depărtați de Christos adecă in vremile cele întău ale rătăcirii și ale idolo-slujirei vóstre, iar acum v'ați făcut apropiați și fiți al lui Dumneșeu, precum a fost aceia însuși al lui Dumneșeu și Israiliteni; ci și mai apropiați încă decăt Israilitenii v'ați făcut voi. Aceșta dar este scopul Apostolului să arate aicea; veđi însă, iubitele,

¹⁾ Inșăși dumneșeescul Christostom ȳice: „Chemați dar de a dóua” fiind spre lucruri bune să rămănem făcėndu-le tóte; că pentru aceșta ne-a chemat, nu ca un lucru să facem, ci că pre tóte; că precum sînt cinci șimfiri la noi și tóte trebuie a se întrebuinta in ceea ce se cuvine, așa și tóte faptele bune; iar dacă cine-va va fi întreg înțelept însă nemilostiv sau ar fi milostiv și lacom la averi, sau s'ar depărta de cel străine iar dintru ale lui nu ar împărtași pre nimenea, tóte se fac inzadur; că nu ajunge numai o faptă bună a ne înfățișa inaintea divanului lui Christos noi cu îndrăznělă, ci este trebuință nouă de multă faptă bună și de înfelurită și de multe chipuri și de tótă fapta bună (vor. 4 la aceșta).

căt de înțelepțește obóra și arunca pre tăerea imprejur a Evreilor, pentru-că arată că aceșta se osebește de netăerea imprejur a neamurilor, nu cu lucru, ci numai cu cuvint gol, că voui, ȳice, neamurile in trup, ci nu in Duh¹⁾. Și voi cei ce vė ȳiceți numai, dar nu și că cu adevărat sinteți netăere imprejur, ca cum ar ȳice că voi neamurile cele netăate imprejur, dupre trup și dupre cuvint numai sinteți mai inșosi decăt Evreii cei tăiați imprejur, și nu dupre Duh și dupre lucru. De către cari însă vė ȳiceți netăere imprejur? De către cei ce se ȳic tăere imprejur in trup, adecă de către Evreii cei tăiați imprejur, arătănd cu aceșta, că numai dupre cuvint tăerea imprejur sė protimisește mai mult decăt netăerea imprejur, și nu dupre lucrul și adevėrul. Deci netăerea imprejur a neamurilor nu era lucru rėu nici spurcat, măcar deși Evreii cei tăiați imprejur pre cei din neamuri netăiați imprejur îi aveau spurcați. Iar cei din neamuri netăiați imprejur a fi despărțiți de Christos, aceșta cu adevărat era lucrul cel mai rėu și nesuferit. Pentru ce dar Pavel in vremea ce voia să arate pre cei din neamuri impreună părtași ai slavei și ai vredniciei Israilitenilor, intru aceeași vreme obóra pre vrednicia Israilitenilor? La aceșta rėspundem că așa obóra pre vrednicia Israilitenilor, dar nu la cele de nevoie și înființate, precum era apropierea și slujirea cea către Dumneșeu, ci la cele nu de nevoie și de prisos, sau de nebăgat in sėmă, precum era tăerea imprejur; iar la cele de nevoie și înființate, fórte mărește pre Israiliteni numindu-i pre ei sfinți și casnici ai lui Dumneșeu.

12. Instrăinați de petrecerea lui Israil.

Nu a ȳis: despărțiți, ci instreinați; pentru-că și mulți israiliteni leneși erau despărțiți de petrecerea cea dupre Dumneșeu, pre care o cerea legea, însă nu erau instreinați desăvirșit, precum erau neamurile.

Ci streini de testamenturile făgăduinței.

Incă și aceșta era mare despărțire a neamurilor, pentru-că nu a ȳis Pavel că voi neamurile nu luați aminte de testamenturile și făgăduințele lui Dumneșeu, ci că erați cu totul streini de dinsele; căci măcar deși Israilitenii au căduť din făgăduințele lui Dumneșeu, însă nu ca niște streini, ci ca niște leneși și trândavi. Care însă erau testamenturile făgăduinței? Aceșta erau: «ȳie voui da pămėntul acesta și seminției tale» (Facere

¹⁾ Iar Teodorit ȳicėnd cum că se cuvine să stăm la ȳicerea: „Voi óre cānd neamurile” și apoi să cetim: „in trup cei ce vė ȳiceți, netăere imprejur” arată că neamurile se ȳiceau netăere imprejur la trup de către cei ce se ȳiceau tăere imprejur la trup.

neamurile cât și Evreii, care se nașteau din păcatele și a u-
neia părți și a altela, precum dice prorocul Isaia: «Aū nu pē-
catele vōstre despart între mine și între voi?» (Is. LIX, 2).
Deci acest părete din mijloc al păcatelor și vrajba le-a stri-
cat Christos cu trupul său. Cum? Și cu ce chip? Fiind-că a
cat Christos cu trupul său, căci Fiul lui Dumnezeu, fiind-
oprit cu trupul său vrajba această, căci Fiul lui Dumnezeu sa,
că a unit pre omenesca fire dupre ipostas cu dumnezeirea sa,
prin unirea această a pricinuit împăcare și împrietenire între
Dumnezeu și între oameni, fiind-că s'au îmbrățișat amândouă firele
una cu alta, a dumnezeirei și a omenirei¹⁾. Și dupre alt chip
incă a stricat vrajba Christos și păretele cel din mijloc al
păcatului, fiind-că păcat nu a făcut și fiind-că totă legea o
plinit; căci legea era îngrădirea fiind-că s'a dat spre si-
guranța oamenilor pentru a-i îngrădi și a-i opri dela păcate.
Calculându-se însă și ne păzindu-se legea, dupre această a arătat
păcatul părete din mijloc nu pentru ca să mai siguripsască
pre oameni, ci pentru ca să-i despartă dela Dumnezeu²⁾.

15. Legea poruncilor cu dogmele nelucrătoare făcându-o.

Pentru ca se nu dăcă cine-va: decī, ce am câștigat dela Chri-
stos, dacă ne-a slobođit adecă de călcările de legi, cele de
mai înainte și iarăși sintem siliți a păzi aceeași lege? Pentru
acesta Apostolul dice aicea că Christos și însăși legea această
a dezlegat; căci Christos ne-a dat legea, pentru ca să ne
propăzescă de păcat și fiind-că nu o am păzit, în vreme ce

¹⁾ Dumnezeescul Maxim însă așa tâlcuește dicēnd: „Precum socotesc,
perete din mijloc a numit pre legea cea firescă a trupului, iar îngrădire
pre atárnarea cea în legea trupului asupra patimilor, adecă păcatul; că
singurā atárnarea cea către patimile necinstei, a legēi firei (adecă a păr-
teii celei pătimate a firei) face îngrădire, despărđind pre trup de suflet
de cuvintul faptelor bune dupre iapta cea către trup, prin mijlocirea su-
fletului, neertând a se face trecere; iar dupre ce a venit Cuvintul, și pre
fetea firei adecă pre pătimatea parte a firei biruind-o, a stricat pre ține-
rea patimilor celor dupre fire ce este în trup“ (Cap. LXIII altei fōea 6
din Teolog.)

²⁾ Iar Fotie dice, a dezlegat vrajba Christos în trupul său: adecă prin
trupul: că de nu ar fi murit pentru noi nu s'ar fi dezlegat păcatul ca-
rele ne-a despărđit de Dumnezeu. Că indoită era vrajba și indoit perele
tele cel din mijloc sau și întreit, adecă vrajba cea ce o aveau Evreii
cu cei de alt neam; vrajba ce o aveau amândouă părțile acestea cu Dum-
nezeu și vrajba ce o avea tot neamul omenesc cu anghelii; Iar Chri-
stos a dezlegat pre câte trele vrăjibile acestea, Iar Coresie dice, că dupre
sfintul Amvrosie și fericitul Ieronim, perete din mijloc era idolo-služirea și totī
măcinōsa religie. Iar dupre toți (invățătorii) vrajba era cea ce avea
în mijloc Evreii cu neamurile, că Evreii se făleau întrū tăerea împre-
șu cu Tablele Legēi cele de pētră și urău ca pre niște căni pre cei de
alt neam. Iar cei de alt neam iarăși rīdeau pre Evreii pentru această și
dimprotivă îi urău.

trebuea a ne pedepsi pentru călcarea legēi sale, Christos a des-
legat legea aceea și ne-a slobođit de dlnsa, precum ar face
un părinte iubitor de fi, carele dând pre copilul său la un pe-
dagog ca să-l povățuiască și fiind-că copilul lui nu ascultă, ta-
tăl lui, în loc să-l pedepsescă l'ar slobođi desăvârșit de peda-
gogul acela. Iar legea poruncilor numește Pavel pre Legea cea
Veche, fiind-că porunceă oamenilor despre petrecerea vieții. Iar
dogme numește pre credința cea în Christos, fiind-că această
se alcătuiește prin dogmele cele despre Dumnezeu¹⁾, ca cum
ar dice că Dumnezeu în locul viețuirii și a petrecerii a le-
giuit nouē credința; fiind-că noi hristianii nu ne-am îndreptat
din poruncele legēi, care rânduesc să facem cele și cele, ci cre-
dēnd numai cu inima și mărturisind cu gura pre Domnul Iisus
Christos, ne-a mântuit: «Că de vei crede, dice, cu inima ta și
vei mărturisi cu gura ta te vei mântui» (Rom X, 9); sau dogme
numește pre sfaturile cele hotărătoare ale Domnului precum a-
ceasta: «Iar eu dice vouē nici cum a vē jura» (Mat. V, 34); și:
«Iar eu dice vouē a nu sta împotriva celui rău» (Tij. 39); și: «Iar
eu dice vouē să iubiți pre vrășmașii voștri» (Tij. 44).

Ca pe amēndoi să-i zidescă întrū sineși întrū un om nou.

Nu dice însă aicea Pavel că Christos a făcut pre Elin și pre
cel de alt neam Evreū, ci cum că l'a suit pre amēndoi întrū
o stare mai bună²⁾.

Și nu a dīs ca să-i prefacă pre ei, ci ca să-i zidescă, pentru
ca să arate vederat ceea ce se dice, și cum că nu se cuvine
a ne lepăda de acest-fel de stare la care ne-am ridicat de
cătrec Christos cei din alte neamuri și Evreii, precum nici in-

¹⁾ Intr'o unire și Teodorit dice: „Christos a încetat acele câte pre
noi și pre aceia îi despărțea, că acesta o a dīs: legea poruncilor, că nu
a stricat porunca această: să nu precurvești, să nu uciđi, să nu furi,
să nu mărturisești strimb, mărturie mincinoasă, împotriva apropielui tău;
nici pre această: cinstește pre tatăl tău și maica ta; nici această: să nu
poftiești pre femeea apropielui tău, și câte cu acestea; că acestea le-a arătat
stăpānul Christos și celui ce voește a afla calea vieții celei veșnice. Iar
dogme a numit pre învățatura cea evanghelică, fiind-că întrū alegerea
socotinței stă isprava săvârșirei, că cela ce pōte a încăpea, dice, încapă
(Mat. XIX, 12). Și curat legea poruncilor dice Pavel, că Christos a
stricat partea legēi ceea ce se numește slujito-săvârșitorēscă care învăță
pre Israileni și pre preoți despre jertfe și despre stropiri și despre
tăerea împrejur și despre cele-l-alte ce sint de prisos, și nu de nevoie
fire; asemenea și partea legēi cea numită politicăscă, care învăță despre
cele ce se cuvinea ocārmuirei celor deosebite a neamului Israilitenilor și
nu partea legēi ceea ce se numea moralicēscă; că această nu a venit să
o strice Christos, ci să o plinescă, și veđi despre această la sūptinsem-
narea dicērei: „Că voi fraților v'ați chemat spre slobođenie“ (Gal. V, 13).

²⁾ Iar Coresie dice, că Christos a unit pre cei de alte neamuri cu Is-
raileni întrū norod și întrū trup.

susurile zidirei și ale firei pot a se lepăda și a se tăgădai. Iar
dicerea: «Intru sineși», se înțelege saū că prin sineși, fiind-că
nimenea altul a lucrat zidirea și unirea acēsta a amēndoror
fără numai însuși Christos prin sineși; cā topind pre Israiltenul
și pre cel de alt neam ca intru o topitorē, pre amēndoi i-a
arātat un om nou și minunat. Saū și așa se înțelege: cum cā
insuși Christos mai intāi s'a dat pre sineși pildā și inchi-
puire celor de alt neam și Evreilor și arātāndu-se insuși mai
intāi ceea ce i'a făcut pre acela din început, adecā om fără
de pēcāt, apoi mijlocitor făcēdu-se intre amēndouē părțile
acestea și apucēnd pre Israilteni cu o mână și cu ceea-l-altā
pre cei de alte neamuri și amestecēdu-i și perdēnd tōtā in-
trū un om nou, slobod de bētrānețe și vechimea pēcātului,
fiind-cā mai mult cei din neamuri și Israilteni nu se haractirise-
scu vechile însușiri, ce le aveaū cei din neamuri adecā cu netārea
impurj, iar Israilteni cu tāerea impurj; ci însușirile omului
celui unul inchipuit dupre Christos, acelea haractirise-scu pe amē-
ndouē neamurile aceste. Insa mai curat veī înțelege acēsta ce
se dice aicea de către Apostolul, de veī înțelege adecā pre
Christos ca pētra cea din capul unghiului, iar pre Israilteni și
pre cei din neamuri de ii veī înțelege ca pre doi pereți ce se
zidesc și se unesc cu pētra cea din capul unghiului, precum și
insuși Domnul așa s'a asemēnat pre sineși dicēnd pentru sine di-
cerea cea psalmicēscā: «Pētra care nu o aū bāgat in sēmā zidi-
torii acēsta s'a făcut in capul unghiului». (Mat. XXI, 42).

Făcēnd pace.

Christos a făcut pace unind pre Israiltean cu cel de alt neam,
care acēsta se face cānd amēndoi cred in Christos; iar mai
ales a făcut pace Christos unind pre amēndouē neamurile a-
cestea cu Dumneđeū, care acēstā înțelegere este mai apropiatā
decāt cea dintāi, precum aratā și cuvintele lui Pavel cele
urmātore:

16. Ca să reimpăce pre amēndoi intru un trup cu Dum-
neđeū prin cruce.

Nu a đis pentru ca să împăce, adecā ca să-I împrietenească
Christos, ci pentru ca să reimpăce adecā ca să-I reimpriete-

nēscā arātānd cu dicerea acēsta Apostolul cum cā omenēscā
fire s'a fost împăcat cu Dumneđeū prin lege, apoi iarāși prin
cālcareā legēi s'a făcut vrašmași și protivnicā mai mult cu
Dumneđeū; pentru acēsta a fost trebuința iarāși a se împrieteni
cu Dumneđeū. Insa împrietinirea acēsta fiind-cā s'a făcut de-
plinā și desāvrișitā, pentru acēsta cu dreptate s'a numit de
Pavel reimpăcare, adecā reimprietinire; cāci propunerea «re»,
insemnēdā pre totul și pre deplināte. Iar «intru un trup»
Christos pre amēndoi i-a reimprietinit intru al sēu trup, de-
sāvrișit i-a împăcat cu Dumneđeū pre Israilteni și pre cei din
neamuri, suferind insuși prin moartea crucei osāndirea ceea
ce era datore a se da amēndoror neamurilor; care acēsta și
mai sus o a arātā Apostolul dicēnd: «Cā Christos a stricit
vrajba in trupul sēu și cā pre amēndoi i-a zidit intru sineși».
Unii insa dicerea: «Intru un trup» o aū înțeles cum cā Christos
pre Evrei și pre cei de alte neamuri dupre ce s'a făcut un
trup al căruia trup insuși este capul, așa desāvrișit l'aū împri-
etenit cu Dumneđeū și Pārintele ¹⁾.

Omorānd vrajba intru sineși.

Nu a đis: deslēgānd vrajba, ci cu o dicere mai vie a đis:
ucigānd-o și omorānd-o desāvrișit in cāt a nu mai putea vrajba
acēsta a se mai scula și a mai invia. Dar cum iarāși se ridicā
vrajba acēsta și se fac omenii vrašmași și luptători impotriva
lui Dumneđeū? Rēspundem la acēsta cum cā vrajba aceea de
mai inainte mai mult nici o datā va mai invia, nici se va scula,
ci noi cu pēcatele ce le facem in urma sfintului Botez
naștem altā vrajbā cu Dumneđeū. Iar dicerea: intru sineși, in-
semnēzā cā Christos a omorit vrajba prin cruce adecā prin
Dumneđe-ipostatnicul sēu trup; pentru-cā vrajba omenilor cea
cātre Dumneđeū, Christos și cu crucea o a omorit și cu trupul
sēu, cu carele a priimit și mōrtea cea de cruce.

17. Și viind a bine vestit pacea, nouē celor de departe
și celor de aproape.

¹⁾. Dintre acești căți-va unul este și înțeleptul Fotie, care dice: «Cum
cā dicerea: intru un trup, aratā Pavel pre împrietenia ce a făcut amē-
ndouē norōdele, adecā neamurile și Evreii intru sineși; iar dicerea: «Cu
Dumneđeū», aratā pre prietenia ce amēndouē aceste neamuri o aū făcut
cu Dumneđeū». Iar Teodorit se unește cu dumneđeescul Teofilact in
trupul acēstui diceri: «A omorāt, dice, Christos vrajba prin cruce, pro-
tālcul acēstui diceri: „A omorāt, dice, Christos vrajba prin cruce, pro-
ducēnd jertfa cea fără de prihanā: și a împăcat pre amēndouē neamu-
rile adecā pre cei din alte neamuri și pre cei din Evrei intru un trup,
care pentru toți s'a proadus pre sineși ca aceștia intru un trup să pe-
trēcā și pre toți cei ce cred un om i-a numit; fiind-cā un cap este al
tuturor stāpānului Christos, iar cei ce s'aū invrednicit de mātuire plinesc
rānduiala trupului».

céstași pricină: «Că temelă, țice, alta nimenea pôte a pune afară de ceea ce este pusă, care este Iisus Christos» (I Cor. III, 11).

21. Intru carele totă zidirea împreună alcătuită crește spre biserică sfintă intru Domnul.

Asupra petrei aceștia, cei din capul unghiului, țice, adecă pre Christos, totă zidirea, adecă toți hristianii împreună alcătuiți și uniți potrivit și cu nedespărțire, cresc și se deplinesc, în cât toți se fac o biserică sfintă a lui Dumneșeu, după ceea ce este scris: «Că voii locui și voii umbla intru dișșif» (Levit. XXVII, 11). Pentru că și toți de obștie și în biserică și adunarea hristianilor este o biserică a lui Dumneșeu și iarăși fiește-care hristian în deosebi este biserică a lui Dumneșeu; iar țicerea «Intru Domnul», însemnă că prin Darul Domnului ne-am făcut biserică a lui Dumneșeu și nu prin ostenelele noastre. Țicend însă Pavel că împreună fiind potriviți arată cum că într'alt fel nu putem a ne face biserică a lui Dumneșeu fără numai de vom avea viață îmbunătățită și asemenea cu pētra cea din capul unghiului, adecă cu Christos asupra căruia ne zidim.

22. Intru carele și voi împreună v'ați zidit spre locul lui Dumneșeu intru Duhul.

Și toți hristianii, țice, pre pētra acēsta adecă pre Christos împreună se alcătuiesc; împreună însă cu aceștia și voi Efesenii împreună v'ați alcătuit pentru ca să fiți toți intru duhul un locaș al lui Dumneșeu, adecă prin lucrarea și Darul Sfințului Duh, saū a țis: «Intru duhul» spre osebirea zidirei ceii simțite, ca cum ar țice: pentru ca să vē faceți toți duhovnicescă sălășliuire a lui Dumneșeu. Decī din aceste cuvinte să închee cum că acēsta împreună zidire are a se face până la a două venire a lui Christos, prin cei ce în tôte țilele cred intru Christos și se zidesc cu dinsul în faptele cele bune.

CAP. III.

1. Pentru acesta eu Pavel legatul lui Iisus Christos pentru voi neamurile¹⁾.

Dupre ce a spus Apostolul prevedenția și iubirea de omeni a lui Iisus Christos, ceea ce s'a făcut pentru noi, acum intră și în pūrtarea de grijă, ce însuși a arătat pentru însuși cei din

¹⁾ Însemnă, că după Teodorit nominativul acesta se dă jos la țicerea: „Ploc genunchile mele către Părintele Domnului nostru Iisus Christos” la stih 14. Iar cele-lalte cuvinte dela aceștia până la stihul acela sînt în mijloc și se țice forma acestor cuprindere după ritori și duh (period), după îndelunga vorovă ce are.

neamuri, și ca cum ar țice, fiind-că o pūrtare de grijă ca acēsta a arătat stăpānul meu Iisus Christos pentru voi, de nevoe este și eu să arăt pentru voi prevedenția mea cea după putere pentru voi. Și lată că pentru mântuirea vōstră mă aflu în legături și în lanțuri; și dacă Domnul s'a răstignit pentru voi și eu pentru voi sînt legat. A țis însă că sînt legat pentru voi neamurile, pentru ca să arate, că nu numai nu mă îngrețeluesc de voi ca de niște netățați împrejur și de alte neamuri, precum ceta-l-alti Evrei se îngrețeluesc de voi, ci încă și legăturī primesc pentru dragōstea vōstră și mă laud a mă numi pre sine-mi legat al lui Christos pentru voi.

2. De veți fi auzit însă iconomia darului celui dat mie spre voi.

Aicea arată Pavel țicerea care o a țis Domnul către Apostolul Anania pentru dinsul, adecă cum că vas de alegere este mie acesta, de a purta numele meu înaintea neamurilor și a împēraților și a fiilor lui Israil (Fapt. IX, 15). Și pre descoperirea încă a tainei credinței neamurilor, iconomie a darului o numește, pre care Pavel nu o a învățat dela omeni; așa țice, a iconomisit Darul lui Dumneșeu ca să fiu chemat de sus dela ceriuri și să mă orbesc eu carele eram neinduplecat la lumina credinței lui Iisus Christos, ca măcar prin orbirea ochilor mei celor simțiti să mă induplec spre lumina acēsta și să cred. Adaugă însă că voue s'a dat darul acesta; că Iisus Christos cel ce m'a chemat pre mine a țis mie: «Mergi, că la neamuri departe te voii trimite pre tine» (Fapt. XXII, 2). Drept aceea totul este al Darului lui Dumneșeu și eu la acēsta nimica am adaus dela sine-mi.

3. Că după descoperire a făcut cunoscută mie taina.

Lată lucrul dumneșeescului dar adecă descoperirea tainei ceii pentru neamuri; că cu adevărat taină este a se ridica neamurile din smerirea și prostimea lor cea mai de pre urmă ce o aveau, la cinstē și vrednicie mai mare decăt cea a Evreilor.

Precum mai înainte am scris intru puțin.

Adecă despre care am țis mai sus, adecă pentru cum s'a chemat neamurile, care erau departe de Dumneșeu și despre chipul cum s'a zidit acestea asupra prorocilor și a patriarhilor și câte ca acestea. Iar «intru puțin» a țis în loc de, în scurt, și prin puțin am arătat¹⁾.

¹⁾ Și Teodorit într'un glas tălcește țicerea acēsta: «Țicerea am proscris însă intru puțin nu precum unii o au luat, că ar fi scris altă Epistolă, că nici despre ale sale țice că a proscris, ci despre taina acēsta; că a țis acēsta, cum că după descoperire s'a făcut cunoscut mie

4. Din care cetind puteți cunoște cunoștința mea cea întru taina lui Christos¹⁾.

Am scris, ȳice, nu cât se cuvenea, ci dupre puterea vostra, și pre cât puteți voi a înțelege; însă și din cuvintele acestea ce am scris mai sus puteți să înțelegeți înțelegerea și cunoștea ce am în taina lui Christos, adecă cum că am cunoscut taina lui Christos și am înțeles că șede Christos de-a drapta lui Dumneđeu și Părintele, cum că și pre noi ne-a pus împreună a șede cu sineși; cum că pre amendoue norodele, pre cei din neamuri și din Evreii intru sineși i-a zidit, intru un omnou și câte altele sint potrivite talnei aceștia. Deci din aceștea ce a arat mie Dumneđeu veți cunoște, ȳice, vrednicia și priceperea mea cea mare și cinștea; căci cum că este mare cinștea și fericirea aceluia ce-i arat Dumneđeu tainele sale, mai înainte apucând David o a strigat aceștia: «Nu a făcut așa la tote neamurile și judecatile sale nu le-a arat lor» (Psalm. CXLVII, 9) și Varuh ȳice: «Fericiti șintem noi Israile căci cele placute lui Dumneđeu cunoscute sint noue» (Varuh IV, 4).

5. Care intru cele-lalte neamuri nu s'a făcut cunoscuta fiilor omenilor, precum acum s'a descoperit sfinților lui proroci și Apostoli intru Duhul.

Dar ce: Nu știau prorocii taina cea despre Christos? Și cum ȳice Christos că, Moisi și prorocii au scris pentru mine? «Că de ați crede pre Moisi m'ați crede pe mine; că acela pentru mine a scris» (Ioan V, 46). Și iarăș: «trebuie a se plini tote cele scrise în legea lui Moisi și în proroci și în psalmi pentru mine» (Luca XXIV, 44). Și iarăș: «Cerocetați scripturile... că acelea sint cari mărturisesc pentru mine» (Ioan V, 39). La acestea dar respundem: mai intatu, cum că Pavel aicea ȳice că nu s'a descoperit taina lui Christos nu prorocii, ci tuturor omenilor; pentru aceștia a și adaus: «Care altor neamuri nu s'a făcut cunoscuta la fiil omenilor; și al doilea, cum că taina lui Christos nici la proroci s'a descoperit atât de arat precum s'a descoperit acum prin lucrul Apostolilor și prorociilor celor din Testamentul cel Nou prin Sfințul Duh; căci

taina, precum mai înainte am scris în pușin, adecă despre care acum am scris; fiind-că din început a vorovit despre aceștia, până la aceștia parte a Epistoliei.

¹⁾ Insemneaza, că dupre înțeleptul Fotie, ȳicerea aceștia sau dupre ferma saritore către chipul cel drept și obicnuit a vorove să poftorește; adecă către ceea ce puteți voi a înțelege noima mea cea intru taina lui Christos; sau prin lipsita publicarisce cu cele diacii prin cele de mai înainte ȳise, adecă a înțelege pre cunoștința mea cea intru taina lui Christos (Epistola LV către Gheorghe al Nicomediei).

de nu ar fi invetat Duhul cel Sfinț pre Virfelnicul Apostolilor Petru prin fața cea de masă ce s'a pogorât din ceru, care avea într'nsa tote hiarele pamntului și de nu o ar fi descoperit aceștia lui Petru, cum că Dumneđeu pre tote neamurile le priimeștea la credința..., cu adeverat Petru nu ar fi priimit să boteze pre Cornelie și pre toți casnicii lui (Fapt. X) ¹⁾.

Și veđi că Duhul cel Sfinț nu a descoperit lui Petru pentru Evrei, ci pentru cei de alte neamuri fiind-că cu adeverat mare lucru era a se priimi la credința lui Christos spurcați păgân. Pentru aceștia prorocii cei mai înainte de Dar nu știau atât de curat taina aceștia de vreme ce acela atât de mare și Virfelnicul Petru a avut trebuința a se inveta despre taina aceștia a neamurilor, dela Sfințul Duh.

6. Ca să fie neamurile împreună moștenitori și împreună un trup, și împreună parțași făgăduinței lui intru Christos prin Evanghelie.

Nu s'a descoperit ȳice taina aceștia la alte neamuri, că vor fi adecă împreună moștenitore și neamurile împreună cu Israelitenii și împreună parțași al făgăduinței celei ce Dumneđeu

¹⁾ Și Coresie nu se dumereștea aicea și ȳice: «Daca Christos și chemarea neamurilor ar fi fost procunoscuta prorocilor, cum ȳice Pavel că nu s'a făcut cunoscuta fiilor omenilor? Spre dezlegarea nedumeririi însă aduce pre dumneđeescul Chrisostom și pre Ieronim ȳicend cum că fiilor omenilor nu a fost cunoscuta dar nu prorocii; că prorocii nu sint fi al omenilor, ci filii al lui Dumneđeu; sau chemarea neamurilor nu a fost cunoscuta multora, ci la mulți, dupre Chrisostom; și nu era cunoscute neamurile, că au să se asemeneze dupre Dar și dupre credința cu Israelitenii și că au încă a-i și coviși pre ei». Ci și purtatorul de Dumneđeu Maxim propune o nedumerire ca aceștia, cum că dacă Domnul a ȳis dupre inviere: mergend invetați pre tote neamurile, cum Petru apoi a avut trebuința de descoperire prin fața cea de masă din ceru pogorata, ca să se invete că Dumneđeu priimeștea pre neamuri, sau cum Apostolii cei din Ierusalim aușind că Petru a botezat pre Cornelie și pre toți casnicii lui să despotariseau cu Petru? Deci dezlegând nedumerirea aceștia ȳice că mult a avut trebuința Petru de dumneđeșca descoperire pentru neamuri, fiind-că nu știa că nu este nici o osebie între tarea împrejur și între netarea împrejur dupre credința, nici știa curat că se cuvinea a se inveta neamurile fare de slujirea cea arata dupre lege, pentru aceștia și Domnul a descoperit lui taina cea despre aceștia a statului seu cel negrăit; pentru că alta este cuvintul poștoreștii și alta chipul dupre carele trebuie a se face porunca; de aceea Petru luând dela Domnul porunca a se inveta neamurile, nu s'a apucat să le invete, ci aștepta să i se arate de Christos și chipul cu carele urma a le inveta pre neamuri, carele era că neamurile trebuiau să fie chemate și să se mantuiesca fare de tarea împrejur și fare de cele-lalte trupești (ceremonii); fiind-că Cuvintul știe tarea împrejur duhovnicescă pre tarea pătimașă plecarei sufletului către trup (La șirul tic. Evanghelia lui Matei (Cap. XXVIII, stih 19).

o a dat lui Avraam; că Israelitenii se împărtaşeau de făgăduința acesta a lui Dumnezeu, ca un neam sfânt ce erau; s'au împărțășit însă împreună cu dinșii de aceeași făgăduință și cei din alte neamuri, cari să socoteau necurați.

Dar cu ce chip s'au împărțășit de acesta? «Intru Christos» adică prin credința lui Christos, care credința s'a pricinuit lor prin propoveduirea Evangheliei. Nu s'a indestulat însă Pavel a numi pre neamuri numai împreună moștenitoare și împreună părtaşă, ci pentru ca să arate multa și covârșitoare rudire și unire, ce o au luat neamurile cu Israelitenii, le-au numit pre ele împreună un trup, fiind-că cei de alt neam și sfinții Israelitenii s'au făcut un trup amândouă neamurile împreună fiindu-se de un cap adică de Christos.

7. Al căruia m'am făcut slujitor după dăruirea Darului lui Dumnezeu. Ce s'a dat mie, după lucrarea puterii lui.

Eū, ȳice, m'am făcut slujitor evangheliceștei propovediri ceif mai sus ȳisă, prin care au cređut neamurile in Christos și pentru evangheliceșcă propoveduire acesta acum mē aflū in lăgături; însă slujba acesta nu este ispravă a mea, ci este dare a dumnezeescului Dar, care s'a dat mie, nu prost și sărăcește; ci cu putere și cu imbelșugare precum se cuvenea lui Dumnezeu, celui ce acesta o a lucrat intru mine. Său se ințelege și așa, că Dumnezeu, carele a dăruit mie slujba acesta a Evangheliei, însuși mi-a dăruit și putere, fiind-că nu era de ajuns numai vrednicia și Darul acesta ce mi-a dat de nu s'ar fi adaus mie și puterea dela dinsel; pentru-că trei lucruri se cuvine a produce sfinții propoveduitori și dascăli la slujirea evangheliceștei propovediri; suflet carele să iubescă primejdiile, ințelepciune și pricepere și viață neprihănită. Inșă este trebuință pre lângă acestea a arată și Dumnezeu putere intru dinșii prin care se vor face aceste trei lucrătoare și aducătoare de roduri: «Că Domnul, ȳice, va da grațiu celor ce bine vestesc cu putere multă» (Psalm. XXXIX, 12).

8. Mie celui mai mic decât toți sfinții s'a dat Darul acesta.

Fiind-că Pavel are a spune mărirea dumnezeescului Dar celui ce s'a dat lui, veđi ce ȳice pentru sineși dela smerita cugetare; pentru-că el după atâtea isprăvi și bunătăți și nevoitțe se numește pre sineși mai mic nu numai decât Apostolii, ci și decât toți sfinții, adică hristianii; însă cuvintul acesta este mai mare in cât despre smerenie decât cuvintul acesta ce a ȳis: «Carele nu sint indestul a mē numi Apostol» (I Cor. XV, 9).

Intru neamuri a bine-vesti neurmărita bogăția lui Christos.

Care dar, ȳice, s'a dat mie? Acesta de a propovedui la neamuri Evanghelia, căci cel-l-alti Apostoli propoveduiau Evanghelia la Evreii cel tăiați împrejur, iar Pavel o propoveduea la neamuri; drept aceea cel mai mic decât cel-l-alti căruia s'a incredințat slujba cea mai mare după urmare trebuia a avea și darul mai mare pentru-că acela ce s'a rânduit de Dumnezeu să întorcă la credință pe cele-l-alte neamuri, pre cei mai răi decât Evreii, el după acesta este mare, măcar deși era mic; in cât isprava era a dumnezeescului Dar. Și dacă bogăția Darului lui Christos și după ce s'a arătat este nu numai neinteleșă, ci și neurmărita, adică nici urmele lui nu e cu putință a se afla, cu cât mai vărtos ființa și firea dumnezeirei lui? Drept aceea cum ereticul Evnomie se mândrea că ințelege și pricepe ființa lui Dumnezeu: 1).

9. Și a lumina pre toți, care este iconomia tainei ceif din vécuri ascunsă intru Dumnezeu.

Cum că urma adică a se chema neamurile la credința lui Christos, acesta pôte o știa prin descoperirea Sfantului Duh și prorocii și angelii; iar cum că urma a se chema pentru ca să dea niște Daruri mari ca acestea și pentru a șede cu Christos in scaunul lui Dumnezeu, acesta cine o ar fi nădărdit a se face? Cu adevărat niminea; pentru acesta Apostolul aicea acesta o numește taină ascunsă intru Dumnezeu din vécuri, adică din inceput, fiind-că iconomia acesta a lui Dumnezeu, nu este nouă, ci numai de dinsel se cunoște din véc.

Intru cela ce le-au zidit pre tôte intru Iisus Christos.

Bine a arătat aicea Pavel zidirea, pentru că Dumnezeu cela ce pre tôte fapturne le-a zidit prin Christos, după dumnezeire ințelegându-se Christos, (că ȳice Ioan: »Tôte printr'insul s'au făcut și fără de dinsel nimic s'a făcut ce s'a făcut) (Ioan I, 3). Dumnezeu, ȳice, și Părintele carele prin Christos pre tôte le-a zidit, acesta și taina acesta pentru chemarea neamurilor și slava o descoperire iarăși prin însuși Christos.

10. Ca să se cunoscă acum începătoriilor și stăpâ-

1) Aceșteași le ȳice și Teodorit adăogând și acesta: «Că Evnomie pre Dumnezeu Tatăl ȳicându-l făcător al lui Christos și ființa a însuși Tatălui, ȳice, că o a ințeles; iar dumnezeescul Apostol nu numai dumnezeescă firea lui Christos, ci și bogăția o a numit neurmărita. Și cum propoveduește, de vreme ce bogăția este neurmărita? Că însuși acesta, ȳice, o propoveduesc cum că este neurmărita, că acesta adaugă.

niilor intru cele cerești prin biserică înțelepciunea ¹⁾ lui Dumneșeu cea de multe feluri.

Nici începătoriile anghelilor cele de sus și stăpâniile, nici cele de jos știaū cu amăruntul talna slavei, care urma să o ia cei din neamuri, căci anghelii cei de sus fiind și arhangheli, numai acēsta o știaū cum că norodul lui Israel era parte și norod al însuși Domnului, precum este scris: «Și s'a făcut partea Domnului norod al său Iacob, funia mostenirei sale Israel» (Levit. XXXII, 9). Și Arhanghelul Gavriil cel ce s'a trimis jos, singura acēsta o știa că Christos va izbăvi pre norodul său, adecă pre cel Evreesc, de păcatele lui: «Că acesta țice, va mântui pre norodul său de păcatele lor» (Mat. I. 21) ²⁾. Iar cum că neamurile și idolo-slujitorii au să ia atâta mare cinste și slavă, acēsta o a cunoscut acum după intrupșca iconomie și anghelii cei ce sint sus in ceriū și cei de jos de pământ prin biserică, adecă prin facerile de bine cele ce se fac nouē dela Dumneșeu, căci facerile de bine care s'au dat nouē hristianilor celor din neamuri, acestea au arătat anghelilor înțelepciunea lui Dumneșeu ceea de multe feluri. Nu a țis înțelepciunea lui Dumneșeu, prost felurită, ci de multe feluri pentru ca să arate cu țicerea acēsta meșteșugurile cele de tot felul și nepricepute al înțelepciunei acesteia. Iar dumneșeescul Grigorie al Nisei așa tâlcuește țicerea acēsta (In vor. VIII la Cântarea Cântărilor), cum că mai înainte de inomenirea lui Dumneșeu Cuvintul, cereștile puteri ale anghelilor cunoșteaū înțelepciunea lui Dumneșeu simplă, adecă: Dumneșeu a zidit pre tôte cu singură voea sa; și din acēsta cunoșteaū anghelii pre Dumneșeu puternic și a tot puternic; Dumneșeu păzea făpturile cele zidite cu prevedenția sa cea intelēptă; și din acēsta anghelii cunoșteaū pre Dumneșeu intelēpt provēdător; și nici o felurime era intru acēstia, adecă nici un lucru era intru aceste ca să fie cu altul și a naște altă ispravă. Iar dupre ce s'a intrupat Dumneșeu Cuvintul, s'a făcut înțelepciunea lui Dumneșeu, mult infelurită pentru că s'a isprăvit și s'a făcut cele protivnice prin cele dimprotiva lor, adecă prin mōrte s'a făcut viața, prin neputință, putere, prin neciste, slavă și prin

¹⁾ Iar dumneșeescul Chrisostom țice: Că propunerea „prin“ aicea se află in loc de impreună, in cât are acest fel de înțelegere apostolicășă țicerea acēsta că impreună cu biserică noastră și anghelii cei ce sint in ceriū s'au învățat tainele cele negrăite ale lui Dumneșeu.

²⁾ Adecă pentru ca să se cunoscă anghelilor celor bunī, dupre Ieronim și nu celor răi, dupre Amvrosie măcar că și Avgustin (Cart. V, despre facere, dupre slovă Cap. XIX biserică înțelege pre cea cerēșcă făcēnd cunoscute celor de mai jos, tainele cele ca acestea (La Coresie).

ōmenii cei proști s'au făcut lucrurile cele mari și dumneșești incuviințate. Drept aceea cu un chip ca acēsta acum s'a făcut cunoscută puterilor celor cerești mult infelurita înțelepciunea acēsta a lui Dumneșeu; căci dupre ce noi ōmenii am cunoscut înțelepciunea cea de acest-fel a lui Dumneșeu, atuncea și puterile anghelilor o a cunoscut acēsta prin noi, fiind-că au vēđut pre biserică și adunarea hristianilor, de care prea slăvite și mari lucruri s'au invrednicit, și dupre urmare, prin acēsta s'au povățuit spre cunoștința înțelepciunei lui Dumneșeu.

11. Dupre propunerea vēcurilor, care o a făcut in Christos Iisus, Domnul nostru.

Acum țice, adecă in vremile cele mai de pe urmă s'a cunoscut înțelepciunea facerilor de bine ale lui Dumneșeu, celor ce s'au făcut nouē celor din neamuri; acēsta însă era din început prohotărită de Dumneșeu, dupre propunerea vēcurilor, adecă dupre procunoștința viitōrelor vēcūri; pentru-că știa Dumneșeu, cele ce urmaū a se face și pentru acēsta le-a prohotărit așa; iar țicerea, care o a făcut in Christos, se înțelege pentru înțelepciunea, adecă pentru iconomia ce o a făcut Dumneșeu Părintele prin Fiul său. Iar Chrisostom citește țicerea acēsta intr'acest chip: «Dupre propunerea vēcurilor, pre care le-a făcut Dumneșeu prin Fiul său».

12. Intru carele avem îndrăznirea și apropierea intru nădejde prin credința lui.

Cum, țice, totul facerei de bine a lui Dumneșeu ceiū către neamuri s'a făcut prin Christos? Arătat este din acēsta, pentru-că Christos este carele ne-a proadus la Părintele; însă nu ne-am proadus la Părintele de Christos, ca niște robi, nici ca niște osândiți păcătoși, ci ca unii ce avem îndrăznēla, și nu prost îndrăznēla, ci îndrăznēla unită cu nădejdea și cu cutezare. Și acestea prin cine s'a dat nouē? Prin credința țice: căci credința acēsta fiind-că ne-a izbăvit de păcate a pus in inima noastră îndrăznire și cutezare.

13. Pentru acēsta mē rog să nu slăbiți intru necazurile mele cele pentru voi¹⁾ care este slava vōstră²⁾.

Pentru acēsta țice, pentru care? Pentru-că mare este talna

¹⁾ Formă săritōre întrebuintēză aicea Apostolul, adecă intru necazurile mele cele pentru voi, sau formă de lipsă, care din afară trebuie a se țice, adecă, cele ce se fac pentru voi, dupre intelēpt. Fotie (Epist. CLXVII către Gheorghe al Nicomidiei).

²⁾ țicerea „care“ impreună o a alcătuit către „slava“ cea urmētōre, și nu către necazuri, care era mai întâiū, dupre meșteșugul aticesc, adecă acela cetăței aceleia sint pre carele socotești a fi culburi.

chemării vostre a neamurilor la credință și pentru-că mie mi s'a încredințat mare slujbă, ca se propoveduesc vouă Evanghelia lui Dumneșeu. Și nevoe este de a priimi legături și a pătimi rele dela aceia, carl nu înțeleg taina această și se improtivesc ei; pentru această dîc, vè rog, frașil mei, să nu slăbiți, adecă să nu vè turburați, nici să vè întristați, ca cum s'ar face vre un lucru deșănțat, fiind-că legăturile și necazurile, ce le sufer pentru voi, acestea sint slavă și cunună a vóstră, că acestea arată că Dumneșeu, atât de tare v'a iubit in cât nu numai pre unul născut Fiul său l'a dat pentru dragostea vóstră, ci și pre noi slugile sale ne dá in primejdii și in legături pentru folosul vostru. Și dacá necazurile mele sint slavă a vóstră, cu mult mai virtos sint slavă a vóstră necazurile și relele care inșiși voi le-ați pățimit pentru Christos. Deci nu se cuvine a vè turbura și a vè întrista nici când inșiși voi vè necăjiți.

14. Pentru această plec¹⁾ genunchile mele către Părintele Domnului nostru Iisus Christos.

15. Dintre carele totă părintimea in ceriú și pre pământ se numește.

Fiind, dîce, că voi cei din neamuri atâta v'ați iubit de Dumneșeu și atât de mare și neînțelese bunătăți sint cele ce le-ați luat și le veți lua dela el, pentru această și eú propoveduitorul și învătătorul vostru, mè rog să se dea vouă Darul lui Christos celui ce locuește intru voi, că prin Darul acesta să înțelegeți bunătățile acestea și să recunoșteți cât v'ați iubit de Dumneșeu. A dîs inșă cum că plec genunchile mele, pentru ca să arate și cu forma rugămintea cea cu umilnita ce a produs lui Dumneșeu pentru dinșii. Dîce inșă că totă părintimea dela Părintele cel mai pre sus de tóte vine, și pre neamurile cele de pre pământ ale ómenilor le numește «părintimi» pentru-că așa se obicnuesc a se numi in dumneșeasca Scriptură dela numele pămenteștilor lor părinți. Iar pre cetele cele ce sint in ceriú și adunările anghelilor, le numește «părintimi», fiind-că acolo neamuri nu sint nici vre unul din angheli naște, sau se naște. Tóte dar părintimile și cele de sus și cele de jos, Dumneșeu Părintele le-a făcut și căți se numesc părinți dela dînsul se numesc așa²⁾.

¹⁾ Aicea se inchee nominativul cel dela începutul capului, adecă acesta: „Pentru această eú Pavel, legatul lui Christos, plec genunchile mele”, precum am dîs; și fiind-că multe cuvinte a pus in mijloc Pavel și cuprinderea o a intins in mare lungime, pentru această aicea a făcut a dóua pofitorire a aceluiaș cuvint, adecă: „pentru această” pentru ca să se uie cuvintul la mai bună înțelegere, dupre ritori.

²⁾ Pentru această și dumneșeescul Ioan Damasc. numele părintimei dîce

16. Ca să dea vouă dupre bogăția slavei sale putere, de a vè întări prin Duhul lui in omul cel dinlăuntru.

17. Spre a locui Christos prin credință in inimile vóstre, intru dragoste înrădăcinați fiind și întemeiați³⁾.

că s'a dat din cele dumneșești noué ómenilor, din cele de sus adecă la cele de jos și nu dela cele de jos la cele de sus. Insuși această o dîce și Ieronim: Părintimea inșă evreește se dîce *misaha* și insemnăză seminție, care se trage din óre care început și rudé, dupre care primire a luat numele acesta aicea Apostolul, dupre Chrisostom (la Coresie). Iar Teodorit dîce: „Chiar Părinte și cu adevărat Părinte Dumneșeu este, că nu s'a făcut mai întâu Fiú apoi Părinte, ci de-a pururea este Părinte și firește Părinte, iar cei-l-alți părinți, ori trupești ori duhovnicești de sus au tras numirea: dîce inșă părinți, pre pântent pre cei firești părinți, iar părinți cerești numește pre cei duhovnicești. Unul ca acesta era inșuși dumneșeescul Apostol... mè rog, dîce, Părintelui Domnului nostru Iisus Christos, carele nu dela altul cine-va luând o acesta o are, ci inșăși acesta o dá altora.

¹⁾ Dîceera: intru dragoste înrădăcinați și întemeiați. Fotie dîce cum că este ori greșală scripturelnică, pentru-că se cuvinea a fi la caz acuzatîi, precum o cerea această alcătuirea (sintaxa), adecă înrădăcinați și întemeiați; ori plecarea ablativă (cazul acuzativ) o a întrebunțat Pavel in cãderea nominativă, dupre improtivă plecare a împărtășirei (participiului), precum forina această o obicnuesc și mulți Elini autori din afară și mai ales Tachidid, și obiceiul încă al vechei alcătuirii a Elinilor așa scrie; sau se indreptéză alcătuirea, și de s'ar înțelege dupre scrierea formă, care formă mai ales o întrebunțéză dumneșeescul Pavel: așa dar se alcătuesc dîceera: „Că in dragoste înrădăcinați și întemeiați (fiind) să vè întăriți a înțelege împreună cu toți sfinți ce este lăfimea și celelalte”. Vedî inșă că inima omului este locaș al lui Christos prin Darul Sfințului Duh; pentru această a dîs Marcu: „Trebuie mai întâu a avea in inimă pre Darul Sfințului Duh lucrând, și așa dupre analoghie a intra intru împărăția ceriurilor; că această făcendu-o arătată Domnul dîcea: „Impărăția ceriurilor inlăuntru vostru este”. Această și Apostolul arătând o scria: „Pre sine-vè cereați-vè de sineți in credință sau nu cunoșteți că Iisus Christos este intru voi? De nu cum-va sînteți netrebnci”. Și Mar. Macarie așa dîce: „Domnul viind in casele sufletelor noastre, se odihnește in cuibul inimii noastre, acolo locuește, deci trecend valurile viforului celui sêlbatec și ale întunerecului; și acolo strălucesc razele lui, de negrăitá lumina umplendu-se, pace adăncă intrând in casa acestă”. Dîce inșă și Grigorie al Nisei: unul din credincioși se face loc al lui Dumneșeu, iar unul casă, iar altul scaun și altul așternut supt picîore; este inșă cine-va făcendu-se și armă și cal bine hăpuit priimind asupra sa pre bunul călăreț și dupre ceea ce i se pare celui ce îl indreptéză urmându-și calea (Vor. la Cântarea Cânt.). Inșă precum inima hristianilor se face locaș al lui Christos prin Darul Sfințului Duh; așa aceeași inimă se face și diavolului locaș (intru arătarea ei locuind, precum dîce dumneșeescul Diadoh și nu intru adănc) așa, dîce, aceeași inimă se face locaș al diavolului și al demonilor prin lucrarea și deprinderea patimilor și a păcatelor; pentru această prea potrivit a dîs marele ca adevărat Macarie: „Precum ochiul este mic către cele-lalte mădulări și inșăși lumina

Și ce vè rog? Nu pentru mine, ci pentru voi ca să umblați după cuviință și după chemarea cu care v'ă chemat pentru voi Domnul, fiind-că nu v'ăți chemat de Dumneșeu pentru ore care mici lucruri, ci pentru mari și minunate, adevărat pentru ca să ședeți împreună cu Christos și pentru ca împreună să împărați cu dînsul în véc, în ceruri; pentru aceea nu se cuvîna să rușinați chemarea acésta și vrednicia noastră, cu fapte vine să rușinați chemarea acésta și vrednicia noastră, cu fapte vătătura dogmatică s'ă pogorât Pavel aicea la cea morală-căscă pentru ca să indulcăscă cuvîntul.

2. Cu totă smerita cugetare.

Aicea arată cum este cu puțință a umbla hristianii după cuviința chemării ce a luat dela Dumneșeu, adevărat de vor fi smeriți; să vor face însă smeriți, de vor înțelege ce fel erau smeriți; mai înainte, adevărat că erau necinstitori de Dumneșeu și păcătoși, mai rășmași ai lui Dumneșeu; și de care bunătăți s'au învrednicit a lua în urmă dela Dumneșeu; și așa se vor smeri și se vor sirgii să mulțămescă lui Dumneșeu Făcătorul lor de bine. Însă și după alt chip, smerenia este temelie a fștebănece fapte bune; pentru acésta și Domnul dela smerita cugetare a început fericirile, și acésta o a pus temelie faptelor bune dîcînd: «Fericirile cei săraci cu duhul» (Mat. V, 5), adevărat fericirile sint cei smeriți cugetători; a dîs însă Apostolul, cu totă smerenia, adevărat nu numai cu smerenia cea în cuvînt, ci și cu cea în fapte și în înțelegeri și în forme și în tot chipul, și nu numai pentru unul adevărat a arăta smerenie, iar nu și către cela-l-alt, ci cu smerenia cea către toți, măcar mici de ar fi, măcar mari.

Și cu blîndeță și cu îndelungată răbdare.

Fiind-că este cu puțință a fi cine-va smerit dar iute și măniș, pentru acésta aicea Pavel adaugă blîndeță și îndelungă răbdare, pentru ca să arate, că cel ce este smerit tot o dată se cuvîna a fi și blînd și a nu se mânia lesne.

Pentru acésta și Domnul a dîs: «Invetați-vă dela mine că sint blînd și smerit cu inima și veți afla odihna sufletelor vóstre» (Mat. XI, 29), pentru ca să arate că aceste două fapte bune: blîndeță și smerenia, sint nedespărțite una de alta.

Suferindu-vă unii pre alții intru dragoste.

Aicea învață Pavel care este căștigul blîndeței și al îndelung-

cu trupul lui; atât de dorite îi erau fericirile legăturile cele pentru Christos (vor. IX la acéstași către Efeseni). Și însemnă, că amîndouă aceste voróve, cea a opta adevărat și cea a noua la cea către Efeseni, le cheltuete dumnezeescul Chrisostom spre lauda legăturilor lui Pavel.

răbdării, adevărat a răbda hristianii unul pre altul. Apoi pentru ca să nu dîcă cine-va: și cum voiți răbda pre fratele meu, carele se mânia și mă ocărăște?

Pentru acésta Pavel adaugă, după urmăre, și cu ce chip póte a-l răbda, a lecă cu dragostea, căci de vom avea noi hristianii dragoste, cu lesnire vom suferi unul pre altul.

3. Sărguindu-vă a ținea pre unirea Duhului intru conlegătura păcei.

Precum în trupul cel firesc, duhul cel ce se numește sufletesc și în chip de om, acela este carele împreună ține și unește pre toate mădulările, măcar deși sint ele osebite; — cu un chip ca acesta și intru noi hristianii, Sfîntul Duh este carele ne unește pre toți, măcar deși avem neamuri osebite și stări și socotințe, și prin mijlocirea Sfîntului Duh acestuia tot ne facem un trup. Deci să ne sărguim, dîce, să păzim unirea acésta ce se face prin Sfîntul Duh, cu pacea cea dintre noi, căci de nu vom avea conlegătura dragostei și nu ne vom afla între noi cu pace, cu adevărat vom perde unirea care ne o a dăruit Sfîntul Duh, precum urmăde și la trupul cel firesc; cu să dîcem de s'ar despărți mâna sau piciorul de cela-l-alt trup și de s'ar tăia mădulările de conținerea (încheeturele) lor și unirea ce o au una cu alta, mai mult nu se țin împreună una de alta și de însuși duhul cel firesc. Deci avem trebuință de a avea multă silință și osteneală și purtare de grijă, pentru-că fără de osteneală nu vom putea să avem tot-de-una pace cu frații noștri și să ne conlegăm dar pre însine noi unul cu altul, și unde se pornește și se pórtă unul, acolo și cela-l-alt să se pórté; fiind-că cu acest-fel de chip împreună se mișcă și împreună se pórtă și cei ce sint legați unul cu altul cu legătură; și nu ne arătăm că în chip domnesc stăpînește unul pre altul, ca cu acest chip, împreună să ne ținem de unul și același Sfînt Duh.

4. Un trup și un duh.

Nu cere Pavel dela hristianii prost dragoste și cum s'ar intru tîmpla, ci cere acest-fel de dragoste strînsă, care face pre toți hristianii un trup, pentru scumpa unire ce au unii cu alții; în căt precum mădulările trupului compătimesc unul cu altul și călarăș împreună se bucură unul cu altul, așa și hristianii se călarăș împreună se bucură unul cu altul, și se bucură unul cu altul. Bine vine a compătîmi și împreună a se bucură unul cu acésta, că pentru a dîs însă și un duh, pentru ca să arate cu acésta, că pentru a fi un trup, din acésta urmăde a fi și un duh; sau o dîce acésta, căci se póte cu adevărat a fi ore carii un trup, a nu fi însă și un duh, precum de pildă póte a fi vre un drept slăvi-

tor, prieten după trup cu ereticii, a nu fi însă și prieten după duh, adică după dogme și eres; sau se înțelege și așa: căci fiind-că noi hristianii am luat un duh prin credință, pentru această sintem datorii să avem și unire între noi; sau duh ȳice aicea pre osărdia cea una, chipul cel de o potrivă și consufierea (concordia), ca cum ar ȳice ca să fiți un trup și un suflet).

Precum și v'ați chemat intru o nădejde a chemărei vōstre.

Dumnezeu, ȳice, a chemat pre toți voi hristianii pentru ca să dea vōuē aceleași daruri, că tuturor le dăruēște viața și de o potrivă al tuturor este cap și pre toți împreună a sculat și împreună i-a pus a ședeia intru cele cerești, și pre toți de obște și cu de o potrivă cinste i-a însușit luiși. Și aceleași bunătăți le nădejduim a le dobândi toți hristianii de obște; pentru această dar sinteți datorii, ȳice, a fi una după unirea dragostei, pentru-că in cerșuri toți hristianii vor fi întocmai ca unii ce se vor afla intru aceeași împărăție a cerșurilor, măcar deși pre pământ aflându-se sint osebiți unul de altul.

5. Un domn, o credință, un botez.

Unul, ȳice, este Domnul al tuturor hristianilor, și nu are unul adecă mai mare domn, iar cela-l-alt mai mic, nici unul adecă s'a mântuit din credință, iar cela-l-alt s'a mântuit din fapte, ci toți din credință s'a mântuit, nici unul adecă s'a făcut fiu al lui Dumnezeu din sfintul botez, iar cela-l-alt nu s'a făcut, ci toți de obște din unul și acelaș sfint botez s'a făcut fi ai lui Dumnezeu¹⁾.

¹⁾ Teodorit însă așa tălcuēște acesta: „Un duh ați dobândit, intr'un trup vē aflați, o nădejde s'a dat vōuē și cea a învierii și cea a împărăției cerșurilor”.

²⁾ Marele Vasilie acesta tălcuindu-o ȳice: „Pentru acesta nu iudaicește pentru fiēște-care spurcăciune ne scaldăm, ci o mântuitoare scaldătore adecă botezul știm” (Cap. XV, despre Sfintul Duh). Pre singurimea botezului arătându-o, Apostolul ȳicea aiurea: „Că cu neputință este, cel ce o dată s'a mântuit și aș gustat din Darul cel ceresc, și carii aș mai căduț iarăși a se inoi spre pocăință, a două oră rēstignind pre Fiul lui Dumnezeu și batjocurindu-l” (Cuv. VI, 4). Și iarăși: „Că de bună voe pēcătuiind, noi după ce am luat cunoștința adevērului, nu mai rămāne jertfa pentru pēcate” (adecă botez) (Evr. X, 26). Pentru ce însă întâiu a ȳis Apostolul, o credință și apoi a ȳis un botez? Pentru-că creștința povățuēște înaintea botezului, că mai întâiu trebuie a crede omul și apoi a se boteza; pentru acesta ȳice Mar. Vasilie, credința și botezul sint două chipuri de mântuire de o ființă unul cu altul și nedespărțite, că credința cu adevērat prin botez se deplinește; iar botezul se intențēază prin credință și prin acesteăș nume și una și alta se deplinește, că precum credem in Tatăl și in Fiul și in Sfintul Duh, așa și ne botezăm in numele Tatălui și al Fiului și al Sfintului Duh și merge înainte mār-

6. Un Dumnezeu și Părinte al tuturor, cel preste tōte și prin tōte și intru toți voi.

Unul, ȳice, este Dumnezeu și Părintele al tuturor omēnilor: „Cel preste tōte”, adecă, cela ce este mai pre sus de tōte «și prin tōte» adecă cela ce incupe in tōte estimile cu providenția și ocărmuirea sa. «Și intru toți», adecă cel ce locuēște intru toți voi. Insemnēază însă, că ereticii ȳic că propunerea «prin» se dă la singur Fiul, iar propunerea «in» la singur Părintele, fiind-că insemnēază micșurime; iar fiind-că aicea amēndouē aceste propuneri, adecă, prin și in, se află la Părintele, deci nu arată micșurime, drept aceea ereticii greșesc¹⁾.

7. Unuia fiēște-căruia din noi însă i s'a dat Darul după mēșura dăruirii lui Christos.

Pōte s'ar nedumeri cine-va și ar ȳice: o, fericite Pavle, de vreme ce ȳici că hristianii aș tōte darurile de obște și întocmai, de unde vine acesta, că unul adecă are dar mai mare, iar altul mai mic? că acesta făcea și pre Efeseni precum și pre Corinteni și pre alții mulți, a se zavistui unul pre altul. Deci dezlegând dumnezeescul Apostol nedumerirea acesta aicea, ȳice, că fiēște-căruia hristian i s'a dat darul, precum a mēșurat Christos cela ce dăruēște darurile. Drept aceea fiind-că este dar și dăruire, priimește și mulțamește și tu hristiane carele ai darul cel mai mic, fiind-că tot ai luat, căci nu s'a dat ȳie ca datoric, darul acesta dela Dumnezeu. Și fiind-că Dumnezeu este cel ce hotărăște și cumpānește mēșura fiēște-căruia dar, or mic or mare, tu mai mult nu cerceta despre acesta, pentru-că de a rânduit Dumnezeu mēșura fiēște-căruia dar, negresit spre folos o a făcut acesta. Deci câte sint de nevoe, fără de care nu este cu putință a fi vre un hristian, aceste tōte, ȳice, sint de obște și întocmai la toți hristianii, iar de are vre un hristian dar mai mare decât altul, acesta nu te mahnēscă căci nu o ai; pentru-că acela ce a luat darul cel mai mare a făcut și ostēndele mai mare precum mai jos o va spune Apostolul. Vedē

turisirea traducēnd către mântuire, urmēază însă botezul pēcătuiind in-voiria noastră” (Cap. XII despre sfintul botez). Și iarăși, ȳice, trebuie a ne boteza precum am apucat și a crede precum ne-am botezat și a slăvi precum am creduț (Cuv. pentru nevointă).

¹⁾ ȳice însă și Teodorit: „Pretuindēnea pre ȳicerea una și unul o a pus spre conglăsuire unind pre biserica, un Domn, este Dumnezeu și Părintele am dobândit, la o credință ne-am adus; unul dēce Dumnezeu și Părintele nostru al tuturor. Deci se cuvine voi ca niște frați a avea unire la un gând unul cu altul; ȳicerea însă: „preste tōte”, insemnēază pre stăpānire, iar „prin tōte”, pre providenția, iar „intru toți”, pre sălășuire.

lui Pavel Samosateului și a lui Nestorie, a celor ce cred pre Christos om gol, și altul adecă Fiul al lui Dumnezeu, și altul fiu al Fecioarei dîcîndu-l; pentru că cela ce s'a pogorât, arătat este că sus fiind mai înainte, s'a pogorât apoi pre pământ și întrupându-se și murind pre cruce s'a pogorât apoi și în Iad; in cât unul și același Fiul lui Dumnezeu este acela carele a facut pogorarea acêsta și suirea, și nu este altul carele s'a pogorât și altul carele s'a suit ¹).

11. Și acesta a dat.

Cu vedere a dîs Pavel dîcerea: «Acesta» pentru ca să arate cum că același Christos, carele atît de mult a propurtat grijă de noi omenii și carele pentru dragostea noastră nu s'a ferit de a se pogori în părțile cele mai de jos ale pământului, acești a se pogori în părțile cele mai de jos ale pământului, nu prost și cum este carele a împărțit și darurile la omeni, nu prost și cum s'ar fi întemplat, ci intru tînta înțelepciunea și pentru folos. Drept aceea pentru ce, tu frate, te mahnêști, că nu ai luat dar mai mare? și că arăți intristarea acêsta, că Christos nu a împărțit darurile sale cu dreptate și cu chip bine cuvîntat și cu acêsta stai împotriva lui Christos. Iar intru cea către Corinteni dîce Pavel, că Duhul cel Sfînt este carele împarte darurile precum voeste (I Cor. XII, 11). Și in Fapte este scris că a dîs acești Pavel, către episcopii efeseni: «Luați aminte de sine-vă și de tînta turma intru care v'a pus pre voi Duhul cel Sfînt, episcopi» (adecă pîndari) (Fapte XX, 28). Iar intru altă parte dîce cum că Părintele lucrîză darurile: «A pus Dumnezeu în biserică intîntu pre Apostoli, al doilea prorociei, al treilea învîțătorii» (I Cor. III, 6). Iar aceea dîce că Fiul împarte darurile. Deci una este lucrarea a tustrele fetelor ale prea Sfintei Treimi precum și ființa lor este una.

Pre unii Apostoli, iar pre alții proroci,

Apostolii sint intîi fiind-că acești aveau și prorociile prorocilor celor in Noul Testament; iar prorociei darului acestui nou nu aveau și darul apostoliei; pentru acêsta și al doilea după Apostoli s'au pus in rînduială. Și erau proroci in noul dar, precum era Agav și prorociei cei ce au venit in Antiohia, despre care este scris așa: «Intru aceste dîle s'au pogorât din Ierusalim, prorociei in Antiohia» (Fapt. XI, 27).

Și pre alții Evangheliști.

¹ Iar Teodorit dîce: „Nu s'a pogorât altul și altul s'a suit, ci ca să dîce in scurt, alt-fel s'a pogorât și alt-fel s'a suit, că fără de trup pogorându-se, cu trup s'a suit; pogorînd însă nu însemnîză ore care localinică mutare, ci mîrimea iconomieo învîțată, cum că cel prea înalt a suferit atîta smerenie.

Evangheliști numește aicea Pavel sau pre cei ce scriau Evanghelia, sau pre cei ce nu înconjurau prin lume pretutindenea să propoveduească, acolo însă, unde se află, binevesteau noroadele cu propoveduirea, precum era Prischila și Achila ¹.

Iar pre alții păstori și învîțatori.

Păstori aicea numește pre episcopi, pre cei ce au purtarea de grijă a bisericilor, precum era Timotei, Tit și alții ca acești. Poți a socoti păstori și pre presbiteri (adecă pre preoți); iar învîțatori pre diaconi, fiind-că acești aveau in biserică rînduiala cea curățitoare, precum dîce Dionisie Ariopaghitul, că prin învîțatură și prin dumnezeesul cuvînt curățeșc pre omeni²).

12. Spre săvîrșirea sfinților in lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Christos.

Veți, o cetitorule, căta este vrednicia fiește-cărula hristian? Fiește-carele, dîce, gâtește pre cela-l-alt, fiește-carele slujește spre zidirea trupului lui Christos, adecă a bisericiei. Drept aceea ce te mahnêști, tu hristiane, că ai luat mai mic dar? Că iată și tu trebnicești spre gătirea sfinților, adecă pre folosul și deplinătatea hristianilor. Veți însă, frate, și ia aminte, nu nu cum-va luînd darul pentru ca să zidești pre cela-l-alti frați ai tîi, apoi zavistuînd acelora ce au mai mari daruri, din acêsta să te perdi pre sineți; apoi și acêsta socotește-o, că deși cela-l-alt a luat mai mare dar dela Dumnezeu pentru folosul hristianilor, însă osteneța și slujirea ce o a făcut este mai mare și după urmare și munca este mare aceluia, de nu va intrubuința bine darul cel de acest-fel ce i s'a dat. Și după alt chip încă socotește, ore nu este patimă satanicescă acêsta ce

¹ Unul ca acesta însă a fost și diaconul Filip despre carele este scris așa: „Iar a dîoa și eșind noi cei dinprejurul lui Pavel, am venit in Chesareea și intrînd in casa lui Filip Evanghelistul (celu ce era din cei șapte diaconi), am rîmas la dinsul” (Fapt. XXI, 8) (Scrie însă acêstași Pavel și către Timotei: „Lucrul Evanghelistului fi-l. (II Timot. IV, 5).

² Teodorit însă dîce: „Cum că păstori și învîțatori numește Pavel pre cei prin cetăți și prin tîrguri rînduși; iar Evangheliști, pre cei ce in ceungitură și propoveduesc Evanghelia”. Iar Evsevie al lui Pamfil acêstea le dîce despre Evangheliști, dîcînd: „Din cei ce au strălucit însă intru aceste vremi, a fost Codrat, carele împreună cu ficele lui Filip cu proceaste dar, se dîce că au strălucit”. Și alții încă pre lângă acêștia taulți rocose dar, se dîce că au strălucit”. Și alții încă pre lângă acêștia Apose cunoșteau ca acêștia, avînd rînduiala cea intîia a învîțaturii Apose toilor; cari ucenicii sînd, după dumnezeesca cuvîntă a unor învîțatorilor ca acestora prin tînta locurile pre temelile Apostolilor cele puse de dîșii ale bisericilor zideau crescînd spre mai mult propoveduirea și mîntuitorale semînta ale împărăției cerurilor, prin lășimea a tînta lumea sămînându-le (Cartea III, cap. 37 din bisericăsa istorie).

a numit cunoștința deplină, pentru statornicie și nestrămutare, căci când noi nu ne strămutăm, ci aceea ce puțin am luat o ținem cu totă sirguința și adevărarea, atuncea ne ținem desăvârșit, precum acesta se arată și din următoarele cuvintele Apostolului:

14. Ca să nu mai fim prunci, învăluindu-ne și învățându-ne de tot vântul învățării.

Ca acesta puțină măsură, ține, a cunoștinței ce o am luat să o ținem cu adevărare și cu statornicie și ca să nu ne mai clătim și să ne purtăm împrejur mai mult ca niște prunci fără de minte de fiște-care învățăm; fiind-că pentru acesta s'a dat darurile, pentru ca să economisescă și să folosescă pre alții dat darurile, pentru ca să iconomisescă și să folosescă pre alții cei ce le au acestea și după urmare pentru a nu se clăti și să nu se clătească. Dăcând însă Pavel, că să nu ne mai clătim, a arătat că mai înainte se clăteau Efesenii; și dăcând și: să nu ne arătăm, în fața întâia împreună se numeră și pre sineși Apostolul cu cei ce se clăteau, pentru a nu se arăta că ocașionează pre Efesenii și așa mai cu lesnire îi va îndrepta. A dăcând însă că se învăluiau și că aveau furtună între sineși, pentru ca să arate cu dăcarea acesta în ce primejdie și turbare se află sufletele acelea, ce nu sint întărite și statornice în credința cea drept slăvitore; stăruind însă în metafora furtunii, după urmare a numit vinturi pre învățăturile oamenilor cele osebite și amăgitoare¹⁾.

Intru amăgirea oamenilor și intru viclenia spre iscusința rătăcirii.

Amăgitorii sint unii ca aceștia și mincinoși învățatori, pentru-că mută pre cei proști și fără de răutate frații intru amăgirea, lor precum voesc; pentru acesta ține, că noi hristianii nu trebuie a ne abate și a ne întorce către rătăcire. Dar cum ne abatem noi? Cu viclenie către iscusința rătăcirii, adică către ceea ce voeste meșteșugul cel amăgitor și metoda mincinoșilor învățatori, fiind-că toate cele ce meșteșugesc unii ca acela, nu le fac pentru altă, fără numai pentru ca să amăgescă; și bine a adăos dăcarea: «amăgirea oamenilor», fiind-că lucrurile și învățăturile lui Dumnezeu nu au nici o amăgire.

15. Adevărind însă în dragoste, să creștem intru dăcarea, carele este capul nostru Christos.

Mincinoșii-învățătorii cei vicleni și amăgitori în cuvinte, toate le au mincinoșe și amăgitoare și nici un lucru sănătos și ad-

¹⁾ Vezi și tălcuirea dăcării: „La învățături streine și de multe feluri să nu vă abateți” (Evr. XIII, 9).

vărat intru dinșii nu se află. Iar noi hristianii, fiind-că adevărăm cu dragostea cea către Dumnezeu și către aproapele, și fiind-că nici o dogmă mincinoasă, neadeverată nu avem, nici viețuim cu fățărnicie și cu vicleșug (că se vede aicea Pavel că nu voroavește Efesenilor numai pentru dogmele credinței, ci și pentru viața cea îmbunătățită), să creștem, ține, lui Christos pre toate ale noastre, adică și dogmele cele drepte și viața noastră cea îmbunătățită; căci capul nostru fiind Christos și noi mădulări ale lui, datorii sintem a potrivii pre toate ale noastre cu dăcarea, ca cu chipul acesta să nu avem nici o dogmă sau faptă nepotrivită și nevrednică de capul nostru Christos, ci toate să le înaintăm lui și să i le lipim.

16. Din carele tot trupul împreună alcătuindu-se și încheindu-se prin totă pipăirea dărei, după lucrarea intru măsura unea fiște-căreea părți, face pre creșterea trupului spre a sa zidire intru dragoste.

Intuneacă este vorova, și nedescoperită, a dăcării acestea, însă înțelegerea ei este acesta: Precum în trupul cel firesc, duhul cel sufletesc și curat ce se pogăra din creerii capului prin nevre (care însă au rădăcina lor în cap, după fiziologi și doftorii), nu dă prost și cum s'ar întempla simțirea tuturor mădulărilor și mișcarea, ci după analoghia și măsura, adică după priimitorea putere, ce o are fiște-care mădular, așa dă și simțirea și mișcarea; și altui mădular adică îi dă mai multă simțire, iar altuia mai puțină; cu un chip ca acesta și capul nostru Christos dă darurile sale sufletelor noastre, care suflete sint mădulări ale lui, le dă însă acestea, nu prost și cum s'ar întempla, ci după măsura fiște-căruia hristian, adică după puterea ce are fiște-carele hristian a încăpea. Și așa tot trupul hristianului face zidirea și creșterea sa cu dragoste, fiind-că după alt chip nu este cu puțină să priimescă darea darurilor Duhului celui ce se pogăra de sus, din gânditul capul nostru Christos, de către carele Duh și bine facem și creștem, afară de nu cum-va vom fi neconlegați cu dragostea și ne uniți ca un trup. Căci precum de pildă mâna s'ar despărți de trup, nu mai pôte a priimi pre duhul cel sufletesc și simțitoresc, care se pogăra din cap, pentru-că s'a tăiat de conținerea trupului;—cu un chip ca acesta și noi hristianii de nu vom fi uniți între noi, nu putem să priimim Darul Sfântului Duh, cel ce se pogăra de sus, dela capul nostru Christos. Pentru acesta și Apostolul a dăcând că trupul împreună alcătuindu-se și încheindu-se, adică cum se cuvine a se afla mădulările trupului, nu prost și cum s'ar întempla aședate, ci tot o dată a fi și unite intru dinșele și fiște-carele a-și avea locul său cel firesc și să nu fie scoase din armonie și din așe-

dărea și forma lor. Decî lucrul nostru este a ne împreună al-
cătui și a ne încheia pre înși-ne cu dragoste, iar al capului
nostru iarăși însușire este, adecă a lui Christos, a ne trimite
nouă celor așezați, pre Darul Sfîntului Duh. Decî tot cuvîntul
Apostolului este despre smerita cugetare și despre unire.

Iar acesta «in totă pipăirea și dărea» însemnăză că sufle-
tescul duhul trupului, carele se pogoră din creerii capului să
atinge și să imparte in tôte mădulările trupului¹⁾.

Decî trupul crește și să zidește pentru-că curgerea sufletes-
cului Duh, se atinge de mădulări și lucrăză într'insele; că a-
cēsta însemnăză dîcerea: «Dupre lucrarea»; sau arată, că Du-
hul este carele dă mădulărilor lucrarea și mișcarea.

17. Decî acēsta dîc și mărturisesc intru Domnul, să nu
mai umblați de acum pre cum cele-l-alte neamuri umblă,
intru deșertăciunea minții lor.

Insușire a învățatorului este nu numai a sfătui, ci și a în-
fricoșă, făcînd pre Dumneșeu privitor și stătător asupra uc-
nicilor sîi. Pentru acēsta și Pavel ca un dascăl al lumii, a-
cēsta face aicea; că mărturisesc, dîce, adecă martur pun vouă
pre Domnul, că nu am ascuns de voi ce-va din cele ce se cu-
veneă a vî dîce; nu a dîs însă ca să nu umblați mai mult pre
cum umblați mai înainte, pentru ca să nu-î infrunteze, ci să nu-
mai umblați pre cum umblă cele-l-alte neamuri, înțeleptîndu-î pre
ei și făcîndu-î a se sfii de pilda celor-l-alte neamuri; iar intru
deșertăciunea minții lor umblă neamurile una adecă, pentru-că
cinstesc pre idoli care se numesc deșerti și fără folos, precum dîce
Ieremia: «Aū mers in urma celor deșerte și s'au zădărnicit» (Ier.
II, 5); și iarăși: «Cele legîuite ale neamurilor sînt deșerte» (Ier.
X, 3). Și Isaia dîce: «Care a făcut ca să se inchine celor deșerte
și lilieciilor» (Is. II, 20). Și alta încă, pentru că robesc patimilor,
și sînt pironiți către lucrurile cele zadarnice ale lumii, care
și deșertăciune se numesc pentru acēsta, pentru că noi le în-

¹⁾ Fotie însă așa tâlcuește acēsta „prin totă pipăirea”; dîce, că nu
unul adecă cu cutarele să se unescă, iar altul cu cutarele, ci toți cu
toții; că prin unirea tuturor să face creșterea trupului tot; dar atingerea
și împreunarea de unde se înființază? Din dărea lui Christos. Și dare o
numește pe acēsta, pentru-că împreună cu cele-l-alte faceri de bine care
dă Christos trupului său (adecă bisericeii), dă încă și pre împreunarea
unora cu alții. Iar dîcerea „dupre lucrare” însemnăză că Christos nu
numai dă nouă iscusința spre a ne uni. ci și însuși acēsta, a ne uni cu
lucrarea, lucru al dărei lui este. Iar ca să nu te lenevești, tu hrăsi-te,
audiînd că Christos ne face iscusii și a ne împreună alcătui, și ne îm re-
unēză dupre lucrare, pentru acēsta a adaus dîcerea acēsta: „Intru mē-
sura fiește-căreă pări” se face adecă dărea și împărțirea Duhului lui
Christos dupre măsura osărdiei fiește-căreă, ce primește dărea.

trebuințăm zădărnicește: «Ca deșertăciune, dîce Solomon, a de-
șertăciunilor, tôte deșertăciuni» (Eclesiast. I, 1), fiind-că dupre
fîrea lor nu sînt zadarnice. ci sînt către ôre-ce trebnice, fiind-că
și ca niște fôrte bune s'au zidit de Dumneșeu (Fac. I, 31)¹⁾.

18. Intunecați cu mintea, instreinați de viața lui Dum-
neșeu.

Lumina adecă atât aceea a cunoștinței lui Dumneșeu, cât
și cea a îmbunătățitei vieți, strălucea in lume, prin zidirea și
prin luminarea legei; iar neamurile și-au intunecat mintea lor
pentru-că și-au bolnăvit pre ochul sufletului lor cel străvê-
dător, cu intunerecul patimilor și al purtărilor de grijă celor lu-
mești; fiind-că atât patimile cât și grijile lumii sînt ca o cur-
gere multă și cu anevoe vindecată, care turbură și copere pre
ochiul minții. Pentru acēsta și cei ce aveaū curgere ca acēsta
și săvîrșire asupra ochilor lor, erau despărțiți de viața lui Dum-
neșeu, adecă de cunoștința lui Dumneșeu; fiind-că viața suf-
fletului celui cuvîntăresc, este a înțelegi și a cunoște adevêrul
și ôri carele cuvîntăresc se va orbi către adevêrul acesta, acela
dupre dreptate se dîce că nu viază, ci că este mort, pentru-că
adevêrul este ființa și lumina și dupre urmare viața minții cei
cuvîntărești²⁾.

Pentru necunoștința ceea ce este intru dinșii, pentru or-
birea inimii lor.

O fericite Pavle, măcar deși aveaū necunoștință neamurile,
pentru ce le prihănești? Că acela ce nu știe, se cuvinea să în-
vețe pentru ca să știe și a nu să prihăni. Răspunde Apostolul,
că necunoștința neamurilor n'a făcut de voea lor, pentru orbirea
și nesimțirea inimii lor. Iar nesimțirea iarăși acēsta a urmat lor
din necurățenia vieții lor și din plecarea ce aveaū spre patimi,
pentru acēsta sînt vrednici de prihănire³⁾. S'a luat însă dîcerea

¹⁾ Fotie însă așa tâlcuește acēsta: „Intru deșertăciunea minții lor”
adecă neamurile și idolo-slujitorii, nu cugetău cele ale adevêrului, nici
credeaū și nici așteptaū pre adevêr, ci credeaū aceea ce cugetarea lor le
plăzmuia cu fantazia și le socotea, și ce bine putea să socotească cei ce
își aveaū mintea lor intunecată? Cu adevêrat nici un bine.

²⁾ Pentru acēsta și Evanghelistul Ioan a dîs despre Dumneșeu Cu-
vîntul: „Intru acesta viața era și viața era lumina ômenilor” (Ioan I, 4).
Ca cum ar fi dîs că lumina cea gîndită și cunoștința lui Dumneșeu și
adevêrul, acesta este viața ômenilor celor cuvîntători. Iar Teodorit dîce:
„Că viața lui Dumneșeu o dîce Apostolul a fi viața cea intru fapte bune”.

³⁾ Iar Teodorit așa tâlcuește dîcerea acēsta: „Dîce Pavel pricina fără
de legei; și prorocul David așa dîce: „Dîs'a cel nebul in inima sa; nu
este Dumneșeu; stricatu-s'au și urât s'au făcut intru iscusința lor” (Pslm.
XIII, 1). Iar orbire a inimii (că așa scrie Teodorit prin dîcerea acēsta),

orbire dela pétra numită pori, ca prin această să se arate împietrirea și vârtoșia nesimțirii inimii, precum și aiurea s'a așis.

19. Cări nesimțindu-și durerea s'au dat pre sineși intru verșunăre, spre lucrarea a totă necurăția intru lăcomie.

Veți, frate, că nesimțirea neamurilor a fost din a lor proalegere? că simțindu-și firea, adecă trândăvindu-se ei și nealere? că simțindu-și firea, adecă trândăvindu-se ei și nealere? că simțindu-și firea, adecă trândăvindu-se ei și nealere? că simțindu-și firea, adecă trândăvindu-se ei și nealere?

Deci, când vei auți tu pre Apostolul a țice la cap I al ceii către Romani, că Dumnețeu a dat pre filosofi și pre neamuri la minte neiscusită, adu-ți aminte și de țicerea această, ce o țice aicea, și împreună unindu-le pre amândouă înțelege, că Dumnețeu se țice că dă la minte neiscusită pre acel ômeni, cari singuri pre sineși s'au dat aceiași minți; că adecă Dumnețeu slobode și îl părăsește pre ei, de vreme ce înșiși s'au făcut pre sineși vrednici de părăsirea lui Dumnețeu. Ci și această ce a țis Pavel «intru lăcomie» mărturisește cu această că neamurile de voea lor aveaș nesimțirea!) pentru-că era lor cu puțință să dobândescă și bani și îndulciri, cu măsură însă și cu bună întrebuițare. Iar de vreme însă ce ei le-au întrebuițat acestea cu nemăsurare și cu rea întrebuițare, pentru această au venit intru o robire și intru nesimțirea fiește-căreea bunătăți și virtuți.

20. Voi însă nu așa v'ați învățat de Christos.

21. De l'ați auțit pre el și v'ați învățat intru el, precum este adevărul intru Iisus.

22. A lepăda voi, duple petrecerea cea de mai înainte, pre omul cel vechiu.

Neamurile adecă și necredincioși, țice, așa se afli; Iar voi hristiani nu ați învățat așa dela Christos, adecă nu ați crețut

pre nesimțirea cea mai de pre urmă o a numit; că orbirile cele ce se fac în trup nu au nici o simțire, pentru-că desăvirșit se omoră.

!) Iar Iucenie țice că „intru lăcomie” se pôte înțelegi în loc de „că cu covirșire și cu prisosință lucrău neamurile tôte necurățiile trupului”. Și Teodorit țice: că Apostolul lăcomie a numit pre păcat.

În Christos pentru ca să faceți pângărite fapte ca acestea și a vieții o viață păgănescă ca această. Iar țicerea: «De ați auțit pre Christos» nu o țice Pavel, ca cum îndoiindu-se, ci ca cel ce era prea încredințat, adecă cum că l'ați auțit și v'ați învățat de Christos precum este adevărul intru Iisus.

Le țice însă acestea Apostolul, pentru ca să arate cum că a vieții hristianul drept și intru fapte bune, această cu adevărat este a se învăța și a ști pre Christos, fiind-că cela ce viază viață pângărită și rea, acela duple răutate nu cunoște și nu știe pre Christos. Pentru această și aiurea aceștia Pavel țice: «Pre Dumnețeu mărturiseș că îl știu ei, Iar cu faptele îl tăgăduesc» (Tit I, 16). Iar țicerea: «Precum este adevărul intru Iisus», așa se înțeleg: cum că nu v'ați tocmii voi hristiani cu Christos când ați crețut, ca să umblați intru cele rele, precum umblă păgăni; fiind-că lucrurile lui Christos nu s'nt mincinose și zadarnice, precum sint ale păgănilor, ci sint adevărate atât duple dogmele creștine cât și duple viața ce o cere a vieții hristianii ucenicii lui; că păcatul adecă este minciună, fiind-că nu are ipostas, și sfinșit, și țel, ci este fără de ipostas și fără de vre un sfinșit și fără țel); Iar fapta bună este adevăr și este lucru ipostatnic și are sfinșit și țel. Și ce v'ați învățat intru Christos? Și care este adevărul cel duple Christos? A lepăda pre omul cel vechiu, adecă pre chipul petrecerii ceii de mai înainte și viața cea vechi și păcătoasă. Iar pentru ce se țice om vechiu, veți supținseț area capului VI al ceii către Romani, și stih. 6; veți și tălcuirea capului III al ceii către Colaseni stih. 6, adecă acesta: «Dezbrăcându-vă de omul cel vechiu împreună cu faptele lui», frumôsă fiind.

!) Pentru această a țis Sf. Grigorie Nisi: „Păcatul este înștrinarea dela Dumnețeu, carele este viața cea adevărată și singură” (Cuv. II, asupra lui Evnomie) și iarăși „că rău este ceea ce se afli afară de proalegere și care se teoriseste duple osebit ipostas și în firea estimilor este nimica” (Cuv. despre feciorie, Cap. XII). Că pentru această și păcatul se țice păcat, adecă nenemerire; pentru că cei ce le fac, nu nimeresc sfinșitul și țelul dumnețeeșței fericiri pentru care s'au z'dit. Țice însă și Marele Athanasie: răul nu s'a făcut de Dumnețeu, nici intru Dumnețeu, nici din început s'a făcut, nici este vre o ființă a sa” (Cuv. asupra Enililor). Și iarăși cel al Nisieș țice: „Lucrul cel ce este intru estime (adecă intru bine), cu adevărat este că este; Iar dacă ce va a căduti din estime (adecă din bine), nimic nu este intru estime, că ceea ce este intu răutate, nu este chiar că este, pentru că această răutatea, de sineși nu este, ci neființa binelui se face răutate (tăle. în Psalmii). Iar sfinșitul Augustin țice „nimic alt este răutatea fără numai lipsa binelui; deci răul nimica este; de câte ori dar te abați dela bine, pre sineși te desparți de Cuvint, că acesta este binele și pentru această nimie te faci, pentru-că te desfaci de Cuvintul, fără de carele nimica s'a făcut” (Rugăciune eroticăscă a pater).

Carele se strică după poftele înșelăciunii.

În două chipuri poți să înțelegi, iubite, dicerea acesta: sau că precum poftele trupului să strică, așa și omul cel vechi adecă cugetarea cea pătimășă se strică și nu rămâne; dar cum se strică poftele trupului? Pentru-că și trupesca frumusețe, care o pofteste cine-va, se vestejește și se strică de băla sau de bătrânețe, și cugetarea încă și puterea trupului aceluia, ce o pofteste și aceea asemenea se strică și în sfârșit amândouă cu mărtașă se topesc. «Că într-o aceeași zi, dăce David, vor peri toate gândurile lui» (Psalm. CXLIV) Sau că: «dupre poftă» se înțelege în loc de: «de către poftă», pentru-că de către poftă se strică omul cel vechi, precum și lăna din vermil cel ce se nasc dintr'însa, de însuși acela se strică; asemenea și ferul de rugina sa care o naște, de aceeași să mănâncă, fiind-că și tubirea slavei și a cinstei strică cu adevărat pre suflet, de multe ori și trupul îl strică și îi pricinuește mărtașă; asemenea fac și îndulcirile cele trupești și bogăția lumii. Însă potrivit a numit Pavel amăgire pre îndulcirea ceea ce se naște din poftele acestea, pentru-că îndulcirea lor se formaluește adecă și se pare a fi îndulcire cu fărire și cu minciună, iar cu adevărat este amarăciune și mărtașă. Deci acesta este amăgirea, că se pare a fi îndulcire, și ea este cu adevărat și cu lucrul alta ¹⁾.

23. Să întineriți ²⁾ însă cu Duhul minței voștre.

Pentru ca să nu socotescă cine-va că Pavel este cel ce legiuiește pre alt om, pentru acesta dăce aicea «să vă înoiți», adecă pre însăși omul acela ce îl purtați, carele a îmbătrânit de păcat, pre acesta să-l înoiți și să-l faceți nou cu faptele cele bune; drept aceea persôna și omul este același, iar prefacerea omului acestuia este după chipul și socotința. Dar cum și cu ce chip se face înnoirea omului celui vechi? Se face prin mijlocirea Sântului Duh, celui ce locuește în mintea și în inima noastră, fiind-că Duhul cel Sânt nu suferă fapte și lucrări vechi și păcătoșe. Deci dicerea acesta va să dăce: înoiți-vă, hristianilor, duhovnicescă înnoire cu mintea voastră, și nu trupescă, care se face cu trup ³⁾.

¹⁾ Alții însă dicerea acesta: „Dupre poftele amăgirei” o tâlcuesc în loc de după amăgitoare poftă, după tâlmăcire, precum și la a patra a împărăților Cap. II, stih. 25 dăce că au trimis 50 fii ai puterii, pentru ca să caute pre lie, adecă fii puternici, tâlcuește Teodorit.

²⁾ Întru altele se dăce: a vă înoi, atârându-se grațul din dicerea: „ați învătă.”

³⁾ Teodorit însă dăce: „Duh al minței”, pre pornirea minței cea duhovnicescă o a dăce. Veți și suplinsemnarea dicerei: „Ci să vă răsfălmăliți cu înnoirea minței voștre” (Romanii XII, 2).

24. Imbrăcați-vă în omul cel nou.

Veți, o cetitorule, că persôna adecă omul este unul și același carele se dezbracă și se îmbracă. Iar îmbrăcămintele sînt osebite, adecă vechimea și tinerimea, adecă rătăcirea și fapta bună; căci precum a se dezbrăca și a se îmbrăca cine-va cu îmbrăcămintea sa este lesne, așa cu lesnire este și de rătăcirea a se dezbrăca și într-o fapta bună a se îmbrăca, de vom voi cu osărdie. Dar pentru ce numește om vechi pre rătăcirea, iar pre fapta bună om nou? Pentru-că din fapte și din rătăcirea, ori din fapta bună se haracterisește omul și acestea sînt care însemneză și vedesc pre om, ori că este bun, ori rău, nu mai puțin decăt însușirile firei celei haracterisitoare. Și veți tâlcuirea Cap. III al celei către Colasenii stih. 6. Deci om nou este noul hristian ce se boteză, carele este dator a fi puternic, adecă a nu se birui de patimi și de diavolul; este dator să nu aibă sbărcitură pre obraz, ci a fi frumos, adecă într-o tăce și desăvirșit. Și pre lângă acestea a fi și sănătos, adecă a nu avea nici o băla de păcat, că acestea sînt însușirile cele haracterisitoare ale omului celui nou, care este dator a le avea fiște-carele hristian, botezându-se.

Cel după Dumnezeu zidit într-o dreptate și într-o curvioșă adevărului.

Omul acest nou, dăce, și botezul hristian s'a zidit după poftele amăgirei, ci după Dumnezeu, adecă de Dumnezeu s'a zidit cu o zidire ca acesta, într-o care este Dumnezeu, prin sînta scaldătoare a dumnezeescului botez, nu cu pământ și cu apă și cu cele-lalte stihii, precum mai înainte s'a zidit, ci cu dreptate și cu curvioșie; că aceste fapte bune sînt alcătuirea și ființa omului celui nou și botezatului hristian. Deci dreptate este fapta bună cea preste tot cuprîndătoare și generalică de unde și obicnuim a numi drept pre omul cel ce are toate faptele bune și este ne atins de ori ce rătăcirea. Pentru acesta și Domnul a dăce: «De nu va prisosi dreptatea voastră (adecă fapta bună cea preste tot cuprîndătoare) mai mult decăt a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în imperăția cerurilor (Mat. V, 20).

Iar curvioșie se dăce curăția și a plini cine-va totă datoricia ce e dator; pentru acesta obicnuim a dăce la morți curvioșie adecă când plinește cine-va toate datoriciile și obicnuitele ce sînt datorice morților; așiderea dăcem și acesta: am implinit grijile. Iar fiind-că și în Testamentul Vechi se dăcea dreptate, pentru aceasta dăce Pavel cum că dreptatea a celui vechi era umbră și închipuitoare; iar eu dăce vouă pre dreptatea adevărului și a Evangheliei. Sau dicerea: «Adevărului» o a dăce spre osebită

dreptăței ceii întru lucru și a ceii întru fațarnicie și în formă». Deci s'a zidit, adecă s'a născut hristianul întru botez, prin dreptate și prin cuvioșie, dar se cuvine aceștia hristian a se îmbrăca și în omul cel nou, prin viața cea îmbunătățită și prin faptele cele bune. Inșă când vei auzi, tu cetitorule, că să se îmbrace hristianul cu viața cea îmbunătățită, să înțelegi că nu îmbrace hristianul cu blestemul ca o haină» (Psalm. CVIII, c. 2). Și prin aceasta: «Cel ce te îmbracă cu lumina ca o haină» (Psalm. CIII, 2). Și noi obicinuim a ține pentru un om ce nu mai poate a se lepăda de împreuna petrecere cu altul, cum că cutarele s'a îmbrăcat cu acela.

25. Pentru aceea lepădând minciuna grăiți adevărul fiște-carele cu apărările se, că sîntem mădulări unii altora.

Dupre ce a ține Apostolul de obște cuprințetor pre omul cel vechi și pre viața cea păcatosă, apoi dupre urmare îl face arătat și cu reuțăile cele din parte. Și mai întâi învață să lepăde hristianul minciuna dela sineși!) și spune pentru car'i pri-cini se cuvine a lepăda minciuna, pentru-că sîntem mădulări unul altuia și încă cea mai mare, pentru-că sîntem mădulări unul altuia; ca cum ar ține acesta: precum ochiul omului, când vede vre un șerpe sau vre o hiară înfricoșată și o-morător de omeni, nu spune piciorului minciuna că nu vede nimica, ci îndată îi dă știrea adevărată, de acesta și fuge de acesta. Sau când piciorul, se ține, calcă în vre o grăpă a-dăncă, care nu se vede, ci este acoperită pre de-asupra cu pămënt sau cu burneni și cu trestii, precum ține, când calcă piciorul și cunoște că este grăpă, nu spune minciună ochiului, ci îi dă știrea adevărată pentru ca să privească să afle altă parte de trecere ca să trecă și să se păzescă; și în scurt precum toate mădulările omului când simțesc vre o vătămare o arată cu adevărat la toate mădulările pentru ca să se ferescă; cu un chip ca acesta și noi hristianii fiind-că sîntem mădulări unul altuia, pentru acesta nu se cuvine să spunem minciună unul altuia, ci să ținem adevărul, pentru ca să cunoștem sau binele și să-l vinăm, sau reul și să fugim de el.

26. Măniati-vă și nu greșiți (Psalm. IV, 5).

Maș sus a ține Apostolul să nu mințescă hristianii, fiind-că de multe ori din minciună se naște urgie și mânie, pentru a-

1) Veți și tălcuirea țicereii: „Nu mințiți unul altuia” la cap. III, 9, al ciele către Colaseni.

ceasta dupre urmare și aicea ține Apostolul, că bine este cu adevărat a nu se mânیا vre un hristian nici de cum; inșă fiind-că se întempra a se mânیا, pentru acesta sfătuțește că de s'ar întempra a v'e mânیا, o hristianilor, incalte să nu întrebunțați mânیا fără măsură și pentru acesta să cădeți în păcat, ci în grabă să potoliți mânیا voastră, puindu-i frău pre cuvintărima (rațunul). Sau s'a împrumutat cu țicerea acesta Apostolul de la prorocul David. Unii inșă ține că numai o singură mânica se face fără de păcat, aceea ce are cine-va improtiva demonilor și a patimilor și a păcatului, și despre acesta mânica ne poruncește aicea dumnezeescul Apostol 1).

Sorele să nu apue întru mânica voastră.

Nu rămăe, ține, întru voi fraților, patima mănici în vec de multe țile, ci nici sorele să apue și să v'e lasa învărăbiți și tulburări cu frații voștri, una adecă, ca nu cum-va să se arate că s'a răsărit lumina sa unor omeni nevrednic de lumină, și alta încă, nu cum-va năpăstia fiind în mijloc mai mult să se a-prindă focul mănici și să formaluiscă meșesugiri, vrăsmășii ale unuia asupra altuia 2).

27. Să nu dați loc diavolului.

A vrăsmășii unul pre altul și a ne mânica între inșine, acesta este că dăm loc diavolului; pentru-că în căta vreme sîntem uniți și împleticiți unul cu altul prin dragoste, nu este cu puțință diavolul să bage între noi vre o vrăsmășuire a lui și reuțate, fiind-că nu află loc și intrare; iar când află vre o des-părtire, și loc desert între noi, atunci și el află locul desert își bagă între noi capul se cu șerpele; iar dupre ce își bagă capul își trage împreună și pre tot cel-l-alt trup al se și cu totul ne stăpânește 3).

1) Pentru acesta a ține și M. Vasile: „Că nevra adecă vină a sufletului este mânica, curaj dănd sufletului întru stare improtiva reuțăilor... că de nu te veți mânica asupra viclenului, nu este cu puțință ție a-l urci pre el cât se cuvine; că mi se pare că trebuie a arăta asemenea sârguința și către dragostea faptei bune, și către ura păcatului (Cuv. asupra celor ce se mânica).

2) Acestă țicere tălcuind-o Teologul Grigorie ține: „Căci precum mânica nu se cuvine a petrece totă țiua, ci a apune mai înainte de apusul sorelui;—este bine și lucru plăcut lui Dumnezeu, nu cu vreme lungă și întârziere, că nu este fără de primejdie nouă mănici fiind a apune sorele împărtăși, așa mănecarea cea de acest-fel a petrece năpăstia nici a se dreptăței; așa mănecarea cea de acest-fel a petrece năpăstia: „A dat păstra pentru a două ție” (Cuv. la pasha); și Teodoric ține: „A dat măsură mănici pre măsura țilei că se vede, nu năpăstia când se liniștește gândul să înținși bôla.

3) Ore care pămăni inșă țicerea acesta a Apostolului o tălcuiesc așa: cum că când propune diavolul vre o cugetare de rușine nouă, sau rea, o trebuie să o urăm și să-l stăm improtiva și din întâia propunere să o

„Iar Icoamenie dăce, că dăcerea acăsta: «Să nu dați loc diavolului», se atârna de cea de mai sus dăsa: «Să nu apue sôrele intru mânia vóstră» ca să nu se dea loc diavolului prin cugetarile cele de nôpțe și să ne aprindă pre noi spre mai multa vrajbă asupra fraților acelora cu cari ne-am turburat dăia.

gonim dela noi, precum Iacov fratele Domnului ne sfătuește dăcând: „Stați împotriva diavolului și va fugi dela voi” (Iac. IV, 7). Și să nu vorovim cu dulcătă și să ne învoim cu gândul cel rău, nici să facem compogorare ca să lucrăm prin fapte; căci de vom face așa dăm loc diavolului; și care este locul? Inima năstră este, intru care intră diavolul când primim noi propunerea gândului lui și face învoire în inima năstră. Inăși acăsta inăso poruncește și Ecclesiastul dăcând: „Când Duhul adecă cugetul celui ce stăpânește adecă al diavolului) se va sui asupra ta, loc adecă inima ta) să nu-i faci” (Ecc. X, 4).

Pentru acăsta și dumnezeescul Chiril al Alexandriei, tâlcuind dăcerea: „Atuncea a intrat satana în Iuda”, dăce: „A intrat dar satana ca ôre care ușă pustie de deșteptarea păzitorului și deșchisă luiși, prin inimă aflându-o și vedând mintea lui că este fără de ușă și inferbentat acum a face ceea ce voește, ori ce ar voi și ar socoti...” ca vine mai întâu înă început cercând inima celor ce cinstesc pre Dumneđu, și mai întâu semănă gânduri rele și indulirile cele în pângărăciune și ne aștă pre noi către tot felul de greșale, iar mai ales către aceea cade grea, către care ne-ar vedea că acum mai întâu pătimim (adecă către cele ce avem în pătimire). Și mai înainte sintem biruți...” Și mai jos încă: și a pătimi acest-fel, precum cântă Psalmistul: „Mai înainte de a mē smeri, eu am greșit” (Psalm. CXVIII, 67), că mai înainte de a pătimi cu totul păcatul adecă mai înainte de a săvârși) progresim noi cu înțelegerea gândurilor cinstind păcatul și primindu-l, și loc de intrare dând prin acăsta lui satana, și inchipuire va fi și iocnă a lucrului acestuia, patima vindătorului” (Tom. IV, Part. 9, Cap. XIII).

Acestaș Chiril ină tâlcuind dăcerea de mai sus a Ecclesiast: „De se va sui asupra ta duhul celui ce stăpânește locul tēu, să nu-l lași, că vindăcarea va potoli mari păcate” dăce: „Că certându-se intru început patimile incetă și se curmă, iar de ar lua înaintire lată spre cele mai rele, ca și ne sfătuit cu totulul tot lucrăză împotriva sufletului, și cugetul muncitorului nu-l sufer” (Tâlc. la Ioi Cap. I, tom. 3). Și dar dăcerea: „Vindăcarea va conteni păcate mari” va să dăcă, că doftoria ce o ar face cine-va la începutul păcatului, adecă a nu priimi în inima sa prolovirea gândurilor celor rele, ci a-l urî pre el și a-și întorce fața de către dînsul, ura acăsta va inceta pre păcatele cele mari, pentru-că nu le lasă să ajungă în faptă și în lucrare și așa să se facă de môrte și mari. Veđi și supținsemnarea dăcerii: „Trupul poștește împotriva duhului” (Gal. V, 17), asemenea veđi și supținsemnarea dăcerii: „Și înălțând picidrele vóstre” (Ef. VI, 15). Pentru acăsta datori sint hristianii a se împotrivi și a da răboiū gândurilor celor de rușine și hilitóre și rele, precum se împrotivesc și dau răboiū și lucrărilor și faptelor celor de rușine și duple cum se siguripesc intru cele din afară, așa să se siguripsescă și intru cele dinlăuntru; pentru acăsta a dăis Mar. Macarie: „Sint, ôre-cari ce dăce acăsta: că Domnul cere numai rodurile cele arătate dela ômenii, iar cele ascunse Dumneđu le isprăvește; inăso nu sint așa lucrurile, ci precum se siguripsește cine-va în omul cel din afară, așa e

28. Cel ce fură, să nu mai fure.

Veđi, o cetitorule, cari sint mădularile omului celui vechiū? Mincluna, mânia, pomenirea de rău, furțișagul, despre care mai sus a dăis Apostolul și aicea dăce; inăso nu dăce: cela ce fură să se pedepsescă, ci să inceteze dela rău, căci pedepsă și munca furilor este lucru al judecătorilor celor din afară, iar a inceta furul de a mai fura și de furțișag, acăsta este lucrul al învătorei lui Christos. Unde sint acum Novațianii cel ce se dăce pre ei curați și cari sint plini de totă necurățenia, cari obóra pocăința? Ascultă pre Apostolul Pavel că este cu puțință a se spēla cine-va de păcatul seū nu numai cu a face părăsire de el, ci și cu a lucra bunătate, că dăce duple urmare acăstea:

Iar mai ales osteneșcă lucrând binele cu mâinile sale, ca să aibă a da celui ce are trebuința.

Fîind-că nu e destul numai a lăsa cine-va păcatul, ci și a lucra pre fapta bună cea împotriva păcatului, pentru acăsta dăce Pavel aicea că, furul cel ce mai înainte fura și făcea răutatea furțișagului, acum se facă fapta bună a milosteniei; și nu prost să o facă acăsta, ci cu osteneșcă și cu trudă, adecă cu meșteșugul și lucrarea mânilor; una, adecă ca să se chinu-tască pre sineși și să-și sfărme prin lucrarea mânilor, trupul seū carele pentru nelucrarea ce urma mai înainte s'a fost învătă a fura pre ale altora și a se hrăni dintr'insele, și alta încă pentru ca să aibă chip indestulat și venit al vieței din meșteșugul și lucrarea mânilor lui și așa având chipul să milu-tască și pre alții, cari nu aū; și în locul celor ce furău mai înainte dela alții, acum să facă bine și să dea altora. O minune! (Că bună vreme este, cu glas a striga aicea) că viața Sfintei Evanghelii face curați și angheli pre acela cari mai înainte erau păcătoși și dracii).

29. Tot cuvîntul putred să nu purcədə din gura vóstră.

Cuvînt putred și putros numește aicea Apostolul pre cel nelucrător și fără de vreme și zădarnic sau deșert, precum de

dator a se nevoi a face răboiū împotriva gândurilor; că cere dela tine Domnul ca să te mâini asupra-ți, să te lupți tu cu mintea ta și nici să te învoești, nici împreună să te indulcești cu gândurile reuțatei” (Vor. III, 3). Dăce inăso și dumnezeescul Chriostom: „Că cela ce biruște gândurile cele rele, acela se face împărat; și cu alt chip ne facem împărați adecă de vom voi să biruim gândurile cele necuvincioșe, căci cum că unul ca acăsta împărătește și mai bine decât cel împodobit cu coróna, acum o voui face voue arătată acăsta” (Vor. III, la cea a două către Cor.).

¹⁾ Și Teodorit încă tâlcuind dăcerea acăsta dăce: „Fîind-că nelucrarea, acăsta mai cu osebiră naște pre păcatul furțișagului, potrivit a rânduiri împotriva acăstea pre buna lucrare; cheazăluește inăso ca nu pentru singur pantecele a intrebuiința lucrarea, ci și pentru trebuința celor lipsiți.

Deci nu ne rușinăm a măhni pre făcătorul nostru de bine cel atât de mare? S'a pecetluit, ȳice, și s'a ingrădit gura ta, hristiane, de Duhul cel Sfint, în cât să nu grăești nici un cuvint nevrednic de Darul lui. Deci să nu strici pecetea acestă și dumneȳeșca ingrădire, ci ȳi și tu împreună cu David: «Pune Dómne pază gurei mele și ușă de ingrădire împrejurul buzelor mele» (Psalm. CXXI, 3) ¹⁾.

31. Tótă amărăciunea și mánia și urgia și răcnierea și hula să se ridice dela vol împreună cu tótă rēutatea.

Măcar deși a surpat pre mánie Apostolul și cu sfaturile ce le-a ȳis mai sus, și acum o zmulge prea ea din rădăcina; pentru-că amărăciunea este rădăcina și începutul mániei și a urgiei, căci precum umeȳela trupului, când se face amară și ȳiute se revarsă în tot trupul și face pre om sălbatic ca o hiară; într'acest chip il face sălbatic pre el și amărăciunea ²⁾, fiind-că amărăciunea este o viclenie și o amăgire a moralului și gătire și sârguință spre a face rēu óre cine altuia. Iar mánia este o rēsuflare și o căldură a sângelui celui din prejurul inimei, precum o hotărăște Mar. Vasilie (în Cuv. cel asupra celor ce-să mánie), și un început al urgiei. Iar urgia este aceea ce acum a început a nāváli spre a face rēul. Dupre aceași Vasilie însă, urgia este o stăruitoare intristare a inimei spre izbândirea acelora ce au nedreptăȳit pre om; și fiind-că urgia de nu are răcnetele cele mari și strigările ca să o aprindă, cu lesnire și în grabă se strige;—pentru acestă ȳice aicea Apostolul, că încă și răcnetul acesta și strigátul cel mare, care se naște din mánie și din urgie se cuvine cu totul a se ridica și a peri dela hristiani, în cât, nici vre o rēmășită de urgie se rămăe întru ȳinși; căcl răcnetul și strigările cele mari sînt ca un cal, iar călárașul carele șede pre calul acesta este urgia și mánia. Deci tu, hristiane, impedeacă și obóră jos pre calul răcnetului și negreșit vei obori împreună și pre călárașul, adecă pre mánie și pre urgie; lépēda încă și hula, adecă ocara și sudalma cea asupra fratelui

¹⁾ Pentru acestă a ȳis și dumneȳeșcul Chrisostom: „De vei ȳice graú ocăritor, de vei rani pre fratele tēu, nu l'ai rānit pre acela, ci ai mānit pre Sfintul Duh” (Vor. XIV la cea către Efes.).

²⁾ Pentru acestă și Mar. Vasilie pre ómenii cel amari și mánioși semēnéză cu albina care impungēnd pre om cu boldul ei, îndată mōre, pre siheși vātāmāndu-sē mai mult decăt pre alȳii: „Și ultima este o vietate mică și neputinciosă care, mōre izbāndindu-și, că tot o dată afige boldul și împreună cu rana mōre; și pre cel impus, puȳin l'a vātāmat, iar pre sineși de viață s'a lipsit; una ca acestă este firea ómenilor și a duhurilor celor amare, mai mult făcēndu-și rēu lorși prin amărăciune decăt pre căȳi l-ar impunge cu mánia lor” (tālc. la ȳicerea lui Isaia: „Și cu albina care este în țara Asirienilor”. Is. VII, 19).

tēu, care ocara se naște din urgie și mai mult se aprinde prin răcnet ¹⁾. Inșă de vreme ce mulți ómeni sînt, caril întru arătare nu ȳic vre o ocara, în ascuns însă vrāmășesc și fac rēu, pāzind rēutatea ne arátată în inima lor, ca óre care căni cari se ȳic că mușcă furii fără a látra, pre ascuns însă mușcă; pentru acesta și Apostolul a adaus a ȳice împreună cu tótă rēutatea, ȳicēnd că mánia și urgia se cuvine a se ridica dela hristiani, împreună cu tótă altă rēutate, arátată și ne arátată, mică și mare.

32. Faceȳi-vē însă unul altuia trebnic, îndurători, har făcēnd inși-vē vōue.

Fiind-că nu e destul numai a se depărta cine-va dela aceste rele spre a se învrednici împērăȳiei ceriurilor, ci trebuiește a face și binele, dupre ceea ce ȳice: «Abate-te dela rēu și fă bine» (Psalm. XXXVI, 28), (cāci de nu vom face binele ne o-sāndim spre muncă, măcar deși nu am face rēul, precum acesta este arátată dela feciórele cele cinci nebune și dela pēcătoșil cei ce vor sta de-a stānga, caril s'au osāndit, nu căcl s'au nedreptăȳit, ci căcl nu au miluit). Pentru acestă, ȳice, și Pavel dupre ce a poruncit să nu facă hristianii cele rele, acum aicea il sfătuește și că se cuvine să lucreze ei cele bune, și ȳice lor să se facă trebnic și blānȳit spre osebirea celor ce se fac sălbatici de mánie; asemenea să se facă și îndurători spre

¹⁾ Pentru acestă și Mar. Vasilie, în cuvintul cel asupra celor ce se mánie, sfătuește, că deși s'ar birui cine-va de mánie și s'ar turbura cu inima și lesne va birui patima; de nu vei mușca, ne rānit vei fi. Iar deși ai pātimi ce-va cu sufletul, ține întru sineși máhnicciunea: „Că întru mine, ȳice „s'a turburat inima mea”; adecă nu s'a dat afară patima, ci ca un óre care val al noianurilor înlāuntru s'a frint și s'a alinat. Liniștește inima când se turbură și se sălbătēcește. Și dumneȳeșcul Chrisostom așa ȳice: „Asculte-le acestea, mai ales femeile, care-lă tot lucrul strigă și rănesc. Și de vōești a te învēta prin lucruri, nici odinóiră să strigă, și nici o dată te vei mánia. Iată chipul nemānieri. Precum nu este cu puȳință a se mánia cel ce nu răncește, așa nu este cu puȳință cel ce răncește a nu se mánia... Drept aceea nu e mic lucrul acesta a se învoi cine-va cu acestă, adecă a'și învēta sufletul nici odinóiră a striga și a rănci; îngāduind răcnetul, tae aripile mániei potolind unifiarea inimei” (Vor. XVI, la cea către Efes.). Pentru acestă și Dimonax întrebāt fiind de óre carele ȳghemon cum s'ar putea îndrepta oștile mai bine, a rēpsuns, cum că acestă le va îndrepta, de va lépēda mánia. ȳice însă pre lângă acestea Mar. Vasilie: „Osebirea mániei și a urgiei pōte se află întru așēdarea și pornirea celui ce s'a mániat, când are patima întru singură așēdarea, precum arată ȳicēnd: „Māniati-vē și nu greșȳi”. Iar când cel mánios vede ce-va și mai mult arátānd: „Că mánia lor ȳice, este dupre amēmēnarea șērpelui, că și Irod era luptāndu-sē cu mánia asupra Tisamenōri și a Sidonienilor; iar pornirea cel mai ȳute decăt mánia se numește întārātarea; iar amărăciunea este o formāuire a rēutāȳei” (Hot. în scurt 55).

osebirea amărăctunei mâinii; le dăce însă să-și facă har loruși, adecă să fie împreună ertători și compătimitori, ertând pre cei ce le-au greșit, spre osebirea ocăritorilor și a pomenitorilor de reu în inimă.

Precum și Dumneșeu a dăruit nouă în Iisus Christos.

Fiind-că pildele tot-de-una sint mai induplectătoare și mai pornitoare spre a pleca pre omeni, pentru acēsta și Pavel pildă aduce aicea pre Dumneșeu. Și putea a dăce că Dumneșeu a dăis: «De veți lăsa omenilor greșalele lor, va lăsa și vouă Părintele vostru cel ceresc» (Mat. VI, 14). Inșă fiind-că cei mai mulți, de lucrurile cele ce vor să fie nu cred, pentru acēsta aduce în mijloc pre cele trecute și dăce că Dumneșeu a dăruit nouă, adecă ne-a ertat pre noi, de câte am greșit lui; inșă cum ne-a iertat: Intru Christos, adecă cu primejdia și cu mórtea Fiului său, lui Iisus Christos. Și tu hristiane poți dăruesti și erti pre fratele tēu, fără a suferi vre o primejdie; iar Dumneșeu nu a ertat ție fără de primejdia Fiului său; și tu adecă erti și faci har altuia carele este dupre fire și dupre dar frate al tēu, iar Dumneșeu te-a ertat pre tine, fiind tu vrămaș al lui. Veđi inșă, o cetitorule, că dumneșeescul Apostol în loc de a dăce: har făcend unii altora, a dăis: har făcend-vē vouă inși-vē, ca cu acēsta să arate că noi când facem vre un har fratelui nostru, nouă inșine facem harul acela.

CAP. V.

1. Deci, faceți-vē următori ai lui Dumneșeu, ca niște fiu iubiți.

Precum stăpănul tēu, dăce, o hristiane, Dumneșeu, te-a iubit pre tine robul așa, și tu, robul, iubește pe fratele tēu cel împreună rob cu tine și așa te-ai făcut următor lui Dumneșeu, în cât se poate ție; fiind-că aicea nu poate cine-va a afla o pricinuire pre sārăcie și pre paguba banilor și să dăca, că de voui erta eū fratelui meu, mē păgubesc de banii mei, nu; pagubă ca acēsta nu urmēză aicea, nu te teme hristiane; ci iartă pre fratele tēu, fără a suferi vre o pagubă și cheltufală, și în locul ertării acestei ne păgubitore, ai căștigat un căștig mai mare, pentru-că ai urmat Dumneșeului tēu. Apoi și altă pricină aduce Pavel la acēsta, mult mai nobilă: voi, dăce, hristianii, sinteți fi ai lui Dumneșeu, decī ca niște fiu iubiți ai lui Dumneșeu, sinteți datori a urma cerescului vostru Părinte; iar fiind-că nu toți fiu lui Dumneșeu urmēză Părintelui lor, pentru acēsta a adaus Pavel

dăcend: «Fiu iubiți», pentru ca să arate că fiu cel iubiți, firește urmēză iubitului lor Părinte 1).

2. Și umblați în dragoste precum și Christos ne-a iubit pre noi și s'a dat pre sineși pentru noi proaducere și jertfă lui Dumneșeu, intru miros de bună mirēsmă.

Iată carele este obiectul și pricina tuturor bunătăților: dragostea, căci unde este dragostea acolo nu este stricare, acolo nu este mânia, acolo nu este hulă și gălcēvā, ci tóte acestea lipsesc și pier; pentru acēsta și Pavel în urma tuturor aicea a pus pre dragoste, ca pre o mai puternică. Invată inșă și din care pricină ne am făcut fiu ai lui Dumneșeu, adecă din dragoste. Decī dragostea sintem datori a o păzi, fiind-că s'a făcut pricinuitoare nouă de dumneșeasca inșiure; căci precum când sintem bolnavi și ne-am vindeca de către vre o doftorie, cinstim și pre insuși numele doftoriei aceiea, pentru-că ne-a folosit;—cu un chip ca acesta sintem datori a cinsti și a păzi dragostea, de către care stăpănul Christos pornindu-se, s'a dat pre sineși pentru noi; și măcar că acela cu adevērat s'a dat pre sineși pentru vrămașii sēi, iar tu, hristiane, faci bine fraților și prietinilor tēi. Inșă atunci cu adevērat veī urma stăpănului tēu Christos, când veī face bine vrămașilor tēi, că atunci păzești cuvintul acesta, ce dăce aicea Pavel, adecă: «Precum și Christos ne-a iubit pre noi», adecă, când veī erta pre vrămașii tēi și le veī face bine. Dar când ne facem jertfă și miros de bună mirēsmă? Când vom vindeca de către vre o doftorie pentru mântuirea vrămașilor noștri; pentru-că și Christos a făcut jertfă pre cruce și s'a proadus miros de bună mirēsmă Părintelui său, fiind-că el pentru noi, vrămașii lui, a murit 2).

1) Pentru acēsta și dumneșeescul Chrisostom dăcerea acēsta tălcuind-o dăce: «O minune, ce ar fi mai fericit decăt glasul acesta? Ori împărăpie de ai dăce, sau ori ce altă, nimica e asemenea: lui Dumneșeu urmēzi, cu Dumneșeu te asemeni. când veī erta aceluia: că mai bine trebie a erta greșalele decăt banii: că banii adecă deī veī erta nu te-ai asemēnat cu Dumneșeu; iar greșalele de veī erta, lui Dumneșeu urmēzi» (Vor. XVII la cea către Efes.). Iar Coresie dăce: «Că ne invată pre noi Apostolul să fim următorii lui Dumneșeu, nu dupre putere, ci dupre blāndeja și dupre dragostea și în scurt dupre deplinătățile cele firești ale lui, pre care le propune inaintea noastră spre urmare și care se dăce moralicești pentru acēsta de ore care teologi.

2) Dupre omenēasca cuvintă a dăis aicea Pavel, că Christos s'a proadus pre sineși jertfă Părintelui său intru miros de bună mirēsmă, precum pre sineși se scrie și despre jertfele cele în lege și aducerile de roduri: «Așa se scrie de tot este jertfă intru miros de bună mirēsmă Domnului» (Levit. 1, 9). Miros inșă de bună mirēsmă o a numit acēsta, pentru-că s'a făcut a priimită de Părintele și pentru-că a fost jertfă duhovnicēscă, dulce ca o tāmāie bine priimită, dupre Coresie.

este a urma noi ómenii lui Dumnezeu, când pátimim pentru dragostea vrásmaşilor noştri.

3. Curvia însă şi totá necuráţia, sau lácomia de averi, nici sá se numescá între voi, precum se cuvine sfinţilor.

Fiind-cá patimile sufletului cele preste tot cuprinđetóre sînt dóuë: mánia şi pofta, pentru ácéta dupre ce mai sus Apostolul a vorovit pentru mánie (care este o patimá mai rea şi mai cu anevoe de biruit¹⁾), acum áicea dice şi pentru poftá, care este o patimá mai puţin rea. Pentru ácéta şi puitorul de lege Moisi, întru cele dece porunci mai întâiu a pus pre ucidere, care se naşte din mánie, cá a dis: «Sá nu uciđi» (a dóua lege V, 17) şi al doilea a pus pre preacurvie, care se naşte din poftá, cá a dis: «Sá nu preacurveşti (tij. XVIII); cáci precum amárácunea şi rácnetul şi hula sînt nasteri şi odrasle ale mániei, asa şi curvia şi necuráţia şi lácomia de averi sînt odrasle ale poftei; fiind-cá cu aceeaşi poftá poftim atát trupurile cele frumoase cá şi banii²⁾. Decí pécatele cele de acest-fel ale curviei şi ale necuráţiei şi ale lácomiei de averi, nici sá se numescá, díce, de către voi hristianii şi sá fiţi curaţi şi de ineseş numirile cele góle ale unora ca acestora, cáci precum díce Chrisostom cuvintele aduc pre om şi la fapte: «Cuvintele lucrurilor sînt cái» (Nor. XIII la ácéta către Efeseni). Drept aceea de aţi fi voi sfinţi, hristianii, precum şi sînteţi, sîntá fie şi limba vóstrá, iar sîntá va fi de nu va grái necuviincósele cuvinte cele ca acestea³⁾. Şi díce dupre urmare Pavel:

¹⁾ Pentru ácéta şi purtátorul de Dumnezeu, Maxim a dis: «Cu anevoe biruite mai ales sînt patimile pártei sufletului ceii mánióse, decát sînt cele ale pártei ceii poftóre; pentru ácéta şi doctórie mai mare asupra acestora s'a dat de către Domnul porunca dragostei» (Cap. al sutei a dóua de-pre dragostea. Şi pentru ácéta, precum se vede, şi Pavel dupre ce mai sus a spus ispráville mániei, a spus şi doctória ei a fi dragostea, dícînd: «L'mblági întru dragostea, precum şi Christos ne-a iubit pre noi».

²⁾ Iar cum cá améndoué patimile acestea mánia şi pofta sînt caii cári trag pre carul sufletului, veđi la supţinsemnarea dícerei: «Iar acum nu eú însă o luerez ácéta» (Rom. VII, 17).

³⁾ Pentru ácéta şi Dumnezeu înfricoşezá sá stingá dela hristianii numirea ácéta a pécatorilor şi rămáşia şi séménţa lor, care este aducere aminte cu conlegátura pécátului cea indulcítóre: «Şi mé voiu scula asupra lor, díce Domnul Savaot, şi voiu perde numele lor şi rămáşia şi séménţa» (Is. IV, 21), care tálcuind-o Mar. Vasilie díce: Fericítá stare este şi a sufletului şi a petrecerei ómenesté, unde nume de réutate nu se aflá, dupre Apostolul ce díce: «Iar curvie şi necuráţie, sau înverşunare nici sá se numescá între voi, precum se cuvine sfinţilor, iar al doilea rămáşite adecá a nu fi, cá mulţi întorcîndu-se de la fapte rele, óre cum fiind pomenirile vechilor lucrári, prin acestea de multe ori inoesc pre pécatul cel ce s'a fost înştiţ.

4. Şi máscáriciunea şi vorba nebunescá sau gluma, ce-le ce nu se cuvín, ci mai ales mulţámirea.

Precum mai sus a oprit rácnetul şi strigárilé cele mari Apostolul, pentru-cá acestea sînt calul ascuprá cáruia localecá mánia, sau mai bine a díce ácéta sînt aprindere de mánie, aşa şi acum opreşte vorbele cele de rusine şi ghimpoisiturile şi glumele, pentru-cá acestea sînt aprindétóre de curvie. Sá nu gráeşti, o hristiane, glume, fiind cuvinte de rusine, şi vei stinge fiacára curviei; apoi ca sá nu se arate Apostolul greú şi cu anevoe de suferit, fiind-cá opreşte glumele, spune şi pricina pentru ce le opreşte; adecá, cáci glumele şi segile şi cuvintele cele de ris nu se cuvín nici trebnesec nóuë hristianilor; cáci precum mésterii şi fieşte-carele de-al de ácestia, nu suferé a face alt ce-va, afará de ceea ce trebnesce la meşteşugul lui, cu un chip ca ácéta şi hristianul fiind-cá s'a făcut slint şi curat prin credinţă şi prin sf. botez, pentru ácéta nici trebue a díce nimica, care nu se potriveşte la sfinţenie şi la chemarea sa, fiind-cá cele ce nu le trebuesc, acela nici se cuvine a le grái, nici a le numi mácar, ci de voim sá dícem cuvinte, sá dícem mulţámiri şi slavo-cuvintári lui Dumnezeu; cáci de ne vom obicnui aşa sá mulţámim, ne vom aduce aminte ce era mai înainte şi ce ne-am făcut în urmă; ne vom máhni pentru relele ce am făcut şi vom láuda pre Dumnezeu, cá ne-a învrednicit de atátea mari daruri şi nu vom avea vreme a mai cugeta, sau a díce alt ce-va; afará de acestea, fiind-cá dupre dumnezeescul Chrisostom, vremea vieţii nóstre acestea nu este vreme de ris şi de glume, nu; şi este vreme de plins şi vreme de nevointá; ce faci dar hristiane? Diavolul umblá încungíuránd şi scráşnind cu dinţii împrotiva ta, şi tu te jocl şi glumeşti? Şi dacá acela ce se nevoeste şi se luptá abia şi cu anevoe birueşte pre diavolul, cum tu frate, îl vei birui, rídnind, şi jucándu-te, şi glumind? Vrei, fratele méu hristiane, sá cunoşti ce lucru este glumeţul şi şágálnicul? Invată-te, cá dupre Chrisostom, este acela ce este lesnicos şi carele se inchipueşte către tóte, este acela ce lesne íşí întórcé cuvintele unde voeste, este actorul acela, carele urmézá formele şi cuvintele şi metehnele ómenilor; iar patima ácéta a glumirei nu este însuşítá hristianilor celor ce cred în Christos, pétra cea tare, nu; ci este însuşítá acelor nestatornici şi ne întářiţi în cugétare¹⁾, adecá a necredincóşilor şi a págánilor.

¹⁾ Şi toţi glumacii şi şágálnicii, pécátuesc, mai mult însă cei ce şáguesc cu dumnezeesti cuvinte şi întrebuinţezá cuvintele sîntei Scripturi în glume, cá unii ca ácestia sînt vrednici sá-í ard Dumnezeu cu ful-

5. Că acesta v'o fi cunoscând (adecă să știți!), că tot curvarul său necuratul său lacomul de averi, carele este idolo-slujitorul, nu are moștenire întru imperăția lui Christos și a lui Dumneșeu.

6. Nimenea pre voi să vè amăgescă cu cuvinte deșerte. Precum se vede, se aflău unii în Efes, cari diceau, că Dumneșeu, vrând să îngrozescă pre ômeni, i-a oprit a nu dice și a nu face cele mai mici păcate, și nu că pentru acestea va să-i muncescă; căci ce mare greșală este a dice cine-va altuia: nebulune, și pentru acest prea mic cuvint, să se facă vinovat ghe-enel focului; cum dice: «Și ori-care va dice: nebulune, vinovat va fi în gheena focului» (Mat. V, 22), sau că lacomul de averi este idolo-slujitor. Decî pre aceștia ghicitoarește arătându-ai cea Apostolul dice: Nimenea să vè amăgescă pre voi cu cuvinte deșerte; că deșerte cuvinte sint acelea, care la o vreme pricinuesc ôre-care har și mulțămire celor ce le aud, iar în lucruri și în fapte sint netrebnice. Pentru acesta și dice Apostolul: a nu se amăgi, pentru ca să arate că amăgire și înșelăciune este a face cine-va har cu netrebnicele cuvinte cele de acest-fel. Iar lacomul de averi că este idolo-slujitor învață-te, dela sfînta Evanghelie, că Domnul a đis: «Nu puteți sluji la doi domni. Iu Dumneșeu adecă și Iu Mamona»¹⁾ (Matei VI, 24).

gere și cu trăsnete. precum dice dumneșeescul Chrisostom: „Nimenea este mai fără de rușine decât glumaciul, a căruia gură nu este plină de har, ci de durere; căci unde încă nu este bôla acesta apoi! Acum și în biserică a intrat, acum și de Scripturi s'a atins, s'a întemplat ôre cine fiind la ôre-care din cei ce se făleau pentru cunoștință... Și blidul înainte pîndu-se dicea; apucați copii, nu cum-va să se mînie pântecel; și iarăși alții dice: vai ție Iu Mamona și celui ce nu te are pre tine; și multe ca acestea necuviincioșe le-a adaus gluma, care nu sint vrednice acestea de fulgere?» (Vor. XXXI la cea către Efes.). Și Ioan Carpateul dice: „Nimica este așa care perde pre fapta bună, precum gluma și jucăria și vorba deșartă» (Cap. XX din Filocalie). Dice însă și dumneșeescul Nil acest; înfricoșat cuvint: „Dicî că șăguind am ocărit, drept aceea șăguind și luând prește picior suferi vecinica muncă și răspîndindu-te du-te în focul cel vecinic», care va să đică, că cei ce đic șăgi, șăguind vor merge în iad. Despre glumă și noi am đis pre larg în cuvintul al șeptelea al hristoitiei hristianilor cea de noi de curând alcătuită.

¹⁾ Insemnăză, că dumneșeescul Chrisostom pre Mamona îl tălăcuște că este aurul și banii, Iar Mar. Vasilie dice, că este tot ce e de prisos și mai mult decât trebuie. Iar dumneșeescul Grigorie al Tesal. (în Ior. la Evang. bogatului și a Iu Lazăr) dice: „Mamonaua nedreptățe» este tot ce e de prisos prește trebuință și care nu se dă celor ce au trebuință. Iar Christos a numit pre Mamona domn și stăpân nu pentru firea lui, ci pentru ticăloșia celor supuși Iu, așa și pântecelul l'a numit Pa-

Decî, cel ce este lacom de averi, acela se desparte de Dumneșeu și slujește banilor și avuțiilor; așa dar cum nu este lacomul de averi idolo-slujitor? Iar de đici că lacomul de averi nu a înalțat idol simțitor aurului, nici s'a închinat simțitoarește Iu, ce este din acesta? Iată cei mai înțelepți din Elini mărturiseau că se închinău idolilor și diceau că se închină Afroditei și Iu Jupiter, iar acestea sint patimi, Afrodita adecă a curviei și a celor-lalte trupești patimi, iar Jupiter al mîniei și al luptei și al pomenirei de rău. Pentru acesta și lacomul de averi ca unul ce cinstește și se închină patimei lacomie de averi, este închinător de idoli¹⁾. Dar dice, că lacomul de averi nu junghe oî nici le jertfește lacomie de averi, dar junghe însă ômeni și suflete cuvintătoare, care este mai cumplit rău. Elinii cu adevărat se închinău făpturilor Iu Dumneșeu, iar lacomul de avuții se închină făpturii sale; fiind-că Dumneșeu nu a făcut lacomia de averi, ci nesațitul ômenilor o a aflat acesta. Și socotesc cum că Pavel a luat cuvintul acesta dela David, înțelegându-l acesta cu chip pe dosnic; că David dice: «Idolii neamurilor sint argint și aur» (Psalm. CXIII, 15). Iar Pavel dupre înțelepciunea sa cea mare a întors đicerea și a đis, că argintul și aurul sint idoli, decî și cela ce cinstește argintul și aurul, acela negreșit este și idolo-slujitor.

Că pentru acestea vine urgia Iu Dumneșeu asupra filor nesupunerei.

Pentru acestea, dice, adecă pentru curvie și necurăție și lăvel, Dumneșeu al celor robiți pântecelui: așa o tălăcuște acesta dumneșeescul Chrisostom.

¹⁾ Se potrivesc aicea cuvintele Mar. Athanasie, care sint acestea: „De multe ori ôre carele dintru ai noștri a đis: unde este gôna spre a mărturisi? Mărturisește cu conștiința ta, mori păcatului, omără-ți miadurile cele de pre pământ și te faci mucenic cu proalegere. Acolo către împărați și către stăpânitori se luptău mucenicii: ai și tu pre protivnicul tău pre diavolul, pre împăratul păcatului și stăpânitorul demonilor; că dela ce vorbește patimilor și se îndelătină în indulciri, s'a lepădat de Ius și se închină idolului: că întru sineși au pre idolul Afroditei, pre indulcirea cea pângărită a trupului; și iarăși cei ce se biruște de urgie de mînie și nu tae dela sineși pre indulcirea acesta, s'a lepădat de Ius și are Iu Dumneșeu pre Jupiter; că s'a supus urgiei, care este idolul îndrăcirii. Altul iarăși fiind iubitor de argint și șgărcit închidându-și îndurările sale și nemiluind pre aprôpele, de Ius s'a lepădat și slujește idolilor, are întru sineși pre idolul Mercur și cinstește pre zidirea mai mult decât pre Ziditorul». Dice însă și purtătorul de Dumneșeu Maxim tălcuind đicerea acesta: „Iar când veți vedea pre uriciunea pustirii stând în locul cel stînt» (Mat. XXIV, 15), loc sfînt și locaș al Iu Dumneșeu mîntea omului se află, întru care demonii prin gâncurile cele împătimașe pustiind pre suflet, au aședat pre idolul păcatului (la șirul tălcuirii Iu Matei).

comie, și pentru cuvintele cele de acest-fel ale amăgitorilor, vine urgia lui Dumnezeu preste fiit nesupunerel; iar fiit al nesupunerel numește cu cei forte nesupuși și pre cei ce nu cred in Dumnezeu și pre cei ce dogmatiseșc cele ca acestea¹⁾.

7. Deci nu vè faceți părtași ai lor, că erați ore când intunerec, iar acum lumină intru Domnul.

Ci voi hristianii, dice, ucenicii lui Christos, nu vè împărtașiți cu unii ca aceștia, fiit al nesupunerel; apoi aducend aminte lor de reutatea și viața cea de mai înainte ce avea, dice: gândiți, fraților, ce erați mai dinainte și ce sînteți acum; și că dela intunerecul necunoștinței și al răutăței ați venit la lumina cunoștinței de Dumnezeu și a faptel bune; fiind-că mai înainte erați intunerec avea, atât dupre dogme și dupre credință, cât și dupre fapte și dupre viață; iar acum sînteți lumină avea, pentru-că și pre adevăratul Dumnezeu, pre cel ce este lumină, l-ați cunoscut și faptele luminei le întrebuințați. Acesta însă s'a făcut voue, nu din a vōstră bunătate, ci intru Domnul, adecă prin Darul Domnului. Deci nu sînteți îndatoriți a vè împărtașiți cu fiit nesupunerel, asupra cărora vine urgia lui Dumnezeu, pentru-că intru o vreme și voi erați vrednici de urgia cea de acest fel a lui Dumnezeu, dar acum nu sînteți acest-fel; pentru acesta să nu vè întorceri iar la intunerec ca să vè faceți vrednici de urgia lui Dumnezeu.

8. Ca fiit luminei să umblați.

Adecă precum cele ce se află in lumină, umblă cu chip cinstit și cu bună regulă, pentru-că se vede de toți, așa se cuvine să umblați și voi hristianii, cari vè aflați in lumina cunoștinței și a adevăratei credințe și vè priviți de toți²⁾, sau mai bine a dice, cu cuvintele acestea sfătuește Apostolul ca să fim noi hristianii lumină și celora l-alți necredincioși, căci cela ce

¹⁾ Veți la tălcuire a însăși dicerei acesteia (Col. Cap. III, 6) și la suptinsemnarea acesteia.

²⁾ Dice însă și Corentii: intuneric este păcatul, pentru-că urăște lumina și pentru-că intunecă mintea: căci păcatul se naște din tatăl intunerecului, adecă din diavolul; și dimprouivă fapta bună și binele este lumină, pentru-că luminează pre minte și pentru-că se naște dintru întâia lumină a lui Dumnezeu; pentru acesta-cel îmbunătățit iubește lumina și vine la lumină și de către toți se vede lumină, pentru aceea a dīs Domnului. „Și acesta este judecata, că lumina a venit in lume și omeni ai lui nu mai mult intunerecul decăt lumina, că rele erau faptele lor; că tot cela ce face cele pângărite urăște pre lumină și nu vine către lumină, ca să nu se vedescă faptele lui, iar cela ce face adevărul, vine către lumină ca să se arate faptele lui, că intru Dumnezeu sint lucrute“ (Ioan III, 19). Iar Teodorit dice: „Fiind-că i-a numit pre ei lumină, iar adevărată lumină Domnul s'a numit, i-a numit pre ei fiit ai luminei.

este fiu și naștere a luminei, negreșit lumină este și el, și precum lumina, trebuie să lumineze și pre alții și să mustre faptele lor cele rele.

9. Că rodul Duhului intru totă bunătatea și dreptatea și adevărul.

Cu cuvintele acestea ca cum ar talmăci Apostolul, ce este fitul luminei care l'a dīs mai sus, și dice: că hristianul acela este fiu al luminei, carele are intru sineși rodurile Sfintului Duh, căci Duhul cel Sfint rodește in hristianii nu urgie și necurăție și lăcomie de avuții, care a dīs mai înainte, ci cele improtiva acestora, adecă rodește banătatea, care este improtiva amarăcunii și a urgiei, rodește dreptatea care este improtiva lăcomiei de averi, rodește și adevăr, care este improtiva mincinoșei indulciri, necurăției și a trupescului păcat, iar totă bunătatea, dice că o rodește Sfintul Duh intru hristianii, adecă bunătate către toți omeni, nu numai către prieteni și către cei răi, ci cu mult mai virtos către vrășmașii streini.

10. Cercând ce este bine plăcut Domnului.

A cerca cine-va și a judeca care este bine plăcut Domnului, acesta este lucru al celor depliniți și al celor ce au duhovnicescă deslușire, in cât a voi cine-va și a face acele ce nu plac Domnului, ce fel erau patimile cele de mai sus, pre care le-a însărat Apostolul, acesta este însușire a minței ceii nedepănite și nealșă.

11. Și să nu vè împărtașiți cu faptele cele neroditoare ale intunerecului, ci mai ales și să le infrunțați³⁾.

³⁾ Dicerea: „Iar mai bine să le infrunțați“ auș o tălcuește Fotie: infrunțați-le, dice, cu asemănarea luminatelor vieței vōstre: căci și fără a grai și a arăta cu cuvintul faptele cele intunecate ale păcătoșilor se vor vădi acelea de virtuțile și faptele vōstre. Sau și așa: infrunțați, dice, pre intunecatele faptele acelor cu strălucita și îmbunătățita viața vōstră, și nu așteptați pre aceia să le arăte, pentru-că aceia măcar deși fac fapte de rușine, cunoscend-uși însă multa rușinarea lor, se rușinează și nu le arată. Iar de veți arăta voi faptele acelor, aceia le prihănesc și se ocărăesc pre sineși, că sint păcătoși. Iar ocărirea de sineși și prihănirea acestora lorși, se face lor început de pocăință. Pentru acesta a dīs Dumnezeucul Nil: „Inceputul mântuirii este osindirea de sineși“. Iar pocăința iarăși îi aduce spre lucrarea faptel bune, carea este lumină și pricinătoare de lumina ce va să fie.

Pentru acesta și hristianii aceia ce păcătuiesc, se cuvine să priimescă muștrările acelea ce le-ar face lor învățorii și alți hristianii; pentru-că frățeștile infruntări și muștrări sint doftorii ale păcatului lor și ale mântuirii sufletelor lor, iar cel ce își întorče fața despre a nu-l muștra alții, acela tot o dată se întorče și despre mântuirea sa; pentru acesta a dīs sf. Ioan-al-Scării: „De s'a întors cine-va pre sineși despre muștrarea dreptă sau nedreptă, acela de mântuirea sa s'a lepădat, iar de a primit

12. Că cele ce se fac întru ascuns de către dinșii, rușine este și a le ține.

Faptele cele întunecose și păcătoase sint fără de rod, căci alt ce-va nu rodesc decât morțe și rușine celor ce le fac; pentru acesta ține Apostolul că hristianii nu se cuvine a se împărtăși cu niște lucruri ca acestea întunecate, ci mai ales să le înfruntee, adică să pedepsescă și să înțeleptescă pe cei ce le fac. Și cum într'alt loc ține acesta Apostolul: «Să nu judecați mai înainte de vreme» (1 Cor. IV, 5), și Domnul cum a ține: «Nu judecați» (Mat. VII, 1) în loc de: nu osîndiți; Ci la acesta răspundem: alta este înfruntarea și alta osîndirea; că înfruntarea se face spre îndreptarea celui ce a greșit; iar osîndirea se face pentru singură prihanirea și batjocura fratelui celui ce a păcătuit și nu pentru îndreptarea lui. Și după alt chip încă acesta, ce o a ține Domnul: «Nu judecați», pentru păcatele cele prea mici o a ține, și arătată este acesta de la ceea ce după urmare ține: «Că ce veți ațapocul din ochiul fratelui tău» (Mat. VII, 3), adică păcatele lui cele mici; iar Pavel aicea ghicitoroșe arată că în Efes se făceau păcate atât de mari și atât de rușinate, în cât pentru multa lor rușinare, nu era chip nici un cuvînt a le arăta¹⁾.

13. Iar toate vîndu-se de lumină se arată.

Dupre ce a ține Apostolul cum că voi hristianii sînteți lumină, iar lumina după firescul chip arată cele ce sint în lantrul în întunec, pentru acesta după urmare ține aicea, că de sînteți voi îmbunătățiți și de aveți fapte luminate, nu pot a se ascunde de voi, cei ce lucrăză fapte rele; căci precum când arde făclia nu cutéză furul a intra în casă, cu asemenea chip și când lumina faptei bune a vîstră strălucește, cei ce fac faptele cele de rușine și întunecate se vîdesc; însă și după alt chip

cine-va din acestea cu durere, sau și fără durere, în grabă va dobîndi vindecarea ranelor sale, adică lăsarea greșalelor sale» (Cuv. IV despre ascultare), iar cum că hristianii se cuvine să mustre, nu cu patimă și cu mîndrie, ci cu dragoste și cu smerenie pre frații lor, cei ce păcătuiesc, mărturiseste însuși Dumneșeu țicînd: «Cu mustrare veți mustra pre a-propele tău și nu veți dobîndi păcat pentru acesta» (Levit. XIX, 17); și Solomon ține: «Cel ce mustră căile omului, haruri va avea mai mult decît cel ce face har cu limba» (Pild. XXVIII, 23). Veți și hristoiții noastră cea din nou alcătuită, cum se cuvine a se face mustrarea cea către frați.

¹⁾ Unii însă socotesc că acestea le ține aicea Apostolul pentru Nicolaiteni, cari făceau atâtea fapte de rușine, în cât se rușineză cine-va a le spune și a le scrie; precum despre acestea ține sf. Apostol Iuda în Epistolia cea catolicăscă, și dumneșeescul Epifanie în însemnările sale cele despre eresuri.

acela să vîdesc, când se mustră de cuvintele vîstre, cele ce se fac către dinșii spre îndreptare.

Că tot ce se arată, lumină este.

Precum rana, când este acoperită și nu se vede, nici o vindecare priimește, așa și păcatul, în cât este ascuns, se face cu toată slobodenia de fiește-carele, iar când se vîdește, se face lumină, nu însuși păcatul, ci cela ce face păcatul¹⁾. Căci când veți mustra tu pe cel ce păcătuiește și el se va pocăi pentru mustrarea ce l'ai făcut și va lua ertare, atuncea nu ai curățit pre păcatul acesta? Atuncea nu ai făcut lumină pre întunecul lui cel de mai înainte? Așa cu adevărat l'ai curățit pre el și lumină l'ai făcut?. Și după alt chip însă se înțelege a-cesta, adică cum că viața hristianilor, fiind-că este curată și nici o faptă întunecată are, după urmare este și lumina și se arată la toți; pentru-că nimic pôte ascunde pre curata și neprihanita credință și fapta bună, iar faptele cele ce se ascund, pentru acesta se ascund pentru-că sint rele și după urmare sint vrednice de întunec și ascundere; acestea însă se cuvine a le mustra cine-va și a le arăta pentru ca să se îndrepteze.

14. Pentru acesta ține: scôlă-te cela ce dormi și te scôlă din morți și va lumina asupra ta Christos.

Dormind și mort numește Pavel aicea pre hristianul cel ce se află în păcate, pentru-că cel păcătos cu adevărat este împuțit precum este împuțit și mortul și nemîșcat și nelucrător, precum este nemîșcat și cela ce dorme; pentru acesta vede și risuri și își nalucește unele în loc de altele amăgite și idoli ne-

¹⁾ Pentru acesta și dumneșeescul Chrisostom ține: «Precum rana, până când se incuiezbă, acoperită fiind pre de asupra, petrece într'adînc, nu dobîndește nici o purtare de grijă:—așa și păcatul până când s'ar ascunde cu multă slobodenie se cutéză, iar când se arată, se face lumină, nu însuși păcatul (căci cum s'ar lumina el?) ci, cel ce îl lucrăză» (Vor. XXIII, la acesta către Efesenii). Și dumneșeescul Ioan-al-Scărei ține că bulele cele ce se biruesc nu vor spori spre mai rău; și iarăși: «Sufletul înțelegîndu-se cu mărturisirea ca de un frâu de acesta se oprește a nu păcătuia, căci cele nemărturisite ca întru întunec fără șială de aceea le lucrăm» (Cuv. IV după ascultare).

²⁾ Pentru acesta și dumneșeescul Chrisostom ține, că Dumneșeu a pus pre hristianii în lume, pentru ca să fie învățatori și lumină și aluat dospit și sare necredincioșilor și păgănilor, pentru ca să-i întoacă pre a-cesta cu viața sa cea bună la credință și la îmbunătățita viață; pentru acesta are și să cîră Dumneșeu dela fiește carele hristian nu numai pre a lui mîntuire, ci și pre mîntuirea altora: «Fiind-că învățator și aluat și lumină și sare voește Dumneșeu să fie hristianul. Dar ce este lumina? Viața strălucind, nimic întunecat avînd; lumina nu luși trenică, nici sarea, nici aluatul, ci altora arată folosul, așa nu ni se cere numai folosul nostru, ci și al altora (Vor. LII la Ioan).

ipostatnic. Iar când păcătosul se va scula din păcat, atunci și Christos luminează, adică strălucește asupra lui precum și soarele strălucește acelora ce se scoldă din somn, iar în căta vreme păcătosul se află intru păcat, urăște lumina și nu voește să vie la dinsa. Acestea însă le țice dumnezeescul Apostol nu numai pentru cel necredincios, cari dorm intru întunecul necinstirei de Dumneșă, ci și pentru credinciosii hristiani, cari dorm intru întunecul păcatului. Are osebite însă cela ce dorme de cel păcătos, fiind-că mulți păcătoși dorm adecă intru păcat, însă nu laudă păcatul, nici apără pre cei ce îl fac, care pot a se numi că dorm, cari aceștia curând se deșteptă și se scoldă din păcat; și către aceștia se potrivește cuvintul acesta al Apostolului: «Scoldă-te cela ce dormi»; iar alții fac și păcatul și apără încă pre cei ce păcătuiesc, care pot a se numi morți, fiind-că cu anevoie se întore la bine și la pocăința; însă și la aceștia Christos, viața fiind, strigă să se scole și să se pocăiască, țicând: «Scoldă-te din morți» fiind-că firea cea schimbătoare a ômenilor nici odinioră se cuvine a se desnădejdoi¹⁾.

15 Socotiți drept aceea cum să umbrați cu pază, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți.

Și cu cuvintele acestea oprește Apostolul delă hristianii amărăciunea și mânia și ca cum ar țice lor, că voi hristianii sînteți ca niște oi în mijlocul lupilor, precum a țis Dmnnul: «Iată trimit pre voi ca pre niște oi în mijlocul lupilor» (Mat. X, 16). Și mulți din cel necredincios se vor arăta asupra vosteră selbatică ca niște lupi. Deci voi luați-vă aminte a nu da lor vre o pricină de vreață și de ură, și afară de singură credința, intru alt ce-va să nu-î prihăniți, ci să dați lor și totă cinstea, arătându-le supunere; fiind-că unde nu se vatămă credința acolo să nu vă mâniați, să vă arătați blândi și fără de reutate ca niște porumbi, cari nu se manie asupra celor ce le

¹⁾ Diceră această înțeleptul Fotie intru cele Amfiloh. (Intreb. CLXXII) țice că o a luat Apostolul dintru cele ascunse (apocrifele) ale prorocului Ieremia, care în vremea Apostolilor se păstrău, iar acum nu se află. Că țice Pavel: «pentru această țice». În Sfinta Scriptură o țicere ca această anume nu se află, însă poște o a luat Apostolul această ca un iscusit intru scripturi din vre o parte a Scripturii, care acum nu se află, precum am țis și despre țicerea «ci precum este scris, care ocii nu le-au vățut și urechi nu le-au auțit» (in Cap. II stih. 9 al ceii întâia către Corinteni). Iar somn, dupre Coresie, este păcatul: că dorme păcăt. sul; asemenea și morte este păcatul; pentru această mort este păcătosul, pentru care și se asemenază cu mortul Lazăr, către carele strigă Christos pre deșteptătorul darul său: «Lazăr, scoldă-te din morți și vino afară». Veți și la țicerea: «feste-carele din voi psalm are» (I Cor. XIV, 26) in supînsemnarea de acolo, ce țice Teodori.

țau pul, că acesta este însușirea înțeleptunei hristianului: a se pazi pre sineși neprins de nici o patimă și neprihănit, și a nu izbândi asupra nici unui om.

16. Rescumpărând vremea.

Cu aceste cuvinte nu ne învăța Apostolul pre noi hristianii a fi cu multe fețe și dupre vreme a ne pface, ba; ci acesta ne învăța, fiind-că vremea vieței acesteea nu este a noastră, și fiind-că sîntem streini și nemernici în lumea această, pentru această țice nouă: o hristianilor, nu căutați cinste și slavă în viața această, nici izbândiți asupra celui ce vă păgubește, ci suferiți tot necazul și necinstea cu mulțămire și cu răbdarea vosteră, cumparați vremea, și ori câte cer necredinciosii și păgânii de la voi dați-le, afară numai de credința. Și precum când auțim că un bogat vędend pre tãlhari ca vin asupra lui ca să-l ucidă, dă totă bogăția sa ca să-și scape viața, atunci țicem că omul acela s'a rescumpărat cu bogăția sa; așa și voi hristianii toți, banii vosteri și averile vosteră dați-le necredinciosilor, numai ca să scapați capitalul, adecă ca să rescumparați cu acestea drept slăvitorea vosteră credința. Ca pentru această aiurea poruncește Apostolul ca să plătescă hristianii tôte birurile și dațdiile la cei necredinciosii, numai ca să-și păzescă credința: «Dați tuturor datoriiile, celui cu birul, birul, celui cu dajdia, dajdia» (Rom. XIII, 7)¹⁾.

¹⁾ Veți și țalc. cap. IV al ceii către Colaseni, stih 5, adecă țicerea: «Vremea rescumpărând». Pentru această fericii cu adevărat sînt hristianii, cari cu mulțămii daŭ dările lor la cei necredinciosii, atãt cele ce se țice de cap, cât și cele-l-alte biruri și havalele. De două ori fericii sînt acei hristiani, cari daŭ ori-ce le-ar cere necredinciosii și ne avend chip cad în datorie și plătesc dobândi prea grele, numai și numai ca să-și păzescă drept slăvitorea credința lor; și de trei ori fericii sînt hristianii aceia, cari pre lângă aceea că se lipsesc de tôte avușile, mai suferă încă cu mulțămire beicuri și bătăi și legături și închideri și tôte cele-l-alte rele; carele de către cei de altă credință se pricinuesc lor; aceștia cu adevărat se vor învrednici dupre morte a locui în ceri, în locașii lumninate și prea frumose și au să se bucure în vécul vécului cu o bucurie negrăită; și cum că acesta este adevărată, itată spre mângăierea hristianilor celor ce se tiraniesc și rêu pătimesc, scrii în vécul vedenia acestei ce o a vędut prea cuviosul acela și mai înainte vędătorul dumnezeescul Acachie, cel ce s'a nevoit în schitul Cavoocalvia, care este așa: Cuviosul acesta ôre când rugându-se lui Dumneșă, a venit intru uimire și a vędut ca pre un bărbat minunat care l'a apucat de mână și l'a dus intr'un câmp atât de mare, în cât marginea lui nu se vedea, carele plin de palaturi și de case frumose, deșarte însă de ômeni. Și mira-rându-se cuviosul pentru această a întrebat pre cel ce îl povățuia: pentru ce palaturile acestea sînt deșarte? Iar acela a răspuns țicend: locul acesta și palaturile acestea sînt gățite, ca dupre învierea cea de obște să locuiască într'insele hristianii aceia, cari plătesc Turcilor haraci și alte

vinul veseleşte inima omului» (Psalm. CIII, 15). Şi titlul lui David, Solomon, așa scrie în Pildele sale: «Dați beție (adecă revărsare și bunuri) celor ce sînt întru întristări și vin celor ce sînt în chinuri, ca să uite sărăcia și să nu-și mai aduca aminte de dureri» (Pild. XXXIII, 6). Pentru-că puținul vin topește asprimile și aședarea sufletului cea tristă și pre nourul măhni-ciunei îl gonește. Pentru-acésta și Dumneđeũ mësurateice a făcut trupurile ómenilor, ca să se îndestuleze cu puținele mánčări și beuturi, pentru ca să ne învețe cu-acésta, că nu ne-a făcut pentru viața-acésta, nici ca să mánčăm și să bem nemăsurat, ca vietățile cele necuvintătore, ci ne-a făcut îndemánatici, pentru ca să dobândim ceea-l-altă viață.

Intru carele este desfrinarea. Adecă în multa beutură a vinului urméză stricaciune și pe-ire, fiind-că multul vin nu mánțuește, nici pricinuește sănătate, ci strică și omórá nu numai pre trup ci și pre suflet, și a-césta este desfrinarea¹⁾; saũ desfrinare numește aicea Pavel pre ceea ce se numește de către cei proști nestěmpărare în patimile cele trupești; pentru-că din beție se naște nestěmpărarea și Inverșunarea. Pentru-acésta a đis Mar. Vasilie: «De către cei bețivi se fac schimbările firei, adecă cea femească în bărbătescă, iar intru cea femească cãutând pre cea bărbătescă» (Cuv. I despre postire). Vedí și tálcuirea đicerei: «Nu intru benchetuirii și în beții, nu în curvii și în inverșunări» (Rom. XIII, 13).

19. Ci vė umpleți de Duhul, vorovind între voi în psalmi și în laude și în cãntări duhovnicești, lãudând și cãntând intru inimile vóstre Domnului.

Voești, đice, să te bucuri și să te veseleşti, hristiane? Fugi de a-ți umplea pánțelece de vin, și iubeste a-ți umplea sufletul

patima-acésta și tot pécãtul- tále. la Cap. V, la Is.). Este și beție care se face din multă iubire și din dragostea și darurile lui Dumneđeũ, care pricinuește mai întãit trezire și trupului întregã înțelepciune, despre care đice mirésa ceea ce cãntă: «Máncați, frații mei, și beți și îmbětați-vė, trașilor» (Ant. Cãntăr. V, 2).

²⁾ Pentru-acésta a đis Mar. Vasilie: Beția este maica rěutãței, improvirea faptiei bune: pre cel vitez îl aratã fricos; pre cel întreg înțelept, inverșunat; dreptatea nu o știe, pre înțelepciune o omórá; cá preclm apa este protivnicã focului, așa neměsurarea vinului stinge pre cuvintorime... cei ce se îmbatã așa își perd sufletul, ca cum ar fi împunã de tóte întinãciunile, încã și pre însași deprinderea trupului o strică, nu numai cu covirșirea îndulcirilor, strechiind asupra inverșunãrilor, o-pindu-se și scurgěndu-se, ci pre însași mărimea trupului o face umedósã și curgětore și pre trup topit de puterea cea vietuitóre (Cuv. asupra bețivilor).

de Duh Sfint; acésta însă se face fie, de te vei înveța a cãnta, pentru-cã cei ce cãntã cãntări duhovnicești se umplu de Duh Sfint¹⁾, precum din protivã se umplu de duh demonicesc și necurat acela, cari cãntã cãntece sãtanicesți²⁾. Și sãtuește Apostolul sã cãntãm intru inimile nóstre, una adecã pentru ca sã arate, că nu numai cu gura se cuvine sã cãntãm, ci și cu mintea și cu inima, și alta încã, pentru ca sã ne învețe sã cãntãm cu învelegere și cu luare aminte, pentru-cã cel ce la aminte la cuvintele cele duhovnicești ce se cãntã, singur acela cãntã cu inima sa. Vedí însă iubitele, cá dupre ce a curățit Apostolul sufletul hristianilor de amărăciune și de urgie și de celor-alte patimi despre care a đis mai sus; și dupre ce a făcut pre hristiani îndurãtori și compătimitori către frații lor, atunceea îi cheazăștuește (inděmnã) sã se umple de Duhul Sfint, fiind-cã Duhul Sfint nu vine prost în om, ci umple tóta inima omului; pentru-acésta este trebuința mai întãit a se curăți inima, ceea ce va sã priiměscã Darul cel bogat al Sfintului Duh, și de se va afla Darul acesta al Duhului cu imbeisugare intru noi, atunceva lesnicósã va fi nóuë dobândirea și a celor-l-alte fapte bune.

¹⁾ Așa și prorocul Elisei s'a umplut de Duhul Sfint și a prorocit auzind pre cel ce cãntã: ci așa este scris, și acum iată, ia-mi mie pre cela ce cãntã, de a fost cãnd cãnta cela ce cãntã, și a fost mânia Domnului preste el și a đis: «Acestea đice, Domnul» (a patra a Impěr. Cap. XXXIII, 15); acésta tãluindu-o Teodorit đice: «Leviții întrebuințã duhovnicece dulcea cãntare a lui David; dintru aceștia a poruncit prorocul a se chema unul și acela cãntând, Darul Duhului însemna ceea ce trebuie a se face». Și Chrysostom đice: «De ajuns era curăția prorocului a chema pre Duhul cel Sfint; dar pentru ce đice, dați-mi bărbatul care știe a cãntã? Nu ca duhul sã se veseleşcã prin cãntare, ci ca acela cãntând, mîntea prorocului sã se înofășcã și sã se facã vrednicã de venirea Sfintului Duh. Pentru-acésta pre duhul chemã, ca sã arate, că nu de dulcea cãntãre s'a tras, ci de sufletul cel ce s'a deșteptat de dulcea cãntãre: nu a venit la cela ce cãntã, ci la cela ce audea».

²⁾ Pentru-acésta și toți de obște sfinți Apostoli opresc ca nici un hristian sã cãnte cãntece pãgănești și curvești, nu cum va în loc de a intra Duhul cel Sfint în inima lui, sã intre demonicesc duh și curvesc; cã așa đie în Aședeminturile lor: «Nici în đilele duminice, cele ale veseliiilor, dãm voe vóuë ore ce necinstit, ori a grãi, ori a face, cá đice ore unde Scriptura: «Slujiți Domnului cu frică și vė bucurați lui cu cutremur». Și veselile vóstre cu frică și cu cutremur trebuie a se face, cá hristianul cel necredincios, nici cãntare pãgănecece și slobod a đice, nici cãntece curvești, fiind-cã se va întempla lui prin cãntare a pomeni de numele idollilor cele demonicesți și în locul Sf. Duh sã intre intrinsul numele cel viclean» (Cartea V cap. 10 din Aședeminturi). Iar cum-cã hristianii nu se cuvine a cãnta în organe și din gurã, am spus noi pre larg în cuvintul 2 al Hristoitiei (Vedí și supținsemnarea đicerei: «Intru inimile vóstre Domnului» (Col. III, 16), frumósã fiind și de nevoie.

20. Mulțămind tot-de-una pentru toate, întru numele Domnului nostru Iisus Christos, lui Dumnezeu și Părintelui.

Tot-de-una, ȳice, frații mei, mulțămiiți lui Dumnezeu și Părintelui nu numai când vȳ aflați în repaus și în sănătate și în buna norocire, ci și când vȳ aflați în necaz și în bȳla și în nenorocire. Și nu mulțămiiți numai pentru bunătățile ce le luați, ci și pentru cele intristătoare, și în scurt pentru cele ce nu știți, fiind-că cu toate căte vin nouȳ, ni se face bine dela Dumnezeu, măcar deși nu cunoștem noi cum și cu ce chip ni se face bine. Se cuvine însă să mulțămim lui Dumnezeu și Părintele. Se cuvine însă să mulțămim lui Dumnezeu, adecă numind numele cel dulce lui, dar întru numele Domnului, adecă numind numele cel dulce și cu lucrul și cu numele al Domnului Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu, împreună luând și pre Iisus, carele mijlocitor fiind și al tuturor bunătăților celor ce luăm și al însăși mulțămirei ce aducem lui Dumnezeu și Părintelui¹⁾.

21. Supuindu-vȳ unul altuia întru frica lui Dumnezeu.

Iată și aicea rânduește Apostolul dragostea, pentru-că din dragoste se naște și a avea noi supunere unul către altul nu pentru vre un lucru lumesc și sfirșit omenesc, ci pentru frica lui Dumnezeu, căci cei ce pentru Dumnezeu și pentru frica lui Dumnezeu se supun unul altuia, aceia nici o dată se vor sminti, nici se vor osebi între dinșii, avȳnd o puternică legătură ca a-cȳsta ce li ține, adecă pre dragostea cea duple Dumnezeu: «Că pace multă este, ȳice, celor ce iubesc numele tȳu și nu este întru dinșii smintȳla» (Psalm. CXVIII).

22. Femeile să se supune bărbaților sȳi, ca Domnului.

Nu prost și cum s'ar fi întemplat pȳrtă grija Marele Pavel pentru nuntă și pentru hristianii cei căsătoriiți, fiind-că și Dumnezeu dintru început pentru nuntă cu covirșire a purtat grija; pentru-că cu Adam cel întâiu zidit a unit pre sora lui, ori mai bine a ȳice pre Eva, nȳca și trupul lui; iar duple ce s'a înmulțit neamul ȳmenilor a intins nunta și la ȳmenii cei ce erau mai depărtați duple neam și nu a lăsat a fi strimptorită dragostea cea trupȳscă numai până la singure rudeniile, ci și totȳ viața ȳmenii.

¹⁾ Pentru acȳsta și dumnezeescul Chrisostom obicinuia tot-de-una a ȳice la toate căte li venea, acest grațiu vrednic de pomenire: „Slavȳ lui Dumnezeu pentru toate” (Epist. XI către Olimpiada). Și Mar. Grigorie al Tirului urmȳnd dumnezeescului Chrisostom, însăși acȳsta o ȳicea.

²⁾ Pentru acȳsta și dumnezeștii Părinți, cei ce se numesc deșteptȳi, a legiuit a se ruga ucenicii lor căt și mireni și a ȳice acȳstȳ scurtȳ rugăciune și care se numește monologhison (adecă de singure cuvinte), une ori adecă cu gura și mai multȳ vreme cu mintea și cu inima adecă: „Dȳmne Iisuse Christȳse, Fiule a lui Dumnezeu, miluește-mȳ”.

lor prin nuntă și prin căsătorie se întarește. Pentru acestea dar toate pȳrtă grija aicea Apostolul, adecă pentru căsătoriile hristianilor, și ȳice, că femeile să se supune bărbaților lor, căci, când bărbații cu femeile lor au unire și dragoste între dȳnsi, negreșit și fiii lor se hrȳnesc bine și cu frica lui Dumnezeu și robii (servitorii) și rȳbele (servitȳrele) petrec cu bună rândualȳ și toate lucrurile casei și ale familiei se bine norocesc; ci și megieșii (vecinii) și prietenii lor au parte cu dȳnsii. Dar pentru ce Pavel a ȳis aicea că femeile să se supune bărbaților lor, ca cum s'ar supune Domnului, de vreme ce Domnul a ȳis: «De vine cine-va către mine și nu va urȳ pre Tatal sȳu și pre maica sa și femeia și copiii... nu pȳte fi al meu ucenic» (Luca XIV, 26). Și dacȳ femeile se cuvine a se supune bărbaților lor ca Domnului, cum ȳice Domnul să se despartȳ femeile de bărbații lor pentru Domnul? Rȳspundem la acȳsta că acest «ca», ce li ȳice aicea Pavel, nu aratȳ tot-de-una și negreșit asemȳnare de cineș și ne-schimbatȳ potrivire, decȳt ȳice să se supune femeile bărbaților lor, fiind-că cunosce că cu supunerea acȳsta slujesc și să supun Domnului, fiind-că deși nu se supun femeile mai înainte pentru bărbații lor, dar măcar pentru Domnul trebuie a se supune lor; căci dacȳ cela ce stȳ împotriva stȳpȳnitorilor celor din afarȳ stȳ împotriva a inșei pȳuncei Domnului celui ce a rânduit pre stȳpȳnitorii cei din afarȳ, precum ȳice acȳstași Pavel (Rom. XIII 2), cu mult mai virtos stȳ împotriva pȳuncei lui Dumnezeu. muerea aceea ce nu se supune bărbatului; în cȳt împotriva și femeia ceea ce se supune bărbatului sȳu, însuși Domnul se supune, care a rânduit nunta.

23. Cȳ bărbatul este cap al femeii, precum și Christos este cap al bisericei, și acesta este mȳntuitorul trupului

Dela omenēștile siloghismuri întarește aicea Apostolul cum că se cuvine femeile a se supune bărbaților lor și pune pȳcinȳ și prilej al iubirei bărbaților cu femeile lor acȳsta, adecă cum că bărbatul are rândualȳ de stȳpȳnitor și purtȳtor de grija al femeii; cȳ cap al femeii, dice, este bărbatul și mȳntuitor al ei, iar femeia are rândualȳ de supus către bărbatul sȳu; cȳ trup este ea, carele se supune capului; precum și Christos fiind-că este cap al bisericei pȳrtȳ de grija pentru dȳnsa și o mȳntuește, așȳ dar și bărbatul este cap și mȳntuitor al trupului adecă al femeii sale; drept aceea cum să nu fie dator și trupul (adecă femeia) a se supune capului sȳu (adecă bărbatului sȳu); carele cap pȳrtȳ grija și o mȳntuește.

24. Ci precum bisericȳ se supune lui Christos, așȳ și femeile bărbaților sȳi întru toate.

Din aceste cuvinte mai curat înțelegem ceea ce a spus mai sus Apostolul, adică femeile să se supune bărbaților lor, ca Domnului; că de vreme ce femeile sînt datore a se supune bărbaților, precum și biserica se supune lui Christos, biserica însă cuprinde și femeile, apoi femeia este datore a se supune bărbațului precum și lui Christos. Pentru ce poruncește Apostolul batutul precum și lui Christos. Pentru ce îndemna pre ele la ne-cuvine a se supune lor când bărbații le îndemna pre ele la ne-cuvine? Să nu fie! Pentru-că Pavel aceea nu vorbește pentru credință? Să nu fie! Pentru-că Pavel aceea nu vorbește pentru bărbați necredincioși și păgâni, ci despre hristiani și credincioși, către cari și scria¹⁾.

25. Bărbați, iubiți pre femeile voștre, precum și Christos a iubit biserica și pre sineși s'a dat pentru dînsa.

Vădu-at, hristiane, cum a îndemnat Pavel pre femeie și o a silit să se supune bărbatului său, cu aceeași măsură și rănduială cu care se supune și biserica lui Christos? Ascultă însă iarăși și cum îndemna aceea și silește pre bărbat să iubească și cum îndemna dînsa ca un domn și pre femeie să și a nu se purta către dînsa ca un domn și stăpînitor. Iubiți, dice, bărbaților, pre femeile voștre. Cu ce măsură? Cu aceea adică, ce și Christos a iubit pre biserica, și purtați grijă pentru femeile voștre precum și Christos purta grijă de biserica. Și de ai cere trebuință să pătimiți ce-va sau să muriți pentru femeile voștre, să nu vă apărați, pentru-că voi de veți pătimi acesta și de veți suferi moarte, pentru femeile voștre, care vă iubesc și păzesc cinstea și întreaga înțelepciune, o faceți acesta; iar Christos a suferit și moarte de cruce pentru biserica, care mai înainte era precurvă, cinstea pre Iehoi și iubea pre demoni și păcatele, iar pre Christos îl ura, și precum Christos a tras la dragostea sa pre biserica ceea ce își întorcea fata de către el, nu cu ocări și cu îngroziri, așa și voi bărbații de veți vedea pre femeile voștre că se întorc de către voi și vă urăsc, siliți-vă a le trage spre dragostea voastră, cu multa dragoste și purtare de grijă, și de ați pătimi vre un rău pentru femeile voștre, să nu le ocăriți, că pătimiți pentru dînsese; căci și Christos nu a ocărit biserica, că pentru dînsa a pățimit atâtea patimi și moarte de cruce.

¹⁾ Însemnăm aceea, că femeile nu se supune a se supune bărbaților lor nu numai când ei le îndemna spre necredință, ci și când le îndemna să facă vre o faptă și lucrare afară de fire și afară de poruncile lui Christos, că întru aceste fără-de-legi și fapte afară de fire trebuie a se împotrivi bărbaților lor și mai de cum să-î asculte. Pentru-că de-î vor asculta și vor păcătui, se vor munci și ele împreună cu bărbații lor. Vezi și supținsemnarea dicereși: „Femeilor, supuneți-vă bărbaților voștri, precum se cuvine întru Domnul” (Col. III. 18).

26. Ca pre ea să o sfințescă, curățindu-o cu bața apei în cuvînt.

Christos, dice, nu s'a îngrețaluit de biserica, care mai înainte era precurvă și necurată și slută; și tu bărbatul asemenea nu te îngrețalui de femeia ta, măcar de ar fi smerită și prea grozavă; iar cum că și biserica era grozavă, ascultă ce a spus pentru dînsa mai sus Pavel: «Că erați ore când întunerec» (Efes. V, 8). Și ce este mai negru și mai slăt decât întunerecul? Pentru acesta și în Cântarea Cântărilor această biserica pentru grozăvia ei cea de mai înainte dicea: «Negra sînt eu» (Cap. I, 4). Biserica mai înainte era robă răutății adică diavolului, și ce este decât răutatea și decât diavolul mai necurat? Biserica mai înainte era neșpusă și fără de minte și hulitoare, și ce alta este mai fără de minte decât patimile aceste? Cu toate acestea Christos pentru biserica aceasta atât de grozavă și fără de minte, necurată, s'a dat pre sineși morții și o a curățit pre ea cu scaldătura apei, adică cu sfințitul botzei și cu cuvîntul. Cu care? Adecă cu numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, întru carele ne botezăm.

27. Că însuși să o pue pre ea înaintea sa slăvită pre biserica.

Christos s'a dat pre sine, dice, pentru biserica pentru ca să o înfățișeze pre ea luiși nu simplu curată, ci slăvită și strălucită. Deci precum Christos s'a făcut pricinuitor bisericii de toate bunătățile, așa și tu, bărbate, fă-te femeii tale pricinuitor de tot binele; și precum Christos a purtat grijă pentru sufletul frumșetă a bisericii, așa și tu bărbate să nu te îngrijești cum să fie femeia ta frumșă la trup, ci cum să fie frumșă cu sufletul. Și cu lesnire o vei face frumșă pre femeia ta la suflet, de vei îndrepta moralurile ei, de o vei învăța să păzescă poruncile Domnului, de o vei deprinde a se împodobi cu fapte bune și nu cu haine frumoase și cu podobe zădarnice și de o vei înfățișa pre ea strălucită și slăvită cu sufletul, atât înaintea ta, cât și înaintea lui Dumnezeu.

Ne avînd întinacțiune sau sbărcitură sau ce-va din cele ca acestea, ci ca să fie sfință și neprihanită.

Cu aceste cuvinte arată Apostolul patimile sufletului, căci întinacțiunii, cu adevărat, și spurcăciunii sînt patimile cele noi și de ertat, care le câștigă sufletul (care cu lesnire le pôte spela cine-va), pentru-că pricinuesc sufletului slutenie și netrebniecesc frumuseța lui. Iar zbărciturile obrazului sînt patimile, cele ce se învechesc în suflet, precum sbărciturile obrazului se pricinuesc din vechime și din bătrânețe; iar aceste patimi fac pre

cuns de minte este a lăsa omul pre născătorii săi acei ce l-au născut și au ostenit a-l crește și a-l hrăni și l-a făcut bine dându-i estimea, și iară, cu voea a înșiși născătorilor săi, merge și se lipește cu o femeie, pre care nici o dată n'a văduț și nici un bine l'a făcut când-va. Cu adevărat mare taină este această; se ia însă și se înțelege de către mine Pavel: «Intru Christos și intru biserică», fiind-că acesta s'a țin de către Adam și de Moisi în chip prorocesc pentru Christos; căci și Christos și de Moisi în chip prorocesc pentru Christos; și cu compogorirea în omenire și a venit la mirăsa, la biserică cea din neamuri, care nici odinioară a cunoscut pre Dumnezeu. Și s'a făcut cu dinsa un duh prin botez; fiind-că: «Cela ce se lipește de Domnul un duh este», după aceștia Pavel (I Cor. VI. 16) ¹. Deci cum prihănesc unii nunta, că ar fi rea, de vreme ce Pavel o a adus pre ea spre pilda tainei ceii după Christos și de vreme ce o numește taină? Cu adevărat răii aceștia rău si fără-de-lege o prihănesc ².

33. Inșă și voi unul înște-carele să-și iubească pre femeia sa, ca pre sineși.

Inșă, țince, măcar deși aligoricește și duhovnicește am înțeles eu prorocțiile cuvinte cele de mai sus ale lui Adam și ale lui Moisi la Christos și la biserică, dar inșă după slovă s'a țin și pentru bărbat și femeie, și alegoria această duliovnică nu surpă pre înțelegerea cea după slovă și pre legătura cea trupescă ce se cuvine să o aibă bărbatul cu legiuita sa femeie, căci înște-carele bărbat dator este a iubi și a ocroti pre femeia sa, precum se iubește și se ocrotește pre sineși. Și să nu 'mi țină tu bărbate că femeia mea are cutare și cutare metehna și pentru aceasta nu o vreau; pentru-că precum tu când ai vre o metehna la trupul tău, adevă când mâna ta este clintă sau piciorul schiop, sau ochiul încrușișat, sau tot trupul tău are vre o vătămare, nu tai dela trupul tău mădularul acela, ci mai ales și mai mult porți grijă ca să-l vindecă, cu un chip ca acesta și femeia ta de are vre o metehna și vătămare, nu se cuvine să o despărți pentru aceasta, ci mai ales să te silești pentru ca să o vindecă ³.

¹ Pentru această scrie și M. Macarie ținend „Induplecă-te, frate, lui Dumnezeu celui ce te povățuește; împărtășescă-se sufletul tău cu Dumnezeu precum se împărtășește mirăsa cu mirele său; că taina această mare este, țince, iar eu țin de Christos și de sufletul cel fără de prihană” (Vor. XXXVIII a sutei 5).

² Unii ca aceștia au stăut Maniheii și Satornii și Efstafianii și vești la supținsemnarea ținerei: „Carii opresc a se căsători” (I Timot. IV. 3); pentru această și sinodul cel din Gangra îi anatematisește prin Canonul I.

³ Despre pricina că nu se cuvine bărbații a se despărți de femeile

Iar femeia ca să se tîmă de bărbat.

De vreme ce isotimia (adeacă cinstea cea de o potrivă) intru rôte a bărbatului cu femeia, pricinuește nestatornicie în societatea lor și în casele lor, pentru această Pavel aicea țince, cum că femeia se cuvine a avea frică de bărbatul său, ca prin frică această să se afe în societatea lor, o începătorie și stăpânire, și cap numai bărbatul, nu și femeia; ci femeia să aibă frică de bărbat, nu frică ca de rob, ca o slujnică, ci o frică cuvinițoasă celor slobode, care nu este alta, fără numai o covrșitoare evlavie și sfulă și rușine, care trebuie să o aibă de către bărbatul său; de vreme ce din frică cea de acest-fel și din evlavie și din rușine mai mult se va întări dragostea între bărbat și între femeie, și fără diandărăptele (vice versa): din dragostea cea de acest-fel se va întări temerea cea ca această și cucernicia: căci femeia va iubi cu adevărat pre bărbatul său ca pre un mădular al trupului ei și se va teme de el și îl va cinsti ca pre capul său, fiind-că și Dumnezeu așa a poruncit Evei la începutul lumii, să aibă evlavie și temere de Adam bărbatul ei, ținend: «Către bărbatul tău întorcerea ta, și el te va stăpâni pre tine» (Fac. III, 16). Ci pôte ar țince vre un bărbat: apol ce să fac eu, că femeia mea nu se teme de mine, nici se rușinează? Căruia, îi răspundem: tu bărbate iubește-ți femeia și fă datoria ta cu multă dragoste, până în sfirșit o vei pleca pre femeia ta, și să te iubească; și tu femeie deși nu te iubește bărbatul cum se cuvine, tu inșă fă-ți datoria ta, teme-te și rușinează-te de bărbatul tău, și cu rușinea ta și cu evlavia îl vei indupleca pre bărbatul tău până în sfirșit a te iubi. Vedi inșă, o cetitoriule, că Apostolul cu multe cuvinte a întins și a dovedit, că bărbatul se cuvine a iubi pre femeia sa, iar cu un singur cuvint a arătat că femeia se cuvine a se teme de bărbatul său, fără a intinde multe cuvinte pentru ca să arate că întru cei căsătorii mai mult se cuvine a domni dragostea decât frică; măcar că femeia, precum am țin, este datore a se teme de bărbatul său, ca să fie unit cu dragostea, și nu cu frică, ca să o facă să se tîmă de el și să tremure, căci din frică cea de acest-fel nu se naște dragoste și unire, ci mai ales ură și prigonire. Nici femeia să se scole asupra bărbatului și să cee a fi întăta; căci deși femeia este un trup cu bărbatul și are și ea asupra copiilor celor ce se nasc dintr'înșă o stăpânire întocmai cu bărbatul după acesta; inșă este a două

lor, vești supținsemnarea cea pre larg a canonului 48 apostolesc, în canonicul nostru cel din nou tipărit.

stăpânire, iar cea întâiu și mai mare începătorie și stăpânire o are bărbatul¹⁾.

CAP. VI.

1. Fiți supuinđu-vă ascultați de născătorii voștri intru Domnul.

Precum un meșter, ce caută să facă o statuă omenescă, mai întâiu face capul, apoi grumazul și umerii și mâinile și în sfârșit alcătuiește picioarele; cu un chip ca acesta face și arhitectonul bisericeii lui Dumnezeu, și mai întâiu a dīs despre bărbat: carele este capul, și întâia începătorie a societăței, iar al doilea a dīs despre femeie, care este a două începătorie a aceeași societăți; iar acum dīce aicea și despre fiii, carii sint a treia începătorie, ca unii ce și ei stăpănesc pre robii; și dūpre acestea va dīce și pentru robii, care au rānduială de fecior în casă, pentru-că stăpānitor al femeii este singur bărbatul, iar a copiilor stăpānire este bărbatul împreună și femeea ca mamă; iar a robilor stăpānire sint și copii ca moștenitori²⁾. Deci porun-

¹⁾ Pentru acesta a dīs dumnezeescul Chrisostom: „De vom ocārmui așa casele noastre și către epistasia bisericeii vom fi iscusii, că și casa este o biserică mică, așa este cu puțință bărbatilor și femeilor bunii făcându-se pre tōte a le intrece. Gāndește pre Avraam și pre Sarra și pre Isaac și pre casnicii lor cei trei sute opt-spre-zece: că tōtă casa împreună e alcătuită, cum tōtă era plină de evlavie; aceea și apostolēscā poruncă o plinea și de bărbat se teme, că ascultă-o pre ea dīcēnd: „Nu mi s'a făcut mie încă până acum și Domnul meu este bătrān” (Fac. XVIII, 12). Și el pre dīnsa așa o iubea în cât tōte ce porunca se indupleca, și copilul îmbunătățit fiind și casnicii lui minunați... așa dar și aicea când bărbatul și femeea și copiii și casnicii vor fi de aceleși îngrijindu-se, multă va fi iconomia casei, multă purtare de grijă dar vom face și de femei și de copii și de robii, știind că începătoria noastră asupra lor va fi lesnicioasă și că certările le vom avea blānde și vom dīce: „Iată eu și pruncii cari mi i-a dat Dumnezeu” (Is. VIII, 18; Vor. XX către Efeseni).

²⁾ Pentru acesta prea potrivit a dīs marele și prea înțeleptul Chrisostom, cum că tōtă casa, sau a celui bogat sau a celui sărac, este o intręgă cetate și se află într'īnsa stăpānitori osebii, precum se află și intru o cetate: sau mai bine a dīce: în fiește-care casă se află un împērat și are boeri supuși lui, că așa dīce anume: „Cetate este casa fiește-cāruia: stăpānitor este fiește-carele al casei sale, și cum că acest-fel este casa celor bogați, arātat este, unde sint și țerinii și moșii și epitropii și boeri asupra altor boeri; eu însă și casa celor săraci o dīc a fi cetate, că și intru aceea sint stăpāni adevăți stăpānește bărbatul pre femeie, femeea pre casnicii, casnicii pre femeilor lor și femeile iarăși și bărbatii pre copii. Ore nu ți se parē ție a fi ca un bărbat când are pre atāția stăpānitori supuși lui-și și că i se potrivește lui a fi mai iconomicesc și mai politic decât toți”. (Vor. XXII la cea către Efes.). Și atuncea mai ales se face casa fiește-cāruia hristian o biserică și o ce-

cește Pavel fililor, a se supune și a asculta de născătorii lor, ci intru Domnul, adevăți când poruncile născătorilor vor fi dūpre Domnul, va să dīcă potrivite cu poruncile și cu legea Domnului, căci de vor indemna născătorii pre fiii lor spre păgā-

tate, când nu se despart născătorii de fii și tiii de născători, ci și mai înainte de nuntă și dūpre nuntă toți împreună locuiesc și născătorii și fiii și nurorile și nepoții și robii și slugile, adevăți se cuprind împreună intru una și aceeași curte casele lor, și când toți au o punță de obște, împreună mănāncă și împreună beați toți la una și aceeași masă și tōte le au spre obștească viețuire. Un obicei al acesta laudat aflăm că avea în vrenile vechii patriarhului Avraam, chinovicēscā viață viețuind cu toți cei trei sute opt-spre-zece casnici ai lui; și patriarhul Iacov cu fiii lui cei doi-spre-zece și cu fiicele și cu robii lui. Și dreptul Iov și alți mulți. Un obicei al acesta blagoslovit al și până în ziua de astăzi în părțile răsāritului nu numai mulți hristiani, ci și mulți agareni, carii se numesc Ghioruchi și au viață păstōrească locuind prin corturi, dūpre urmarea vechilor și stāmpilor patriarhilor aceluia, despre carii am dīs. Acesti sint și blagoslovit obiceiul se cuvine a-l urma și hristianii cei ce se află în părțile noastre. Și nici născătorii a se despart de fiii lor, când se căsătorește, nici fiii de născătorii lor, dūpre ce se căsătorește și a se muta intru alte case, ci să rămāe împreună locuind și împreună mănāncă și împreună bēnd. Că trei bunătăți mari se pricinuesc din împreună locuirea lor: a) pentru-că din împreună locuirea acesta se pricinuesc mai multă unire sufletelor lor, dragoste mai mare, creștere a obșteascăi sfat despre cele ce trebuie a se face pentru viață; bucurie, rușinare, curceniție, ascultare la orī care alt bine sufletesc. b) Pentru-că se pricinuesc din împreună locuirea acesta și ajutor mare în trebuințele vieței, pentru-că ceea ce nu are unul, o aduce altul și așa toți se indulcesc din bunătățile fiește-cāruia. Și fiește-carele se indulcesc de lucrările tuturor, și fiește-carele iarăși are și ceea ce are și cel-lalt și toți au lucrările tuturor; iar c) și în sfârșit, pentru-că cheltuește se face mai puțin, când și născătorii împreună locuiesc cu fiii lor cei căsătorii și mănāncă la o masă, decât când sint despărții și mănāncă la multe mese. Pentru acesta și dumnezeescul Chrisostom tălcuind dīceren acesta a apostolēscii Fapțe, când hristianii cei ce au fost creșt în începutul Evangheliei aveau toți tōte de obște și nici unul era sărac (Fapt. IV), acesta dīc tălcuind-o, foarte audă casele acelea ale hristianilor intru care împreună locuiesc cu născătorii și fiii și nurorile și robii împreună și tōte le au de obște. Și doveđește că cheltueșile unora ca acestora sint mult mai puțin decât ale celorla ce locuiesc deosebi, dīcēnd așa: „Iar ca să arāt că deosebirea aceasta pricinuesc mai multă cheltuială și este făcătoare de sărăcie, fie o casă în care să fie dēce copii și femeea și adună venituri. Spune-mi dar mie arēzā lānă, iar bărbatul din afurā adună venituri. Spune-mi dar mie cheltuială împreună hrānindu-se și o casă avēnd, ore mai mult ar cheltui decât dacă s'ar osebi”. Arātat e că despărțindu-se, că de ar urma a se despărți cei dēce copii, ar fi trebuință și de dēce case și de dēce mese și de dēce slugi și de cele-lalte venituri asemenea. Și ce ar fi unde se află dēce mulțime de robii? Aicea nu pentru acesta toți au o masă, ca să nu se facă multă cheltuială? Că osebirea pururea face scādere, iar unirea și conglāmătura, face adāogire; așa viețuiesc acum cei ce se află în monastiri, sūirea, face adāogire; așa viețuiesc acum cei ce se află de fōme? Și cine precum credincioșii cei de atuncea: cine dar a murit de fōme? Și cine

năitate și necredință, să ar voi a-și face pre fiica lor curvă, să a înveța pre fiil lor vre un meșteșug mârșav, precum este al accoritorilor (pre caril cei vechi li numesc cimpoesh) și al jucăreilor și al pezevenchilor și al celor-l-alți ômeni de têtre, să vrê o alta rēutate să-i învețe, atuncea poruncile unor născătoril ca acestia, nu sint duple voea și porunca Domnului; pentru această nici fiil nu se cuvine a se supune unor porunci ca acestora, ci a-și aduce aminte de cuvintul Domnulul ce dice: «Cela ce iubește pre tatăl sēu, său pre maica sa (maul mult decăt pre mine), nu este vrednic de mine» (Matei X, 37).

Că această este drept.

2. Cînstește pre tatăl tēu și pre maica ta (Ex. XX, 12), care este întâia poruncă intru făgăduința.

Drept dice, este a se supune fiil, născătorilor și a-i cinsti, căci și legea firēscă o voește această și legea cea scrisă această o poruncēște, dar cum dice Pavel cum că diceră, cînstește pre tatăl tēu și pre maica ta, este întâia poruncă? Că întâia poruncă din cele de ce este această: «Eū sint Domnul Dumneșul tēu, nu vor fi tē dumneșul al tēi afară de mine» (Ex. XX, 2). Și duple rânduiala ce Domnul a dīs poruncile in Evanghelie, mai întâiu a pus această, să nu uciți, și această să nu preacurvești și apoi a pus această: «Cînstește pre tatăl tēu și pre maica ta» (Mat. XIX, 18; Marcu X, 19; Luca XVIII, 20). Deci la

nu se hrănește cu multă indestulare (Vor. XI, la Fapte). Și cu adevărat, o și câtă mare bună norocire se află intru o casă și familie de hristiani ca această! Să vești dimineța pre utal poruncind fiilor lui cei căsătorii să mîrgă unul la un meșteșug (său trébă) și altul la altul; asemenea și pre maica poruncind fiicelor celor măritate ale ei, una să lucreze lână și alta să lucreze humbac; și sera să-i vești că se adună împreună toți aducēnd unul un fel de mancare și altul altul; și așa se șadă la o masă de obște, toți să mănânce și să bea cu bună rânduială, spre slava lui Dumneșul, mai sus ședēnd născătorii; cu adevărat, iarăș dic că obștesca bucurie și mîngăiere se află tot-de-una intru o familie ca această și mahnire nu se pōte afla cînd-va in casa aceea. Pentru această și dumneșescul Chrisostom făgăduiește, că de-i va da Dumneșul viață să facă tote casele hristianilor chinovie, pentru multe bunătăți ce se pînuesc din viața cea chinovicēscă și dimpreună locuire: «Dar însă, de vom merge înainte, cred lui Dumneșul că și această va fi, numai ascultați-mē pre mine și duple rânduială vom isprăvi lucrurile; ci de va da Dumneșul viață, cred că curând vom începe dela voi această petrecere» (Tij). Din protivă însă, neomenie și intristare și mare sēlbătăcire de hiară este a vedea cine-va cu adevărat, a se despărți născătorii de fi și fiil de născătorii, duple ce se căsătoresc; și fiil să locuiască in ca e strălucite și mari, și să mănânce și să bea, mese cu multe și mari chel-tuelli și să bea cu totă imbelșugarea; iar născătorii lor să locuiască in case prea vechi și in ôre-care ruini, săraci fiind și lipsiți și a nu avea nici pânea cea de tôte zilele.

această rēspundem, cum că Pavel nu o a dīs această poruncă prost întâia, și a adaus «intru făgăduințe»; pentru-că nici porunca cea întâia dintru cele de ce, nici alta vre una, au făgăduința și plată dela Dumneșul; fiind-că nici unea din cele de ce a făgăduit Dumneșul să dea plăți de bunătăți celor ce le păzesc; ci la această numai a făgăduit să dea acestea: «Ca să albi, dice, zile multe pre pămēntul cel bun, pre care Dumneșul li dă ție» (Ex. XX, 12), precum Pavel mai jos o dice această, și las a dice că duple dumneșescul Chrisostom și sfințitul Teofilact poruncile cele mai înainte de această duple rânduiala ce Domnul le-a dīs, adecă: «Să nu uciți și să nu prea curvești», nu au făgăduințe și plăți, ci sint numai opriri de rele și nu lucrări de bunătăți, și nici o plată datorește aceluia ce se depărtēză de rēu și nu face vre un bine; iar porunca această, fiind-că cuprinde lucrare de lucru bun, pentru această și întâia această a priimit făgăduința. Insa minunată este și rânduiala poruncilor; că de vreme ce Moisi, iarăș mai ales Dumneșul mai întâiu a depărtat pre ômeni dela faptele cele rele cu cele-l-alte porniri și vrēnd a-i băga intru lucrarea celor bune, mai întâiu pre această poruncă o a rânduie, adecă pre cînstea născătorilor cea dela fi; că de vreme ce născătorii sint duple Dumneșul cei mai întâi făcători de bine ômenilor, fiind-că sint pînuiitori lor de viață și de estime¹⁾;—pentru această duple dreptate și născătorii se cuvine mai întâiu a se indulci dela fiil lor de roduri, adecă să dobândēscă acestea cinci dela fiil lor: supunere cu ascultare, cînste, dragoste, mulțămire și răbdare la metehnele lor, in vremea bētrăneței și a slăbiciunei, precum este scris la Sirah: «Fi-lule sprijinește intru bētrănețe pre tatăl tēu, măcar de lipsește priceperea, albi concunoștința și să nu-l necinstești intru tōtă țaria ta» (Cap. III, 12).

3. Ca să se facă ție bine, și vei fi ani mulți pre pămēnt²⁾ (Ex. XX, 12).

Singure cuvintele acestea puține le-a dīs Pavel, pentru supunerea fiilor către născătorii lor și nu a dīs mai multe, fiind-că fiil nu pot a le încăpea acestea, pentru pîcina lor. Inca și duple alt chip puține a dīs despre ascultarea fiilor Apostolul,

¹⁾ Pentru această, duple Filon Iudeul, dumneșul casnic numeă Elinii pre născătorii; pentru această și frații dumneșeilor acestora adecă al născătorilor, duple tragere (său pildă) se numesc dumneșescii, unchi adecă.

²⁾ Insemnēză, că duple Teodorit, Pavel cu aceste cuvinte a arătat, cum că cele de prisos ale legēi (precum a fost partea acestee săvîrșitoare, care rânduia despre jertfe, și altele) duple venirea puitorului de lege a încetat; iar cele firești mai înainte dīse (precum a fost cele de ce porunci) și duple Testamentul Nou stăpānesc.

nătate și necredință, sau ar voi a-și face pre fiica lor curvă, sau a învăța pre fiul lor vre un meșteșug mășav, precum este al actorilor (pre carii cei vechi li numesc cimpoesi) și al jucărilor și al pezevenchilor și al celor-l-alți omeni de tétre, sau vre o alta réutate să-i învețe, atunceă poruncile unor născători ca aceștia, nu sint dupre voea și porunca Domnului; pentru această nici fiul nu se curvine a se supune unor porunci ca acestora, ci a-și aduce aminte de cuvîntul Domnului ce ăice: «Cela ce iubește pre tatăl său, sau pre maica sa (mai mult decăt pre mine), nu este vrednic de mine» (Matei X, 37).

Că această este drept.

2. Cinștește pre tatăl tîu și pre maica ta (Ex. XX, 12), care este întăia poruncă intru făgăduința.

Drept ăice, este a se supune fiilor, născătoriilor și a-l cinsti, căci și legea firăcă o voește această și legea cea scrisă această o poruncește, dar cum ăice Pavel cum că ăicerea, cinștește pre tatăl tîu și pre maica ta, este întăia poruncă? Că întăia poruncă din cele dece este această: «Eū sint Domnul Dumneđeul tîu, nu vor fi ție dumneđei ai tîi afară de mine» (Ex. XX, 2). Și dupre rânduiala ce Domnul a ăis poruncile in Evanghelie, mai întăiu a pus această, să nu uciđi, și această să nu preacurvești și apoi a pus această: «Cinștește pre tatăl tîu și pre maica ta» (Mat. XIX, 18; Marcu X, 19; Luca XVIII, 20). Deci la

nu se hrănește cu multă indestulare (Vor. XI, la Fapte). Și cu adevărat, o și câtă mare bună noroăire se află intru o casă și familie de hristiani ca acesta! Să veđi diminea pre tatăl poruncind fiilor lui cei căsătoriți să mîrgă unul la un meșteșug (sau trébă) și altul la altul; asemenea și pre maica poruncind fiicelor celor măritate ale ei, una să lucreze lână și alta să lucreze bumbac; și sera să-i veđi că se adună împreună toți aducēnd unul un fel de mănăcare și altul, altul; și așa se ăudă la o masă de obște, toți să mănănce și să bea cu bună rânduială, spre slava lui Dumneđu. mai sus ședēnd născători; cu adevărat, iarăș ăic că obștesc bucurie și mănăgăre se află tot-de-una intru o familie ca această și mahnire nu se pōte afla cāng-va in casa aceea. Pentru această și dumneđeescul Chrisostom făgădueste, că de-i va da Dumneđu viață să facă tote casele hristianilor chinovie, pentru multele bunătăți ce se pricinușe din viața cea chinoviească și dimpreună locuire: «Dar însă, de vom merge înainte, cred lui Dumneđu că și această va fi, numai ascultă-mē pre mine și dupre rânduială vom isprăvi lucrurile; ci de va da Dumneđu viață, cred că curānd vom incepe dela voi această petrecere» (Tij). Din protivă însă, neomenie și intristare și mare sēlbătăcire de hiară este a vedea cine-va cu adevărat, a se despărți născători de fi și fiil de născători, dupre ce se căsătoreșc; și fiil să locuiască in ca e strălucite și mari, și să mănănce și să bea, mese cu multe și mari cheltueli și să bea cu totă imbelșugărea; iar născători lor să locuiască in case prea vechi și in ore-care ruini, săraci fiind și lipsiți și a nu avea nici pānea cea de tōte ăilele

acesta rēspundem, cum că Pavel nu o a ăis această poruncă prost întăia, și a adaus «Intru făgăduințe»; pentru-că nici porunca cea întăia dintru cele dece, nici alta vre una, au făgăduință și plată dela Dumneđu; fiind-că nici uneea din cele dece a făgăduit Dumneđu să dea plăi de bunătăți celor ce le păzesc; ci la această numai a făgăduit să dea acestea: «Ca să aibi, ăice, ăile multe pre pāmēntul cel bun, pre care Dumneđu li dá ție» Ex. XX, 12), precum Pavel mai jos o ăice această, și las a ăice că dupre dumneđeescul Chrisostom și sfințitul Teofilact poruncile cele mai înainte de această dupre rânduiala ce Domnul le-a ăis, adecă: «Să nu uciđi și să nu prea curvești», nu au făgăduințe și plăi, ci sint numai opriri de rele și nu lucrări de bunătăți, și nici o plată datorește acelua ce se departēză de rēu și nu face vre un bine; iar porunca această, fiind-că cuprinde lucrare de lucru bun, pentru această și întăia această a priimit făgăduința. Insa minunată este și rânduiala poruncilor; că de vreme ce Moisi, iară mai ales Dumneđu mai întăiu a departat pre omeni dela faptele cele rele cu cele-l-alte porniri și vrēnd a-i băga intru lucrarea celor bune, mai întăiu pre această poruncă o a rānduit, adecă pre cinstea născătoriilor cea dela fi; că de vreme ce născători sint dupre Dumneđu cei mai întăi făcători de bine omenilor, fiind-că sint pricinuitori lor de viață și de estime¹⁾;—pentru această dupre dreptate și născători se curvine mai întăiu a se indulci dela fiil lor de roduri, adecă să dobāndēscă acestea cinci dela fiil lor: supunere cu ascultare, cinste, dragoste, mulțămire și răbdare la metehnele lor, in vremea bētrāneței și a slābiciunei, precum este scris la Sirah: «Fiule sprijinește intru bētrāneța pre tatăl tîu, măcar de lipsește priceperea, aibi concunoștință și să nu-l necinstești intru tōtă taria ta» (Cap. III, 12).

3. Ca să se facă ție bine, și vei fi ani mulți pre pāmēnt²⁾ (Ex. XX, 12).

Singure cuvintele acestea puține le-a ăis Pavel, pentru supunerea fiilor către născători lor și nu a ăis mai multe, fiind-că fiil nu pot a le încăpea acestea, pentru pricina lor. Inca și dupre alt chip puține a ăis despre ascultarea fiilor Apostolul,

¹⁾ Pentru această, dupre Filon Iudeul, dumneđei casnici numeău Elinii pre născători; pentru această și frații dumneđilor acestora adecă al născătoriilor, dupre tragere (sau pildă) se numesc dumneđești, unchi adecă.

²⁾ Insemnēză, că dupre Teodori, Pavel cu aceste cuvinte a arătat, cum că dela de prisos ale legei (precum a fost partea acesteea săvîrșitoare, care rānduia despre jertfe, și altele) dupre venirea puitorului de lege a încetat; iar cele firești mai înainte ăise (precum a fost cele dece porunci) și dupre Testamentul Nou sțapānesc.

fiind-că bărbatul și femeia, născătorii fiilor, l-au învățat și le-au regularisit moralurile lor, după legile și cuvintele ce mai înainte au legiuit despre acestea Pavel; pentru că părinții cei ce întru acest chip le-au îndreptat moralurile, nu au trebuință de multă ostentă nici de multe cuvinte, pentru a supune pe fiii lor, și a-i pune în buna regulă; ci nici vorovește aceea Pavel, că au să moștenescă fiii împărăția cerurilor și bunățile cele negrăite ale viitorului véc, dacă se vor supune și vor cinsti pre născătorii lor, ci s'a îndestulat întru singure cuvintele sfintelor Scripturi, și numai acelea le-a țis câte le caută și le lu-bește sufletul copiilor cel pruncesc și nedeplinit; căci către această întinde cuvintul său, căci ce altă este mai dulce copiilor celor mici decât a se bine noroci și a trăi ani îndelungați în lumea această; Pentru această și Evreilor cari erau prunci și nedepliniți, numai acestea le-a legiuit Dumnezeu, pentru-că nu puteau a auzi și a încăpea pre cele mai deplinite și mai înalte.

4. Și părinții nu întâritați pre fiii voștri.

Nu a țis Pavel că voi născătorii trebuie să-i iubiți pre fiii voștri, că această singură firea o cere dela născători și fără a voi ei «adecă a și iubi pre fiii lor», ci a țis: «nu întâritați pre fiii voștri», adevă nu-i scoțeti din moștenirea voastră, nici îi instreinați atăta întru acestea în cât a-i întrebuința nu ca niște sloboști, ci ca niste fii de robi, tot-de-una cărtind și mândri fiind asupra-ve.

Ci hrăniți pre ei întru pedepsirea și sfătuirea Domnului.

Cu aceste cuvinte înaltă învățătura sa dumnezeescul Apostol la întâia începătorie și pricină a supunerii fiilor, care este Dumneșu și arată născătorilor cum își vor îndupleca și își vor supune pre fiii lor; de vroiați voi, țice, născătorii, a se supune fiii voștri, hrăniți-i și creșteți-i pre ei cu dumnezeestile cuvinte și puneți pre fiii voștri în școli pentru ca să se învețe sfintele Scripturi; să nu țiceți că acest lucru este al preoților și al călugărilor a se învăța carte și a ceti dumnezeestile Scripturi și nu a copiilor mireni și lumești, nici să țiceți cuvintele acelea grele: și ce'mi trebuie mie a ști copilul meu carte? Eu nu am a-l face preot sau călugăr, ci am să-l fac om lumesc, pentru-că niște-cărula hristian îi este însușire a învăța carte, pentru ca să știe să cetescă dumnezeestile Scripturi și mai ales celor lumești, fiind-că ei au mai multă trebuință a se învăța carte, ca să cetescă sfintele Scripturi, decât monahii călugării; pentru-că cei lumești, aflându-se în pricinile paucității și ale păcatului, ca cum ar fi întru o necurmată furtună și vifor al mării lumii, după urmare le trebuie și mai mult ajutor decât monahilor, pentru ca să se măntulesc; și acest a-

juror dintru nici o parte alta pot a-l dobândi, fără numai din cetirea dumnezeestilor Scripturi. Și cetirea iarăși a Scripturii copil mic carte. Drept aceea de ve țicți îngrijii voi născătorii Scripturi, folosul vostru va fi, că din acelea învățându-se fiii voștri, porunca această: «Cinstește pre tatăl tău și pre maica ta», au se ve cinstescă și se ve odihnescă ca pre iubiții născători. Și fiind-că mulți hristiani iubesc a și pune copiii lor în elinesțile școli, pentru ca să se învețe cuvintele Elinilor și ale filosofilor celor din afară, din care cuvinte se învață copiii toate naravurile cele mai rele și mai stricate și toate răutățile și dar cum nu trebuie mai ales înșiși părinții să dea pre copiii lor la învățător, pentru ca să învețe hristienescă învățătură, și învățătura credinței și cinstitele cărți ale sfinților Scripturi și ale dumnezeestilor părinți? Că învățătura dumnezeestilor Scripturi aceea este chiar învățătură și sfătuire a Domnului, cu care chipă-luștețea aceea Apostolul pre hristian să și crească pre copiii lor și nu iscusirea și știința cuvintelor și a învățăturilor celor din afară, că aceea mai mult strică pre cei tineri și începători, decât îi folosește!).

1) Pentru această și dascălul școlilor Eliniști nu se cuvine a paradositinerilor celor începători dialogurile lui Luchian cele de morți, nici pre Omir și pre Evripid și pre Aristofan și pre cei-l-afți poetici. 2) Pentru-că tinerii cei ce se învață acestea, începători fiind și fără de dreapta judecată se învață multe patimi și minuni din cuvintele cele ca acestea și din poetici și ca o cere môle ce se țipărește într'înșă ori ce s'ar lipsi de ea, așa se țipărește și în fantasia lor aceea și până în stăruț rēman ne șterse; pentru această a țis dumnezeescul Chrsostom: «Că multă este neînțelepția întru acea vîrstă a pruncilor, iar neînțelepții i se face adăugire și cele din cuvintele cele din afară cînd se învață acolo cele ce de dinșii se laudă de înșă, robi patimilor fiind și fricoși de moște (Vor XXI la cea către Efes.), și II încă pentru-că în conscrierile cele elinesții ale poeticeilor celor de mai sus și basnele și cuvintele cele mincinoase ale Elinilor și numirile minciuno-dumnezeștilor și ale demonilor, prin gura tinerilor celor ce învață purtându-se, împreună și prin dascălii lor urmază primejdie, nu cum-va să între duh demonicesc și necurat și în învățătorii cei ce predănesc acestea și în ucenicii cei ce le ascultă, precum au țis dumnezeștii Apostoli: «Că hristianul cel credincios nu este ertat nici cîntare păgănescă a țice, nici cîntec curvesc, fiind-că se va întempla lui prin cîntare (adauge, rogu-te: și prin cetire) pomenid numele idollor cele demonicesșii să între întru dînsul în locul Sfîntului Duh mele idollor cele demonicesșii și în locul dînsului cel credincios și în locul dînsului cel viclean» (Așez. Cartea 5, cap. X). Pentru această, sfinșii dascălii noștri în locul cuvintelor celor elinesții ale poeticeilor celor din afară rogu-mă să paradosescă tinerilor sfintele cuvinte ale dumnezeestilor părinți, cele elinesții scrise și alcătuite și mai ales ale Marelui Părinte Vasilie și în locul poeticeilor celor din afară să paradosescă Scripturile cele în măsură ale Marelui Grigorie; că două bunătăți din paradosirea

Adecă voi robii nu slujiți stăpânilor voștri numai când sint de față și vă ved, ca să vă arătați plăcuți lor, ci atât când sint de față ei, cât și când lipsesc, de o potrivă se cuvine să-I slujiți.

Ca niște robii al lui Christos.

Căci cel ce voește a fi plăcut omenilor, acela nu este rob al lui Christos, precum alreua acestă Pavel o ȳice acēsta: «De aș plăcea omenilor, nu aș fi rob al lui Christos» (Gal. I, 10)¹⁾.

Făcēnd voea lui Dumneȳeu din suflet cu dragoste.

Fiind-că este cu putinȳa a sluji robul stăpānului sēu fără vicleșug și cu prostime de inimă, însă nu și cu tōtă puterea, ci a face numai slujba cea rānduită de stăpānului sēu, dar nu și alt ce-va mai mult, pentru acēsta adauge aicea Pavel, că robul se cuvine a sluji stăpānului sēu din suflet, adecă cu tōtă puterea și cu osirdie, ci și cu dragoste și cu pace, adecă cu tōtă priimirea și nu de silă și de nevoe. Cu un chip ca acesta când slujește robul pre stăpānului sēu, se ridică dela sineși prostimea neamului și numirea ceea ce se pare necinstită a robiei, când cu voea sa face binele adecă și supunerea către stăpānului sēu și când nu așteptă a fi silit și bătut pentru ca să se supue. Voe însă a lui Dumneȳeu este ori ca să se supue robii stăpānilor lor, căci acēsta este voea lui Dumneȳeu, buna rāndulală a omenilor, ori căci voea lui Dumneȳeu acēsta insemnēză, că robii se cuvine a se supune stăpānilor numai la lucrurile și slujbele acelea, care le voește Dumneȳeu. Că pōte stăpānii să silēscă pre robii la ore care fapte necinstite sau la pāgānătate, care acestea nu sint plăcute voei lui Dumneȳeu, ci mai ales urite. Deci la unile ca acestea nicidecum se cuvine a se supune robii stăpānilor lor, ci să le stea improtivă, și mai bine mōrte să alēgă, decăt să facă vre o faptă nelegiuită și lucru urit lui Dumneȳeu²⁾.

7. Slujind Domnului și nu omenilor.

Robii, ȳice, slujind stăpānilor lor, trebuie să socotēscă că slujesc Domnului și nu omenilor; fiind-că Domnul este carele priimește aședarea robilor cea bine plăcută, cu care slujesc pre

¹⁾ Veȳi și sūptinsemnarea ȳicerei: de caut să plac omenilor? (Gal. I, 10). Carele este cel ce place omenilor și nu pōte cine-va a scāpa de plăcerea omenilor.

²⁾ Pentru acēsta cetim și în istorii, că un Spartiat luādu-se în robie de tālharii de mare s'a sloboȳit într una că poruncit de stăpānului fiind să facă un lucru nevrednic de neamul lui, cu sloboȳenie i-a rēspuns: că nu ascultă, iar stăpānului ȳicēnd către dīnsul ba, vreaș să ascuȳi că eu te-am cumpărat rob, acum i-a rēspuns tēnērul, acum veȳi vedea pre cine ai cumpărat rob, și îndată aruncādu-se pre sineși dupre rēstră, a ales mai bine a muri decăt a face vre o faptă nevrednică.

stăpānii lor, fiind-că Domnul este carele a legiuit și acēsta bună rāndulală a omenilor și a rānduit ca stăpānii să stăpānescă pre robii, iar robii să se stăpānescă de stăpānii lor, și cel ce nu slujește pre stăpānului sēu cum se cuvine, acela se improtivește legei ceii dumneȳeștii³⁾.

8. Știind că ori ce bine va face fiește-carele, acela va lua dela Domnul, ori rob de ar fi, ori slobod.

Fuind-că urmară mulți stăpāni Elini și necredincōși, carii să nu fi făcut nici un bine, nici da plată acelora ce fi slujit cu credinȳă și precum se cuvine, pentru acēsta ȳice aicea Pavel, că voi robii măcar deși nu luați plată dela stăpānii voștri cei dupre trup însă să-I slujiți, și plată o veȳi lua dela stăpānului tuturor, Dumneȳeu. Cu aceste cuvinte însă arată acēsta, că vorbește robilor ca unor depliniți într cunoștinȳă și nu ca unor copii nedepliniți. Căci copiilor le-a pus înainte mai sū plată pre buna norocirea cea de pre pāmēnt și viaȳa cea de mulți ani de vor asculta și vor cinsti pre nāscētorii lor; iar robilor le pune înainte plată, pre dobāndirea bunāȳilor celor ce vor să fie.

9. Și domnii acesteia faceți către dīnșii.

Și voi stăpānii, ȳice, acesteia trebuie a le face către robii voștri nu ca cei ce vor să placă omenilor, ci cu frica și cu tremurul lui Dumneȳeu; pentru-că deși Pavel nu le-a ȳis acestea aevea, însă acestea se înțeleg, că voește a le face și stăpānii către robii lor, fiind-că fiește-carele stăpānului slujește pentru robul sēu. Cum? Și cu ce chip? Pentru-că pōrtă griȳă și iconomisește pentru dīnsul, pentru-că dā lui tōte cele de trebuinȳa vieȳei și pentru-că îi suferē tōte metehnele și face compogorire la neputinȳele lui și în scurt fiind-că se pōrtă către socotinȳa robului sēu; ascultă însă și cele-l-alte:

¹⁾ Că Dumneȳeu a legiuit robii la omeni, că însuși a ȳis despre Isav, că cel mai mare va robii celui mai mic, adecă lui Iacov (Facer. XXII, 25). Și către Israiliteni a ȳis: „Și sluga și slujnica ori ce ȳi vor fi ȳe, din neamuri căȳi sint imprejurul tēu, dintre acele neamuri veȳi cāșȳiga robii și rōbe” (Levit. XXV, 44). Insemnēză însă cum că din început Dumneȳeu nu a făcut pre omeni, pentru ca să fie cine-va stăpānitor într dīnșii și robii, ci dupre cālcarea poruncei a intrat în lume acēsta rea oșebire de stăpān și de rob, precum ȳice Teologul Grigorie: ce este stăpānului sa robul pāngārta tāere? La toȳi fācētorul unul este, o lege, o judecată asupra slujitorului adecă privește ca asupra celui impreună cu tine rob, iar când te veȳi dezlega mai cinstit te veȳi arāta? (Că adecă nu te veȳi arāta tu stăpānului mai cinstit decăt robul dupre mōrte, ci pōte te veȳi arāta și mai josit de va fi robul decăt tine mai inbunāȳăti). Incă și în cărēle Vasilie ȳice: „Dela fire adecă, nici unul din omeni nu e rob, în rob deȳi acela este stăpān iar cutarele se ȳice slugă, dar însă toȳi și dupre asemēnarea cinstēi și dupre avuȳia celui ce ne-a făcut pre noi, sintem impreună robii unii cu alȳii” (Despre Sf. Duh, cap. XX).

Slăbind îngrozirea.

Nu a ȕis că st p nit să lase bătăile robilor lor, ci încă  i pre  nse i  ngrozirile cele către robi; pentru  c sta dac   ngrozirile cele asupra robilor trebuie a le slăbi  i a le lăsa st p nit lor, cu mult mai virtos se cuvine a lasa schingiuirile; ca cum le ar ȕice: voi st p ni  at ta nu trebuie a vă arata gref  i  ns rcin tori robilor voștri, în c t nic  a vă m nia asupra lor se cuvine  i a' îngrozi că'  ve i bate.

 tiind că  i  nusu  al vostru Domnul este în ceruri.

Ve i, o cetitorie, cum  ngroze te Apostolul pre st p nitori. Cu măsura, ȕice, cu care tu st p nul m sori robului tău, cu aceea i măsură improprie se va măsura  ie de către Dumne eu, St p nul  i Domnul t u  i al tuturor «căci cu măsura, ȕice, ce ve i măsura, se va r sm sura vou » (Mat. VII, 6), adecă precum faci tu fratelui t u, a a va face  i  ie Dumne eu. Pentru  c sta ia aminte, nu cum-va  i  ie să ȕic  st p nul Dumne eu: «Slugă viclen   i rea; t t  datorია o am lăsat  ie;  u nu trebuie  i tu a avea milă de cel împreună rob cu tine, precum eu te-am miluit pre tine?» (Mat. XVIII, 32).

 i luare de fa a nu este la însul.

Să nu socote ti, ȕice, tu st p nul, că de te ve i ar ta aspru  i far  de omenire către cel împreună cu tine rob, cum că nu te ve i cerceta de către Dumne eu pentru asprimea ta. P te căci robul tău este fa a pr st ? Nu, să nu socote ti a a, că Dumne eu nu caută în fa a; căci legile cele din afară, acele fac osebite între st p ni  i între robi, de neam bun  i de neam prost, fiind legi de  meni muritori a edate, iar în legile lui Dumne eu,  c sta nu urmez ; căci  i tu, carele e ti st p n, rob e ti al lui Dumne eu, carele este st p n  i al tău  i al robului t u.  i de te ve i ar ta tu aspru  i cu nemilostivire către cel împreună cu tine rob, să  tii că te ve i osindi în muncă de ob stescul st p n Dumne eu; fiind-că nici a făcut Dumne eu din început pre vre un om rob al altuia, ci l comia  menilor, precum este cea a t lharilor  i a vrășmașilor  i ocara cea către născători  i necinstirea, precum a fost cea a lui Canaan către Noe, acestea a băgat pre rob în lume  i a făcut pre  meni robi  i robi i. Însă de i Dumne eu, cu de- dinsul nu   făcut robia, dar însă legu te supunerea duple  rtare  i duple: al doilea cuvint, adecă r ndu te a se supune  menii către  l ii, cel mai mic  tre cel mai mari pentru buna r nduial   i alcătuirea lumii  i pentru a nu se umplea viața  menilor de r sb be  i de v rs ri de s nge, nev r nd a se supune unii altora.

10. Dec , frații mei,  nt ri i-ve întru Domnul  i întru puterea tăriei lui.

Casa  i familia fie te-c ruia hristian se asemen z  cu lagh rul de o ti  i tabăra o tilor celor războinice; pentru  c sta Pavel dupre ce a pus în r nduial  trebile casei  i ale familiei hristianilor, acum aicea scóte pre fie te-carele hristian, spre r zboiul  i o tirea cea nev du a  i g ndit  asupra diavolului; căci c nd bărbatul  i femeea  i fiil  i robii păzesc cuviin ciosa r nduial  lor,  i nu lasă afară din legile cele de Dumne eu r nduite, atuncea  i r zboiul ce  u să-l facă asupra demonilor va fi bine norocit  i bine se va înainta.  i fiind-că multe lucruri a pomenit Apostolul, care se par cu anevoe de isprăvit, pentru  c sta ȕice aicea: nu vă teme i hristianilor, ci  nt ri i-ve  i n de dui i întru puterea Domnului, fiind-că întru Domnul nu este num i putere simplă  i st p nire de putere, adecă Domnul are putere nepovestit , care st p ne te  i biru te  i domne te preste t te făpturile.

11. Imbr ca i-ve cu t te armele lui Dumne eu, ca să pute i sta împrotiva me te ugirilor diavolului.

Care este t t   ntrarmarea hristianului, mai jos va arăta Apostolul. Ve i însă, o cetitorie, că nu a ȕis Pavel lupte  i r zb be ale diavolului, ci metodii (adecă me te ugiri); metoda însă este a se nevoi vr  ma ul, ca să am g sc   i să biru sc  pre cela-l-alt cu me te ug  i cu staticima (stratagemă)  i cu mehanic ¹⁾, pentru-că diavolul nu arată  menilor vederat p catele,

¹⁾ Pentru  c sta  i  n teptul Nil mir ndu-se  i nedumerindu-se de me te ugirile cele de multe feluri ale diavolului, aduce martur la  c sta pre dumne escul lov, ȕic nd a a:  ar minunatul lov, nedumerindu-se despre una ca  c peri ȕice: „Cine va descoperi fa a imbr c mintei sale?  i întru  nv litura zelei sale, cine ar intra?  i u ile fe ei lui cine le va de chide?” (lov XI, 13).  ar ceea ce ȕice, acest-fel ȕice: „Nu este, ȕice, ceea ce se arată la însul fa a, că cu multe imbr c minte  i ac pore viclenia, am gind adecă cu ceea ce se vede, cu viclesug  i cu p ndire întru cea ascunsă me te ugind peirea;  i ca să nu se împreună numără  i pre sine i cu cei ce nu cunosc me te ugirile lui, spune ar tat lucrările lui v d nd ochii săi pre t t  grozava lucrare cea asupra sa, ȕic nd: „Chip de luc f r de zori este,  ar cele din lăuntru ale lui sint aspid (lov. XII, 18).  i  c sta ȕice  nfrunt nd pre lucrarea cea rea a lui, că cu prefacerea în chipul luc f rului celui de zori se  mpie te a trage către sine i pre cei ce-l văd.  ar prin aspidale cele din lăuntru, m rte negu tore te celor ce se apropie de el” (cuv. Aschitecesco). Drept aceea me te ugirile ce le  ntrebuin z  diavolul în r zboiul cel asupra hristianilor, sint cu anevoe de biruit;  i r ri sint acela, precum, acesta Nil anilor, care  nleag mehanicele lui, precum era lov, cum s'a ȕis; precum ȕice, care  nteleg mehanicele lui, precum era lov, cum s'a ȕis; precum a fost Pavel  i c  i ca Pavel. Pentru  c sta însuși despre  c sta voro-ve te ȕic nd: „Că nu ne sint necunoscute  n tegerile lui” (II. Cor II,

obosim, punem mâinile noastre la mijlocul nostru și așa ne ținem pre sine-ne. Și precum mijlocul cel simțit ține pre tota greutatea trupului, așa și mijlocul cel gândit ține pre tota greutatea sufletului, pre care mijloc poruncește Apostolul să-l înținem, atât cu adevărul dreptelor dogme și al credinței, cât și cu adevărul vieții noastre celor îmbunătățite¹⁾. Drept aceea nici un eretic și carele are dogme mincinoase, nu-și încinge mijlocul său cu adevărul, ci toți cei rău slavitori sint fără de încingere, cari se târasc la cele de jos și pământești și nici o dogmă înaltă și adevărată pot să înțelegă; ci cu silogismuri omenesți și mincinoase și pre jos târătore cercetază pre cele dumnezești și cerești, asemenea și cei ce au încingătoare viclână și păcătoasă, și cei ce laă aminte la amăgirea lumii acesteia, nici acela încing mijlocul lor cu adevărul; pentru-că avându-și inimile plocate către cele pământești, cască gurile către cele mincinoase și desarte; dar noi hristianii nu se cuvine să fim acestefel, ci toate se cuvine să le întrebuițăm cu adevărul, măcar dogmă de ar fi și noimă duhovnicăscă, se cuvine să căutăm adevărul; măcar lucrare și faptă moralicăscă de ar fi, trebuie să lucrăm pre cea adevărată și nu pre cea mincinosă și fățarnică, alții arătându-ne pre din afară și alții fiind din lăuntru. De vom avea mijlocul nostru intru acest chip încins și duple dogme și duple fapte și de viețuim o viață neviclână și nefățarnică, adecă adevărată, vom putea să alergăm fără impedecare pre calea mântuirii noastre, precum cu lesnire alérgă cei ce sint încinși. Dîcînd însă Pavel că să fim încinși, arată că noi hristianii tot-de-una trebuie să fim intrarmați, precum și David a-césta însemnând-o dîce: «Ca un brău cu care tot-de-una se încinge» (Psalm. CVIII, 18).

¹⁾ Și care este mijlocul acel gândit? Este gândul omului. Decî gândul acesta nu trebuie a fi dezlegat și neîncins, adecă nu se cuvine a se revărșa spre lucrurile lumii celei din afară și a alerga la cele ce a vedut ore-cine și a aușit și a mirosit și le-a gustat și le-a pipăut. Și în scurt dîce, nu trebuie omul a-și lăsa gândul său, a umbla prin lucrurile cele simțite și zadarnice, din care nimic alt pôte aduna, fără numai patîm și păcate și spurcăcluni, ci trebuie a-l încinge. Și care este brăul? Este luarea aminte și grabnica întorcere către inimă a gândului. Decî cu luare aminte ca cu un brău și cu ținerea răsufărării trebuie a strânge cine-va tare pre gândul său și a-l întorce în lăuntru în inima și și acolo trăgându-l să-l obișnuiască a stărui și a dîce: Dîmne Iisuse Christóse Fiule a lui Dumneđeu, miluește-mé. Precum acestea toate le arată Mar, și Virfelnicul Petru cu cuvintele acelea ce dîce: Iubiților, încingînd mijlóccele gândului vostru, desțepți fiind desăvîrșiți, nădejduiți intru dîrul cel ce v'pórtă pre voi intru descoperirea lui Iisus Christos" (I. Petr. I, 13); precum așa tálcuéște dîcerea acesta a Virfelnicului în pricina a-césta, Mar. Grigorie al Tesal. (Cuv. în III Duminică a marelui post).

Și Domnul ne poruncește dîcînd: «Fie mijlóccele vóstre încinse» (Luca XII, 35). Se cuvine dar să fim tot-de-una încinși și intrarmați, pentru-că tot-de-una ne aflăm și în gânditul rezboiului, ca și ostașii acela cari se află în rezboiul cel simțit, nici o dată nu se descing de brăul lor ca să dormă, ci încinși dorm; că însușire de om trăndav și molatic și deznodat este a se descinge de brăul său și a dormi. Iar Teolog. Grigorie șale și mijloc înțelege pre partea cea pofitoare; fiind-că la șale și mijloc sint rărunchii cari sint semnul lucrării celor pofitoarești duple dumneđeșca Scriptură (că mai de multe ori la rărunchi se află lucrarea cea pofitoareșcă și gheócea séménței, duple doftori și fizici¹⁾). Iar adevăr numește pre lucrarea cea teoretică²⁾, pentru-că adevărul este sfirșitul teoriei, precum și sfirșitul faptelor este binele. Decî dîce Teolog. că Apostolul ne sfătúește pre noi hristianii să strângem poftele noastre cu teoria și cu înțelegerea lui Dumneđeu; pentru-că cela ce teorisése pre Dumneđeu (adecă cu mintea îl privește) și se indulcește în teoria lui, ca de cel cu adevărat iubit și desăvîrșit dorit, acela nu va lăsa poftea sa a se pogori la cele de jos și a se tări către împátimirea și dragostea lucrurilor celor pământești³⁾.

Și îmbrăcându-vé cu zéua dreptăței.

Dreptatea aicea numește Apostolul pre fapta bună cea preste tot cuprinđetóre și petrecerea cea îmbunătățită și ca cum ar dîce: îmbrățișați, o hristianilor, și insinuți (adunați) tóte lucrurile cele drepte; cáci precum zéua, adecă cămașa cea de fier, ne rânit păzește pre ostaș, așa și dreptatea și fapta bună cea

¹⁾ Pentru acesta și Teodorit dîce: «Că la șale se află așeđați rărunchii și intru aceia este lucrarea a poftei». Așa și fericitul David a dîs, de păcatul prea curviei tanguindu-se: «Că șalele mele s'au umplut de ocări», în loc de: nu spre ceea ce se cuvenea am întrebuițat poftea firei. Așa și despre Levi a dîs dumneđeescul Apostol: «Că încă în șalele părintelui era, când l'a întimpinat pre el (adecă pre Avram) Melhisedec (Evr. VII, 5). Dîce însă și Mar. Vasilie, tálcuind dîcerea aceea a lui Isaia: «Pentru acesta șalele Moabitencei strigău» (Is. XV, 5). Șalele pretutindenea se laă în locul părților celor născetóre; decî înțelegem cum că însemnăză a strânge poftele cele slujitóre spre naștere.

²⁾ Cuvintele Marelui Grigorie sint acestea: «Caut ce este de obște șalelor și adevărul? Ce s'a înțeleș de sf. Pavel a dîce: «Stați drept aceea încingînd mijlocul vostru intru adevăr? Nu cum-va ore partea cea teoretică strânge pre cea pofitoareșcă și nu o lasă a se purta aiurea; că nevoește ceea ce se află către ore-ce cu chip iubitoresc, a avea aceeași putere către cele-l-alte indulcirii» (Cuv. la Pască).

³⁾ Iar Iucenie dîce, că și pre Christos pofți să-l înțelegi adevăr; că însuși este adevărul cel chîr, precum însuși a dîs: «Eú sint calea și adevărul și viața» (Ioan XIV, 6); decî cu Christos se cuvine hristianii, adevărul și viața» (Ioan XIV, 6); decî cu Christos se cuvine hristianii, nu numai încinși a fi, ci și îmbrăcați, precum Pavel ne poruncește dîcînd: «Căți în Christos v'afți botezat, în Christos v'afți îmbrăcat (Gal. III, 27).

preste tot cuprinđetóre, ne ránit păzește pre hristianii de ori carele rěu.

15. Și încalđând picidóarele vóstre intru gătirea Evangeliei păcel.

Bine încalță picidóarele nóstre Apostolul cu încalđaminte și cu cizme, însemnăză însă cu acésta, s'aú că se cuvine să fim gata spre a bine vesti și a propovedui la alții cuvintele lui Dumneđeu, că ăice despre acésta Isaia: «Frumóse sint picidóarele celor nóștri, că ăice despre pacea și cele bune» (Is. LII, 7); sau că toți ce bine vestesc pacea și cele bune» (Is. LII, 7); sau că toți noi hristianii se cuvine tot-de-una să fim gata ca să umblăm în calea vieței celei-l-alte, precum ne poruncește Parimiastul, di-cénd: «Gătește spre eșire lucrurile tale» (Pild. XXIV, 16)¹⁾. A-

1) Eșire însă póte numește aicea Parimiastul nu numai pre cea din viața acésta, ci și pre cea din păcat: și căli vor să iasă afară din păcat trebuie a purta încalđăminte la picidóare, precum au purtat Evreii când au eșit din Eghipte, poruncindu-le să se încalțe: „Și încalđămintele» (Eș. XII, 11), care tălcuind-o Teologul Grigorie ăice: „Iar încalđămintele, cel ce va să se atingă de sfintul pământ și cinstitorul de Dumneđeu, trebuie a se descălța de ele. Precum și Moisi acela a făcut în munte, ca nimica mort să pórte, nici lucru în mijloc de Dumneđeu și de ómenii, Iar cel ce fuge de Eghipte și de cele eghiptenești, încalță-se și pentru altă siguranție și pentru a călca preste scópii și preste șerpi. Eghiptul multe hiare de acestea hrănește, ca să nu se vatáme de cei ce pândesc călcăul pre cari a-i călca sintem poruciți» (Cuv. la Pască).

Acéstea însă sholiásându-le (adecă tălcuindu-le mai cu amăruntul) înțeleptul ucenic al Teologului, Nichita Sholiastul, ăice: încalđămintele une ori se înțeg la muriciunea ca pihănită, fiind-că acelea sint de pele de dohitoc mort. Iar alte ori se înțeg spre lăudata păzire și siguranție. Deci Moisi în muntele Sinai aflându-se a fost poruncit să-și deslege încalđămintele picidóarelor; fiind-că locul intru carele sta era pământ sfint. Și însemnăză acésta că cela ce voește a se înalța la teoria lui Dumneđeu, care este pământ sfint, asupra cărúia Dumneđeu se arată, acela e dator a lepăda lumeștile griji, ca pre niște mórte și nefolositoare și care despart pre minte de Dumneđeu. Iar cela ce fuge de Eghipte și de cele eghiptenești, adecă de păcat și de nașterile păcatului, acela se cuvine a purta încalđăminte, pentru ca să nu-și rănescă picidóarele și să se vatáme, călcând preste ciulinii și preste ghippi, adecă preste îngrijirile și păcatele, cu picidóare góle și ne păzite; iar încalđăminte sint viața cea înfrănută și aschiticăscă, care starnă ghippii și boldurile spinilor și îi oprește a nu se înfițe în picidóarele sale și dintru puțin început și nevéđut să se înfițe în adănc păcatele sau și îngrijirile vieței; se cuvine dar a purta cine-va încalđăminte și pentru șerpui și scópiile pre care le hrănește păcatul, adecă pentru demonii cei vicieni, cari pre ascuns vrășmășuesc; despre care a ăis Domnul: „Iată dau vóu stăpănire a călca preste șerpi și preste scópii». Și șerpi adecă se pot înțege picat-le cele arătate și mari; iar scópii, cele mici adecă véđute păcate, rar se însă acéstea cu boldul mórței și omóră. A ăis însă osebit despre șerpe Dumneđeu: „Acésta (adecă omul) va pândi capul těu și tu vei pândi călcăul lui» (Fac. III, 13). Pentru ce e dator omul a pândi capul gân-

acésta gătire însă se va face nóu de vom vieți intru fapte bune, precum ne poruncește sfința Evangelie, pentru-că picidóarele și calea este semn al însăși vieței. Pentru acésta și a-jurea acéstaș Pavel a ăis: «Vedeți cum să umblați cu scumpătate, adecă cum să petreceți (Efes. V, 16). Iar gătirea Evangeliei este osárdia inimii și faptele cele bune la care ia aminte și privește Domnul, duple psalmiceăscă ăicere: «La gătirea inimii lor a luat aminte urechea ta» (Psalm. IX, 41), și bine a ăis: «a Evangeliei păcel», că de vreme ce mai sus a pomenit de rězboi și de luptă, arată aicea cum că rězboiul acésta se cuvine să-l avem cu demonii și nu cu ómenii; căci cu acéștia se cuvine să avem pace, pentru-că și Evangelia care o propoveduim, Evangelia păcel se numește, și pre lângă acéstea arată cu acésta Apostolul, cum că noi de avem rězboi cu demonii, cu Dumneđeu cu adevérat avem pace, și de vreme ce Evangelia va să ăică bună vestire, deci Evangelia păcel dá nóu bună vestire cum că vom birui și dar să nu ne temem de rězboi și de vrășmașii aceia.

16. Preste tóte luând pavăza credinței.

Ăicerea «preste tóte» însemnăză că asupra încingerei adevé- rului și asupra zelei dreptăței și preste încalđămintele gătirei Evangeliei, se cuvine să luăm pavăza credinței și să ne intramăm cu ea; fiind-că acéstea tóte au trebuință de credință către Domnul; nu credință cum că Dumneđeu este adevérat, ci credință ăice aicea, cea fără îndóială, care face pre om să credă pre cele ce vor să fie, ca cum sint de față, care lucrăză semele și minunile și care este atât de infocată și ferbinte, în cât strămută și munții și dealuri. Deci precum pavăza țindu-se în mână să pune înaintea a tot trupului și ca o use de pórta de fier păzește și inchide, adecă ocrotește pre trup de lovirile protivnicilor și ale vrășmașilor, așa și credința cea fără îndóială către Dumneđeu, păzește pre tot sufletul de prolovirile de-

dítului șerpe.—al diavolului, adecă întâia prolovire a cugetului celui rěu? Ca nu cum-va bágându-și capul seú acésta.—diavolul, în suflet, să tragă împreună și să-și bage și tot celălalt trup al seú; iar șerpele iarăși păndește călcăul adecă spre sfirșitul lucrării omului și al păcatului aceluia și sfirșitul vieței omului, adecă păndește să-i dea rězboi la sfirșitul mórței lui. Pentru acésta ăice și dumneđeescul Grigorie al Niseli: «Pentru acésta și poruncește povățitorul faptei bune a pândi capul lui (adecă Dumneđeu). Iar cap numește pre începutul rěutăței, care ne priimindu-se, rămășița remâne ne lucrată; că cela ce cu totul se pune vrășmășeste asupra îndulcirea, nu va aștepta particularicele proloviri ale patime; iar cela ce primește începutul patimei, pre tóta hîra îndată împreună o primește (Vor. IV la Ecclesiastul)». Veđi și supținsemnarea ăicerei: «Nu dați loc diavolului» (Ef. IV, 27).

monilor și ale patimilor. Deci credința cea către Dumnezeu este adevărată pavază, care păzește și acopere pre suflet și nu înțelepciunile cele părute și minciñoasele cugetările omenilor, carele amăgesc și obōră pre suflete și nu le propăzesc.

Cu care veți putea stinge tōte săgețile cele infocate ale viciului.

Cu pavāza credinței, ȋdice, veți putea stinge tōte poftele cele rele și gândurile necredinței și ale hulei, care vi le propune viciul diavol și ȋdice vōuē: ȋore se va face inviere? ȋOre face-se-va judecată? Că acestea le-a numit săgeți infocate ale diavolului; fiind-că poftelea prind și inferbântă pre trup spre lucrările cele de rușine ale păcatului, din care pofte să ard conștiința noastră pre din lăuntru, infruntându-ne pre noi și răzându-ne pentru ce le priimim; asemenea încă și cugetele necredinței și ale hulei ne ard pre noi și ispitele cele osebite ce vin asupra noastră. Deci credința le stringe pre tōte acestea, căci dacă credința supune și biruēște și gonește pre inșiși demonii aceștia, cu cât mai virtos supune și biruēște și gonește patimile, pre nașterile demonilor? Drept aceea de te aprinde pofta trupului, hristiane, nu te teme; căci creșdnd tu din spre bunătățile cele ce vor să fie și pentru bucuria ce o vei dobândi dupre moarte, poți a stinge flacăra acēsta și cu lesnire o suferi; și de-ți urmēză ispite și necazuri nu te teme, căci creșdnd tu că pentru necazurile acestea vremelnice, ai să îți impērașia cerului, te vei mângāla la necazurile tale. Asemenea și gândurile necredinței și ale hulei de te supāră pre din lăuntru, tu avēnd credința neindoitā către Domnul le vei împărășia pre acelea ca pre o negură și fum. Socotește cum că și Avraam se ardea pre dinlăuntru de gânduri și de firescul dor, când vrea să jertfēscă pre fiul sēu, pre Isaac; dar însă credința lui cea multă către Dumnezeu îi stingea vāpaea și biruia pre dorul firei.

17. Și coiful mântuirii priimii.

Coif de mântuire numește Pavel aicea, pre nadejdea către Dumnezeu cea neculată, care mântuēște și păzește pre capul nostru, adecă pre mintea și pre darul cel ighemonicesc al nostru, de către tōtā prolovirea gândurilor celor rele, căci de vom avea credința cea către Dumnezeu ne indoitā, care este pavza hristianului, curând vom lua impreună cu credința și pre nadejdea cea fără indoială și statornică către Dumnezeu, care este coiful hristianului, fiind-că amēndōuē acestea teologice farte bune, jubesc a se afla impreună¹⁾.

¹⁾ Pentru acesta despre giudețul și nevēdutul rēzboiul acesta ȋdice

Și sabia Duhului, care este grațul lui Dumnezeu.

Armele adecă, care mai sus le-a dat Pavel hristianilor, au fost ca să apere și să nu se rănească ei de vrășmașii cel gāndiți. Iar arma pre care acum o dā lor, este ca ei să rănească și să omōre pre vrășmași. Și acēsta este sabia Duhului, care este cuvintul lui Dumnezeu. Deci sabia Duhului numește Pavel sau dela Dubul cel Sfinț, dupre cuprindere, adecă dupre Darul Sfințului Duh, sau pre vieșuirea cea duhovnicēscă cu care duhovnicēscă sabie să tae capul diavolului; iar duhovnicēscă sabia acēsta, este grațul lui Dumnezeu, adecă porunca lui Dumnezeu; căci de vom păzi noi hristianii poruncile Domnului, omōrim pre bālaurul și pre șērpele cel invālătācit, precum ȋdice Isaia: «In ȋiua aceea va aduce Dumnezeu sabia cea sfințā și mare și tare asupra bālaurului, șērpelui ce fuge asupra bālaurului, șērpelui celui incolātācit; va omori pre bālaur» (Cap. XXVII, 1). Sau grațul lui Dumnezeu ȋdice pre numele Domnului Iisus Christos, cu carele Apostolul scoate pre demoni și vindeca pre bolnavi: «Că intru numele, ȋdice, lui Iisus Christos Nazarineanului scōlā-te și umblā» (Fapt. II, 6¹⁾.

Sau curat sabie a Duhului numește pre înțelepciunea cea intru Sfințul Duh și pre tot cuvintul cel duhovnicesc; căci pre-cu mașurea acestaș Pavel ȋdice: «Cuvintul lui Dumnezeu viu este și lucrător și mai ascuțit decāt tōtā sabia cea cu două ascușuri» (Evr. IV, 12). Ci și cel ce are darul duhovnicēștii sabiei

dumnezeescul Chrisostom hristianilor: «Deci de este rēzboi, de sînt acest-fel tātārurile, de sînt începōirile netrupești, de sînt stāpānōiri de lume, de sînt duhuri ale rēușei, și spune-mi tu cum te veselești? Cum ești așa de revārsat? Cum vom putea a birui, neințrarmași fiind? Acestea fiește-carele in tōte ȋilele ȋieca-le luiș, cānd se biruēște de mānie, cānd de poftā, cānd in zadar și in deșert cautā viața acēsta umedā. Ascultā pre fericitul Pavel ȋcicēnd: «Nu este nōuē lupta impotriva sāngelui și a cārnei, ci impotriva începōirilor și a stāpānōirilor: mai cumplit este rēzboiul acesta decāt cel simțit, mai strāșnicā luptā (Vor. 22 la cea către Efes).

¹⁾ Pentru acēsta și dumnezeștii Pāriniși, cei ce se numesc deștepți (închinți), predānisind metoda practica al gānditorii rugāciuni in inimā, porunci-cesc tuturor hristianilor să cheme numele Domnului Iisus Christos și să cesc tuturor hristianilor să cheme numele Domnului Iisus Christos și să ȋdiecā in inima lor acēstā rugāciune cu puține cuvinte: «Dōmne Iisuse Christe Fiul lui Dumnezeu, miluēște-mē». Că sfințul și inficoșatul nustoșe Fiul lui Dumnezeu, miluēște-mē. Că sfințul și inficoșatul nustoșe mele lui Iisus Christos grāindu-se in inimā și ca o sabie intorcēdu-se in trānsa, rānește și omōră pre bālaurul diavol, carele locuēște pre fața inimei. Pentru acēsta a ȋis Ioan al Scārei: «Cu numele lui Iisus biruēște pre vrășmași». A ȋis însă și dumnezeescul Diodoh: «Duhurile cele rele impregiurul părților inimei se abovesec; care nici odinōrā vor a se crede de ȋmenii demoni; cā nu mintea însăși acēsta știindu-o cu amărăntul, cu pomenirea lui Dumnezeu asupra să se intrarmeze» (Cap. XXXIII din Filocalia).

acestea și grăește cu îndrăznélă cuvintele lui Dumneđeū și cu gură slobodă, precum a fost însuși Pavel acesta¹⁾ și însuși ție infricoșat și nebiruit este de demoni și de patimi și de ómenit necredincioși.

18. Prin tótă rugăciunea și cererea rugându-vé intru tótă vremea cu duhul.

După ce a intramat Pavel pre hristiani cu duhovniceștile arme, aicea acum înfățișeză inaintea lor pre Impératul Dumneđeū, pentru ca să-l rógé pre el să le dea ajutor; că de vreme ce mai sus a ție, că voi veți putea a stingé săgețile diavolului cele infocate, pentru a nu se mândri ei, le ție acum, că aveți trebuință hristianilor in războlul acest gândit de ajutorul lui Dumneđeū; care ajutor il veți dobândi de vé veți ruga, nu prost, ci cu tótă rugăciunea și cererea, adecă să vé rugați lui Dumneđeū, ca să vé ajute cu tot felul de rugăciune și cu plângere și cu lacrimi și cu bătea peptului și cu ingenunchere și cu metanii asternute la pământ și cu înălțarea și ridicarea mânilor vóstre; să vé rugați însă nu numai in cele șépte vremi rânduite ale rugăciunei, ci și in tótă vremea. Și să vé rugați intru Duhul, adecă să nu cereți nici un lucru lumesc și pământesc dela Dumneđeū, ci să cereți numai cele duhovnicești și cerești. Său țiecerea «intru duhul» insemnézá ca să nu vé rugați numai cu gura, ci și cu mintea și cu inima luând aminte cuvintele intru rugăciune. Țicénd însă Pavel, că rugați-vé cu tótă rugăciunea, ghicitorește a arátat că póte cine-va a se ruga, și iarăș a nu se ruga, când cine-va rugându-se vatologhisește, adecă când ție cuvinte multe, fără a lua aminte la dinsele socotind, că cu singura multă vorovire va fi ascultat de Dumneđeū, precum a ție Domnul: «Iar rugându-vé să nu vatologhisiți²⁾ in rugăciune ca păgâni, că li se pare că intru multa vorovirea lor vor fi ascultați» (Mat. VI, 7).

Și însuși intru acesta priveghind.

Privighere aicea ție saū pre rugăciunile cele de tótă nótea, care se fac și slavo-cuvintările, saū ție pre deștepta luare aminte și trezirea mințel, pentru-că améndoué acestea sint pri-

¹⁾ Veți inainte despre acesta la stih. 19, 20 al acestui Cap., unde sabie a Duhului numește Teofilact pre slobodénia gurei și pre îndrăznélă lui Pavel.

²⁾ Dumneđeescul Chrisostom tâlcuind graful acesta ție: «Iar vatologhie pre bârhire ó ție saū pre multa cuvintare dela óre-carele elin Vat numit, carele a fost făcut laude lungi și de multe stihuri la idoli, vatologhie, avénd, adecă aceleași cuvinte postorindu-le. Vatologhia dar este când cerem dela Dumneđeū cele ce nu se cuvine, adecă silnicii, și a birui pre vrășmași, și avuții de bani și in scurt cele ce nu folosesc noué.

imite la Dumneđeū. Că cela ce se rógá și se înfățișeză intramat inaintea Impératului ceresc, se cuvine a fi deștept și cu luare aminte.

Cu tótă răbdarea și rugăciunea.

Cu acest cuvint arátá Pavel, cum că nu se cuvine hristianif a se ruga numai ó datá saū de dóué saū de trei ori, ci de multe ori și cu tot felul de răbdare și îngăduire, și nu in puțină vreme, ci precum se ruga Hananianca și véduva și Ana. Că acesta este cu adevérat rugăciune și acesta se ascultá de Dumneđeū, care se face cu îngăduire și cu răbdare.

Pentru toți sfinții și pentru mine.

Din aceste cuvinte arátá cum nu se cuvine a ne ruga noi numai pentru inși-ne, ci și pentru cela-l-alți frați ai noștri. Veți însă, ó cetitorule, smerita cugetare a Marelui Pavel, indoită fiind! Și căci in urma celora-l-alți s'aū pus pre sineși și căci are trebuință de rugăciunea ucenicilor sêi și când? Când era imbrăcat cu legături și cu lanțuri pentru Christos. Și aceasta nu este de mirare, pentru-că și Marele Petru cu lanțuri era legat in temniță, însă pentru el se făcea rugăciune intinsă către Dumneđeū de toți credincioșii și ascultatá fiind l'a slobodit pre el din legături și din temniță, precum mărturisesc Faptele Apostolești (Cap. XII).

19. Ca să mi se dea cuvint intru deșchiderea gurei mele.

Din cuvintul acesta incheem cum că Apostolul Pavel nu gânda mai inainte ceea ce ție, ci cuvintele acestea ce i se dá dela Dumneđeū, acelea și le țieca; că pázea porunca lui Christos celui ce a ție: «Iar când vé vor da pre voi, să nu vé îngrijți cum, saū ce veți grái, că se va dá voué in clasul acela ce să grăiți. Că nu voi veți fi cari veți grái, ci Duhul Părintelui vostru, acela va grái intru voi» (Mat. X, 19). Pentru acesta și Apostolul deșchidénd gura sa, gráta acele ce i se dá atunci-cela Duhul Sfant. Așa tóte și câte le țieca și câte le făcea Pavel, cu dumneđeescul Dar le țieca și le făcea. Din țiecerea acesta însă vé înțelege, iubitule, care este sabia Duhului, că adecă este graful și cuvintul lui Dumneđeū, ce l'a ție mai sus in stihul 17 al acestuiaș capítul.

Cu îndrăznélă a face cunoscutá táina Evangheliei!

20. Pentru carea și solesc in legături ca intru dinsa cu îndrăznélă să grăesc precum se cuvine mie a grái.

Adecă rugați fraților, ție, pre Dumneđeū pentru ca să răspund precum se cuvine, cu îndrăznélă și cu băbație și cu multa pricepere inaintea necredincioșilor pentru Evanghelia ce pro-

poveduesc. Către cari însă ai fost trimis de Dumnezeu solitor, o fericite Pavle? Către omeni, ȳice, cei necredincioși pentru ca să-1 împac și să-1 împrietenesc cu Dumnezeu; dar ei necunos-cătorii fiind și neînțelegând facerea de bine ce le pînuesc, m'au legat cu lanțuri, cu tóte că legea este, că solii și mij-locitorii și împăcătorii, să nu pătîmescă rēu de către omenii acela, către cari se trimit. Deci lanțul, ȳice, s'a pus asupra mea pentru ca să oprēscă îndrăznēla mea cea către Evanghelie; însă rugăciunea vóstră dimpotrivă va deșchide gura mea, pen-tru ca să cutez a mē infățîșa și a ȳice tóte acelea ce a po-runcit mie Christos cel ce m'a trimis sol și mijlocitor la nea-muri. Veđi aicea, o cetitorule, sabie, îndrăznēla și sloboda gură a ritorului lui Dumnezeu? Ce fel de graiū avea Pavel să grăiască intru deșchiderea gurei sale?

21. Iar ca să șțiți și voi cele pentru mine, ce fac, tóte vouē vi le-a face cunoscut Tihic, iubitul frate și cre-dinciosul slujitor intru Domnul.

Căte era despre dogme adecă și despre viețuirea cea im-bunătățită și despre duhovniceasca mângăere, tóte acelea pre larg le-a arătat Apostolul prin scrisórea acēsta, iar fiind-că a-icea a pomenit pentru legăturile ce purta, nu lungēste cuvînt pentru acēsta, ci lasă să le spue prin cuvînt Tihic aduce-torul scrisorei acesteia¹⁾.

Pentru a nu se arăta a fi netrebnică venirea lui, carele fi-ınd-că este iubit, ȳice, negreșit le știe tóte cele întēplate mie. Și fiind-că este credincios și adevērat, nu va spune vouē minciuni și slujitor este intru Domnul adecă pentru Dumnezeu slujește; și pentru dumnezeești lucruri (precum era Evanghelia și propoveduirea și slujbele Apostolilor). Pentru acesteia slujește și nu pentru vre un lucru lumesc sau pămēntesc. Sau forma este sãritóre și se împreunēză așa: iubitul frate intru Domnul, adecă duhovnicescul frate și cel dupre Dumnezeu.

22. Pre carele l'am trimis la voi pentru însuși acēsta ca să cunóșteți cele despre noi și să mângăe inimile vóstre. Dumnezeescul Ioan Chrisostom așa a cetit ȳicerea acēsta: <Ca să cunóșteți cele despre noi, adecă pentru ca să vē arate lucrurile mele cum sint și așa să nu vē lase să vē intristați pentru mine, că adecă mē aflu în greutăți și port lanțuri; a-cēsta însă tot o dată arată și covirșitórea dragoste ce avea

¹⁾ Tihic acesta dupre neam era asian, precum istorisește sfințitul Luca la Fapte ȳicēnd: „Cum că urma lui Pavel: Tihic și Trofim“ (Fapt. XX, 5). Și intru cea a dóua către Timóteii arată Pavel trimiterea lui Tihic acestuia la Efes ȳicēnd: „Iar pre Tihic l'am trimis la Efes“ (II Tim. IV, 12).

Pavel către Efesenii, precum asemenea și dragostea ce avea Efesenii către Pavel».

23. Pace fraților și dragoste cu credință dela Dum-neđeu Părintele și Domnul Iisus Christos.

Cu aceste cuvinte rógă Pavel Efesenilor hristiani să aibă pace și dragoste cu credință; iar acēsta are acest-fel de înțelegere, sau ca să nu iubēscă pre cei de altă slăvire sau religie, ci pre singurii cei credincioși; sau că se cuvine să aibă ei și credință ca cu adevērire să nădējdulască că vor dobândi bunătățile cele fitóre; fiind-că fără de credință, dragostea nimica folosește, sau mai bine a ȳice nici ca cum póte fi dragoste fără de cre-dință; pentru acēsta a ȳis pace și dragoste cu credință. Invē-tând însă cum s'ar putea cãștiga pacea acēsta, dupre urmare ȳice, că se cãștigă prin dragoste. Iar dragostea iarăș cum se cãștigă? Adecă de vom avea credință.

24. Darul¹⁾ fie cu toți cei ce iubesc pre Domnul nos-tru Iisus Christos intru nestrucăciune; amin.

Aicea Apostolul a osebit pacea de dar, și pre fiēște-care o a pus osebit, cu tóte că in tóte cele-l-alte Epistolii ale sale le pune împreună; iar ȳicerea «intru nestrucăciune» sau arată că cei ce iubesc pre Christos se cuvine a-1 iubi cu curățenie și cu fecio-rie, sau arată că nu pentru bogăție și slavă se cuvine a iubi pre Christos, adecă pentru lucruri stricacióse și curgētóre (trece-tóre), ci pentru bunătățile și darurile cele nestrucate; sau arată că cei ce iubesc pre Christos se cuvine a-1 iubi prin fapta bună, care este nestrucăciune, și nu prin păcat, carele este stricăciune, căci du-pre cum ȳicem că fecióra cea dupre trup se strică cu strică-ciunea trupului, așa ȳicem că și fecióra cea dupre duh, adecă sufletul, se strică cu stricăciune duhovnicēscă, prin aședarea gândurilor celor de rușine; pentru acēsta și însuși Pavel scria despre duhovnicēscă stricăciune cea de acest-fel ȳicēnd: «Nu cum-va să strice înțelesurile vóstre» (II Cor. XI, 3). Și alurea ȳice: «Omeni stricați cu mintea» (II Timot. III, 8). Și o, însă de ne-am invrednicii și noi să arătăm dragostea cea către Chri-stos, atât cu cucernicie și cuviința moralurilor nóstre, cât și cu căutarea nestrucatei acelor bunătăți, și in scurt cu tótă pe-

¹⁾ Teodorit ȳice că Pavel ȳicēnd aicea „Darul“, a arătat pre prea Sfin-tul Duh (al căruí este Darul) cum că este dătător al păcōi și al dra-gostei și al credinței celor de mai sus ȳice, împreună cu Părintele și cu Fiul. ȳice însă acestași pre lângă acesta, cum că Darul fie cu toți și cele-l-alte, obicinuia fericitul Pavel a le scrie cu însăși mânia sa in loc de orație și de îmbrățîșare in tóte Epistolile sale, și însemnēză aceea ce obicinuim noi a scrie acum la sfirșitul scrisorilor nóstre ce trimitem: fi sănătos!

trecerea noastră cea îmbunătățită, care păzește pre suflet ne-
stricat și nu îl lasă să se strice cu iscusințe rele și cu păcate,
Intru însuși Christos, nestricăciosul mire al fecioreștilor și ne-
stricatelor suflete, cărula slava fie, împreună cu Părintele și cu
Duhul în vécurile vécurilor; amin.

Acésta către Efesení s'a scris din Roma și s'a trimis cu Tihic.

Tălcuire a lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei la trimiterea Apostolului Pavel
cea către Filipiseni, tălmăcită în limba românăescă.

*Pricina trimiterei ceii către Filipiseni¹⁾, dupre Chrisos-
tom, Teodorit, Teofilact și Iculenie.*

Filipisenii erau dintr'o cetate din cele ale Filipilor ce se află
în Machedonia, așa numindu-se dela Filip cel ce o a lăcut pre
ea. Era însă mai întâiu cetatea Filipilor, supt scaunul Tesalo-
niculii, iar acum este supusă sub scaunul Constantino-cetăței,
mitropolie aflându-se cu mitropolit al Filipilor și al Dramei
numit²⁾. Și multe bunătăți mărturisește Pavel și fapte bune pentru
Filipisenii. Și a scris trimiterea acésta a lor, aflându-se în Roma
legat cu lanțuri și închis în temniță, fiind-că răspunderea cea
din urmă, ce s'a făcut dupre cea dintăia, care o a făcut în-
aintea împăratului Neron, pre care o pomenește în a doua tri-
mitere a sa către Timotei zicend: «Intru întâia mea răspundere
nici unul s'a aflat cu mine, ci toți m'au părăsît» (II Timot. IV,
16). Dupre cea întâia răspundere, zic, iarăși s'a legat și s'a bă-
gat în temniță; decî acolo în temniță aflându-se Pavel, a tri-
mis Filipisenii la el cele spre trebuința sa, prin Epafrodit, și
dorea să aște cele despre Pavel înveșătorul lor, în ce chip se
află; căci auzind că se află în legături, erau intristați și turbu-
rați. Pentru acésta dar și fiind-că ore-carii Iudei în chip de hris-
tianism stricați pre cei mai proști zicendu le că fără de legea cea
veche și fără de tăerea împrejur, nu pot a se îndrepta.

Pentru toate acestea, zic, s'a îndemnat Pavel a le scrie trimi-
tarea acésta; și mai întâiu îi învață cum că legăturile și inchi-

¹⁾ Trimiterea acésta s'a scris în anul 23 dupre Înălțarea Domnului,
dupre Meletie, tom. 3 al biser. istorii.

²⁾ Despre Filipii acestea zic Faptele Apostolilor: Și de acolo am
venit în Filipii, care este întâia cetate „Colonie” a părței Machedonii
(Fapt. XVI, 12).